

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond

Kriisikommunikatsioon Loode- ja Põhja-Eesti rannikuala reostusjuhtumi näitel

Bakalaureusetöö (8 AP)

Koostaja: Marta Vasarik
Avalikkussuhted ja teabekorraldus

Juhendaja: Maie Kiisel (MA)

Tartu
2007

Sisukord

Sissejuhatus.....	4
1. Juhtumikirjeldus	6
2. Kriis ja kriisikommunikatsioon.....	8
2.1 Kriis ja riskihiskond.....	8
2.2 Kriisi staadiumid	9
2.3 Kriisikommunikatsioon	11
2.4 Kriisiks valmistumine.....	14
2.5 Meedia kriisi vahendajana	16
3. Uurimisküsimused.....	19
4. Metoodika	20
5. Tulemused.....	22
5.1.1 Päästeamet	26
5.1.2 Ornitoloogid	27
5.1.3 Riiklik Looduskaitsekeskus.....	28
5.1.4 Eestimaa Looduse Fond	29
5.1.5 Veeteede amet.....	30
5.1.6 Siseministeerium ja minister	30
5.1.7 Keskkonnaministeerium ja minister	31
5.1.8 Teised poliitikud	33
5.1.9 Keskkonnainspeksioon.....	34
5.1.10 Prokuratuur	35
5.1.11 Piirivalve	36
5.1.12 Muud osapooled (akadeemikud, vabatahtlikud jt).....	38
5.1.13 Kokkuvõte	41
5.2 Kriisi osapoolte refleksioon	44
5.2.1 Kriisi osapoolte hinnangud meediale.....	44
5.2.2 Kriisi osapoolte hinnangud kriisiosalistele.....	49
5.2.3 Kriisikommunikatsiooni vead osalejate hinnanguis.....	54
5.2.4 Kokkuvõte	58

Diskussioon.....	60
Kokkuvõte.....	66
Summary	67
Kasutatud kirjandus	68
Lisa 1: Intervjuu küsimustik	72
Lisa 2: Intervjuud kriisi osapooltega	73

Sissejuhatus

2006. aasta jaanuari viimastel päevadel avastati Eesti looderannikul õlireostus – sündmus, millest kasvas lumepallina välja avalikkust šokeerinud kriisijuhtum. Antud juhtum oli nii kriisikommunikatsiooni proovikivi kui ka õppetund sellest, et merel liiklejate teadlikkus Eesti võimetusest reostust tõrjuda ja kontrollida on muutnud mere teadliku reostamise (pilsivesi jms) üha sagedasemaks. Kui arenenud Lääne-Euroopas, mida Ulrich Beck on nimetanud riskiühiskonnaks, põhjustab õnnetusi peamiselt turvava süsteemi hälbimine, siis Eesisi on sageli põhjuseks sub-poliiticate sisemine mittevalmisolek või “pooliklikkus”, mis omakorda raskendab vigade vältimist.

Käesolevas töös uuritakse kriisi osapooli sotsioskultuuriltuuriilise käitumise mudelist ning meedias kasutatud kommunikatsioonitaktikatest lähtuvalt Loode- ja Põhja-Eesti rannikuala reostuse põhjal. Juhtum on oluline, kuna lisaks on tegu kõige laiaulatuslikuma reostusega Eesti rannikul ja samas ka kriisisituatsiooniga, mis on viimasel ajal avalikkuses ühe rohkem kriitikat leidnute seas. Samuti on risk selle kordumiseks täiesti olemas, arvestades seda, et viimase viie aasta jooksul on naftatransiit Läänemerele suurenenud kahekordseks.

Tegemist on väga olulise ja samas tundliku teemaga ning suurõnnetuste puhul on kriisiolukorras valmisolek vajalik nii selle likvideerimise kui kindlasti ka õige kommunikeerimise osas. Seega peavad valitsus ja ametkonnad hea seisma selle eest, et Eestil oleks võimalik reostuse või selle ohu korral professionaalselt ning kiirelt tegutseda nii suurema õnnetuse ennetamisel kui ka tagajärgede likvideerimisel.

Kuna reostuse teemaga tegelemise ülesanded ning vastutus on jagatud mitmete ametkondade vahel, siis kriiside oskuslik juhtimine ja kommunikeerimine on otseses seoses osapoolte võimega teha koostööd ning omavahel suhelda. Vastasel juhul võib info olla vastuoluline, moonutatud või vale, mille tulemusel võib tekkida justkui kriis kriisis ja fookuses on reaalse õnnetuse taustal pigem vastuolud organisatsioonide vahel, poliitiline võitlus või riigi haldussuutmatus.

Kriisikommunikatsiooni võib vaadelda kahes sfääris, millest esimene on pigem kriisijuhtimismeeskonna ja juhtumiga seotud ametkonna omavaheline suhtlus ja teine on avalik sfäär – meedia ja aktiivsed kodanikud. Käesolev bakalaureusetöö uurib

Loode- ja Põhja-Eesti 2006. aasta talve õlireostuse kriisi arengut teises sfääris ehk meediakajastuse põhjal Eesti Päevalehe, Postimehe ja SL Õhtulehe veergudel internetikeskkonnas üheksa nädala pikkusel perioodil. Lisaks meediaanalüüsile on uuritud ka kriisiga seotud osapoolte refleksiooni kriisijuhtumile ja selle meediakajastusele. Töös on kokku viis peatükki, pärast sissejuhatust on toodud juhtumikirjeldus, kus on antud ülevaade kriisi kulgemisest. Teises peatükis on sissevaade kriisi ja kriisikommunikatsiooni olemusesse, staadiumitest ja omadustest, sotsiokultuurilise käitumistüüpide mudelist lähtuvalt ning lisaks räägitud meediast kriisi edastajana. Järgmises kahes peatükis on kirjeldatud mida püüab uurimistöö selgitada ning millistest meetoditest on lähtutud. Viiendas peatükis on antud ülevaade peamistest uuringukäigus selgunud tulemustest. Sellele järgneb autoripoolne diskussioon, kokkuvõte eesti ja inglise keeles ning lisad.

1. Juhtumikirjeldus

29. jaanuaril jõudis meediasse uudis, et Harjumaal Padise vallas Alliklepa küla lähedal rannas on avastatud merelt tulnud naftareostus, reostuslaik avastati ka Läänemaal Peräküla lähedal vees. Reostuse avastajaks oli kohalik elanik, kes leidis 28. jaanuaril rannast juhuslikult õlise linnu ning teatas sellest Keskkonnainspeksioonile. Lähimate päevade jooksul korjati rannikult vabatahtlike ja päästetöötajate poolt kokku tuhanded õlised ja surnud linnud. Reostusjuhtumi muutis Eesti jaoks unikaalseks see, et seekord tabas reostus linde, kelle päästmise osas ei olnud senist praktikat. Kriisi võimendas osapoolte võimetus tuvastada reostuse põhjustajat, negatiivset reaktsiooni võimendas kasvav teadlikkus sellest, et Eesti on merereostuse poolest äärmiselt haavatav – puudub õlitõrjesüsteem. Kriisi likvideerimisel osales palju erinevaid institutsioone: keskkonnainspeksioon (keskkonnaosakond), piirivalve (reostustõrje jaoskond, merepäästeteenistus), päästeteenistuse ametnikud, ornitoloogiaühingu esindajad, prokuratuur ning poliitikud eesotsas sise- ja keskkonnaministriga. Reostust rannas aitasid likvideerida nii Eesti kui välismaa vabatahtlikud.

03. veebruaril selgus, et juba 25. jaanuari hommikul oli merepäästeteenistusse jõudnud info, et kaks päeva varem voolas Muuga sadamast lahkunud tankeri tekile rasket kütteõli. Kahe päeva vanuse info oli edastanud laeva kapten. Merepäästeteenistus edastas omakorda info Keskkonnainspeksioonile, kuhu väidetavalt jäi info pidama ning teadet ei kontrollitud. Ennatlikult käidi välja kriisi süüdlase nimi – Albeeria lipu all sõitnud tanker Flawless. Kriis kujunes poliitikute omavahelise süüdistamise objektiks, peamised teemad olid ministriumite tegemata töö, ollakse haldussuutmatu, mille tagajärjel on Eestil nõrk reostustõrje võime ning puudub õlifond. Esimese süüdistuse käis välja keskkonnaminister siseministri aadressil, kuid edaspidi olid nii koalitsiooni- kui opositsioonipoliitikute tule all mõlemad. Üheks suurimaks libastuseks oli minister Reiljani visiit looderanniku reostuspiirkonda koos president Arnold Rüütliga, kuhu mindi olukorraga küll tutvuma, kuid tehti seda rannas käimata ja vaid võileivalaua taga juttu ajamas. Antud juhtum sai meedias suure kriitika osaliseks.

Kriisi teema kattis Eesti päevalehtede külgi aktiivselt kaks nädalat, muutes kriisiosalisteks ka laiemat avalikkust. Seetõttu oli antud kriis ka oluline kodanike ja valitsuse vahelise usalduse hoidmise aspektist.

6. märtsil kasvas eelmise kriisi varjust välja uus, püsides meedias kolm nädalat – Tallinna merevalvekeskus sai veeteedeametilt teate, et Vaindloo saarest 6 miili kaugusel põhjas põrkasid kokku Vene jäälõhkuja Kapitan Sorokini juhitud karavanis liikunud kaubalaevad Runner 4 ja Vene lipu all sõitnud Svjatoi Apostol Andrei.

Tegu pole traditsioonilise kriisijuhtimiskaasusega, kus vastutajaks on reeglina üks osapool ja kuna vastutuse suunamine pole üheselge selge, siis oleneb palju juhtumiga seotute omavahelisest positsioneerumisest ning nende nägemusest kriisis võetavale positsioonist.

Antud töös on vaatluse all üheksa nädalane ajavahemik kriisi algusest, mille sisse mahtus kahe reostuse avastamine ning olulisem meediakajastus. Meediakajastust täiendavad kriisi osapoolte refleksioonid tänaseks rohkem kui aastatagusest katastroofist.

2. Kriis ja kriisikommunikatsioon

2.1 Kriis ja riskiühiskond

Anthony Giddensi (1990) arvamuse kohaselt elame me hilis-modernses maailmas, mis on täidetud kahtluste ja riskidega. Modernsuse peamiseks iseloomustavaks omaduseks peab Giddens selle dünaamilisust – muutused ühiskonnas on intensiivsemad, laiaulatuslikumad ning põhjalikumad kui kunagi varem. Riske ei saa seetõttu alati ette näha ega plaanida ning need vallanduvad kriisidena. Teadlikkus riskist on tuleviku koloniseerimise peamine kandejõud. Riskide monitooring ja analüüsimine seniste teadmiste ja olude põhjal on riskisüsteemidele loomumane – just nii saadakse aimdust oma tegevuskeskkonnast ja püütakse süsteemi vigu – kriise – ennetada.

Sarnaselt Giddensiga arvab ka Beck (2005), et riske on vaja pidevalt hinnata ja analüüsida, olla teadlik meid ümbritsevatest ohtudest, ning selgitada neid kõigile ühiselt ja mõistetavalt. Ühiskonda kujundavad planeerimatud negatiivsed kõrvalmõjud. Riskist välja kasvanud kriis võib tekitada palju segadust, paanikat ja ebakindlust ning inivid on sunnitud valima ja otsustama globaalsete riskide tingimustes, olles ise võimetu neid riske kontrollima või mõjutama.

Beck arvates mõjutab tänapäeva kriisisituatsioone ühiskonnas valitsev individualism. Kui solidaarsusel põhinev ühiskond tuleb kriisist välja kergemini, sest üksteist pannakse tähele, toetatakse ja aidatakse, siis individualist aitab säilitada autonoomsust, kuid sellel põhinev ühiskond tuleb kriisist välja raskemini – üksteist ei panda tähele, klassiteadvus on asendunud süü- ja häbiteadvusega, inimese elu on võrdne tema enda vaesusega.

Sõnaga kriis seostub enamasti mingi häireolukord või millegi nappus, näiteks võib välja tuua erinevaid situatsioone, millega seda mõistet siduda: loomekriis, valitsuskriis, energiakriis, kriisiolukord või majanduskriis.

Enamasti on kriis ootamatu olukord, milleks ei olda otseselt valmis, kuigi võidakse olla mingil määral valmistunud. Näiteks võib kriisideks lugeda loodusnähtuseid (nt tormid, maalihked, hiidlained); tehnoloogiariske, kus kompleksse süsteemi ühe detaili

hälbimine võib tuua kaasa kriisini viiva ahelreaktsiooni (lennuõnnetused, hullu lehma tõbi), ka inimtegevuse tagajärgi (nt pahatahtlik kaaskodanike vastu suunatud tegevus) ja ühiskonna vastasseisudest – nt streigid, millega inimesed nõuavad turvalisemat, usaldusväärsemat sotsiaalselt elukeskkonda. Õlireostuse tekkimine võib olla seotud nt tormi tagajärjel karile sõitnud laevaga või mõne tankeri süsteemi altvedamisega tehnoloogia seisukohast või ka lihtsalt pahatahtlikku meeskonnaga, kes riigi nõrke seadusandlust ning haldussuutmatust kurjasti ära kasutab.

Giddens (1990) on käsitlenud kriisi liikidena militaarseid, sotsiaalseid ja ökoloogilisi. Beck (2005) asetab ökoloogiliste kriiside põhjused tänapäevase looduskäsitluse konteksti. Becki kohaselt käsitatakse tänapäeva ühiskonnas loodust nõ passiivse ressursina – millenagi, mis on alati olemas ja tasuta oma äranägemise järgi kasutav. Sealjuures, sotsiaalset kihistumist taastotev elulaad soodustab individualistliku maailmapildi üha laiemat levikut ning “pea ees” rikastumist kõige, sh looduse arvelt. Kõige tähtsam on edukas majandus ning riigi jätkusuutlik areng. Kui avalik sektor püüab läbi suruda seadusi, mis kaitseks loodust karmide nõuete ja trahvidega võimalike rikkumiste korral, otsib erasektor lünki, kust omakasu nimel “läbi lipsata”.

2.2 Kriisi staadiumid

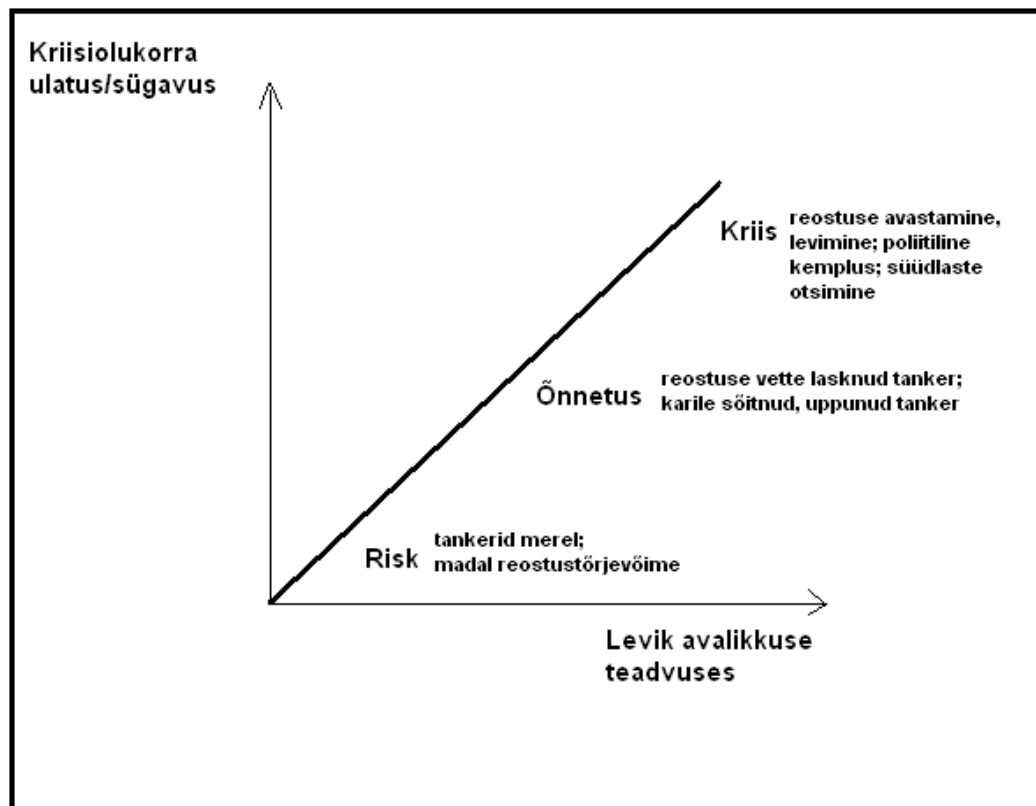
Läänemere puhul ollakse teadlikud kriisiohtudest, laevadest, mis seal liiguvad ning ohtlikest lastidest. Ometigi on iga õnnetus ootamatu ning äkiline. Alles kriisi ilmnedes saadakse alles päriselt aru kui tõsiselt tuleks erinevaid ohte võtta. Juhid peaksid saama aru, et pidev monitooring ning riskide hindamine on esmajärgu tegevused üllatuste vältimiseks. Kuna otsuseid tuleb teha kiirelt, siis saadab otsustajaid tihti kõrge ärevus teadmatuse ees ning tööd tuleb teha stressisituatsioonis.

Kriisid sünnivad eiratud riskidest, Indrek Treufeldt (1996) toob välja kolm staadiumi: (1) riskistaadium nt Läänemeres liikuvad tankerid; (2) õnnetuse staadium nt merre sattunud õli; ja (3) järelkriisi staadium nt inimeste teadvuses erinevate arutelude, vaidluste ja konfliktide tulemusena.

Riskistaadium on staadium, kus on veel võimalik tegelikke kriise ennetada. Seetõttu on siin oluline roll riskikommunikatsioonil. Szondi (2000) arvates on

riskikommunikatsioon interaktiivne protsess, kus vahendatakse infot ja arvamusi üksikisikute, gruppide ja institutsioonide vahel. Riskikommunikatsiooni üks eesmärgi on sidusrühmi dialoogiks ette valmistada jasaavutada avalikkuse informeeritus, et inimesed oleksid piisavalt huvitatud, mõtlemis- ja koostöövõimelised ning lahendustele orienteeritud. Erinevate huvigruppide survest hoolimata ei ole riskikommunikatsioon Läänemere reostusküsimuses toonud kaasa avaliku preventiivse poliitika juurutamist. Nii ei olnud Eestis endiselt võimalusi reostusega seotud kriise vältida, ja puudus ka valmisolek kriisi kommunikeerimiseks, mis omakorda suurendas kriisi tõenäosust.

Juba kriisisituatsioonis on oluline info liikumine kriisi avastushetkest reageerimiseni, kõik jõud on vaja mobiliseerida kriisitööde käivitamiseks ning sealjuures rahuldada nii meedia kui avalikkuse kõrgendatud huvi sündmuste vastu.

Joonis 1: Seos kriisilukorra ulatuse ja kriisilukorra teadvustamise vahel. Kriisilukorra erinevad faasid. (Nordlund 94:5 in Treufeldt 1996:9)

Seymour ja Moore (2000) seevastu on jätanud vahele kriisi eelfaasi – riskifaasi ja jaganud kriisi elutsükli kolmeks: kriis vallandub, määratseb ja möödub. Esimeses faasis on kriisis olija positsioon kriitiline, ollakse nagu kala akvaariumis, keda vaatab nii meedia kui avalikkus. Esimesed välja öeldud sõnumid on suure tähtsusega, neid ei saa hiljem muuta. Kontroll sündmuste üle on kerge kaduma.

Teises faasis tõmmatakse diskussiooni mitmeid teisi osapooli nt poliitikuid, teadlasi, kelle arvamus on osalt juba ka meedia poolt mõjutatud. Lisaks kriisisituatsiooni faktidele jääb ruumi ka spekulatsioonidele ning kuulujuttudele. Kuigi meedia on sel perioodil väga aktiivne, siis huvi teema vastu on siiski suhteliselt lühiajaline. Selles faasis ollakse kolme peamise väljakutse ees – probleemi defineerimine ja lahendamine, kommunikatsiooni koordineerimine ja kontrollimine ning samal ajal oma igapäeva tööde ja tegemistega jätkamine.

Kolmandas faasis, kui kriis on vaibunud, tegeletakse positiivse kuvandi taastamisega ning kogu kommunikatsioonisüsteemi ülevaatamisega – mis läks hästi, mis halvasti, kuidas seda muuta.

2.3 Kriisikommunikatsioon

Kriisi saab iseloomustada järgmiste omadustega: üllatuslikkus, ootamatus, teadmatus, kiire laienemine. Tekib infonälg meedia ja avalikkuse poolt, tahetakse teada, mis on juhtunud ning millised on edasised planeeritavad sammud. Kriisisituatsioonis on väga keeruline kontrollida infot ning mitteinfot, otsitakse süüdlasi teavitajate hulgast ning tekib paanika, mis omakorda mõjub halvasti otsustusvõimele.

Treufeldt (1996) loetleb informatsiooni erinevaid rolle: 1. Funktsionaalne roll, mida saab eristada nii strateergiliseks kui kommunikatiivseks informatsiooniks. Esimese puhul väljendatakse saatja huve, näiteks kriisimeeskonna väljatöötatud sõnumid avalikkusele.

Teine on suunatud vastuvõtjale, mis peaks arvestama lugeja, kuulaja ja vaataja huvide ning ootustega. Näiteks info kuidas saadakse olla kasulikud või mis olukord kohapeal päriselt valitseb.

2. Poliitiline roll – otsitakse süüdlasi ja vastutajaid ning kriisiinfo saab poliitilise dimensiooni.

3. Emotsionaalne roll – kriisisituatsioonid tekitavad tavaliselt negatiivseid emotsioone, sageli ka kollektiivseid šokiseisundeid. Seda iseloomustavad näiteks õnnetuskohal tehtud reportaažid, kus on kajastatud ka kohalike arvamus.

Bradford ja Garret (1995) tuginedes nn allahindluse põhimõttele töötasid välja neljast osast koosneva kommunikatiivsete taktikate mudeli:

1. Eitus: eitatakse küsimuse all oleva sündmuse toimumist ning oma süüd või seotust.
2. Vabandus: vaidlustatakse vastutuse võtmine sündmuse toimumise või selle mõjutamise eest, sest teatud näitajate järgi on sündmuse mõjutamise võimalus minimaalne.
3. Õigustus: tunnistatakse, et ollakse vastutav sündmuse toimumises, aga ei olda nõus standarditega, millel põhinevad teiste hinnangud süüdistamisel.
4. Tunnistamine: tunnistatakse, et vaatluse all olev sündmus toimus, et ollakse sellega otseselt seotud, selle põhjustaja või kontrollijana ning ollakse nõus ka standarditega, millel hinnangud põhinevad.

Nn allahindluse põhimõte seisneb selles, et kui näiteks kriitilisi teemasid serveerida teise nurga alt, siis saab mõjutada osapoolte hinnanguid endale sobivamas suunas ehk nõ negatiivset kompenseerida. Seega on võimalik saada allahindlust ka väga negatiivse teo juures, kui teistele osapooltele esitatakse lisaks juurde ka õiged ning sobivad selgitused. (Kelley, 1973 in Huang, 2006: 181)

Huang (2006) lõi Bradfordi ja Garreti mudeli tunnistamise osa juurde veel korrigeeriva tegevuse ning vabandamise ja õigustuse osa juurde nn polsterdamise. Coombs (1998) defineeris korrigeerivat tegevust kui vastust, millega kriisijuhid astuvad edasisi samme kriisile vastamises ja kahjude korvamises. Korrigeeriva tegevuse all mõistetakse nii esmast reaalselt tegevust, esimesi ettevõetud samme kui välja öeldud lubadusi tuleviku tarvis: kompenseerimine, proaktiivsed tegevused, poliitika muutmine jne. Coombs nägi vabandamist kui kriisi eest vastutamist ning teisalt ka vabanduse palumist. (Coombs, 1995 in Huang 2006: 184).

Polsterdamiseks võib nimetada tehnikat, kui teada olevatele faktidele tuuakse juurde veidi laiem kontekst ja sõnastatakse ümber juba teadaolevad faktid, selle tulemusel kompenseeritakse negatiivseid külgi positiivsetega (polsterdatakse) ning

neutraliseeritakse võimalike edasiste rünnakute kahju.(Huang, 2006).

Coombs (1999) soovitas polsterdamise tuua eraldi teiste strateegiate kõrvale lisa toetusena, Benoit (1995, 1997) soovitas selle aga soovitas lõimida nende sisse. Samas Huang, Lin ja Su (2005) poolt läbiviidud analüüs näitas, et polsterdamist kasutatakse siiski õigustuse strateegiaga koos.

Szondi tõi Bradfordi ja Garreti mudelile taktikalistest liigitustest eraldi välja parandavad tegevused ning lisas veel soosingu taotlemise ning süüdistaja ründamise. Viimast kasutatakse siis kui süüdistaja on tuvastatav ning tema faktid ümberlükatavad. See on kohane näiteks kuulujuttude puhul, mis võivad kriisi hoogustada.

Autor lisab omalt poolt ühe kriisikommunikatsiooni taktikana veel konstateerimise, kui vaadatakse faktidele otsa ning jäädakse sealjuures neutraalseks süüdlasi välja toomata. Paralleele saab tuua siia Grunigi (1992) avaliku informatsiooni mudelist, mida iseloomustab ühepoolne tõese faktilise info edastamine. Grunigi järgi kasutavad seda mudelit enamasti valitsusasutused.

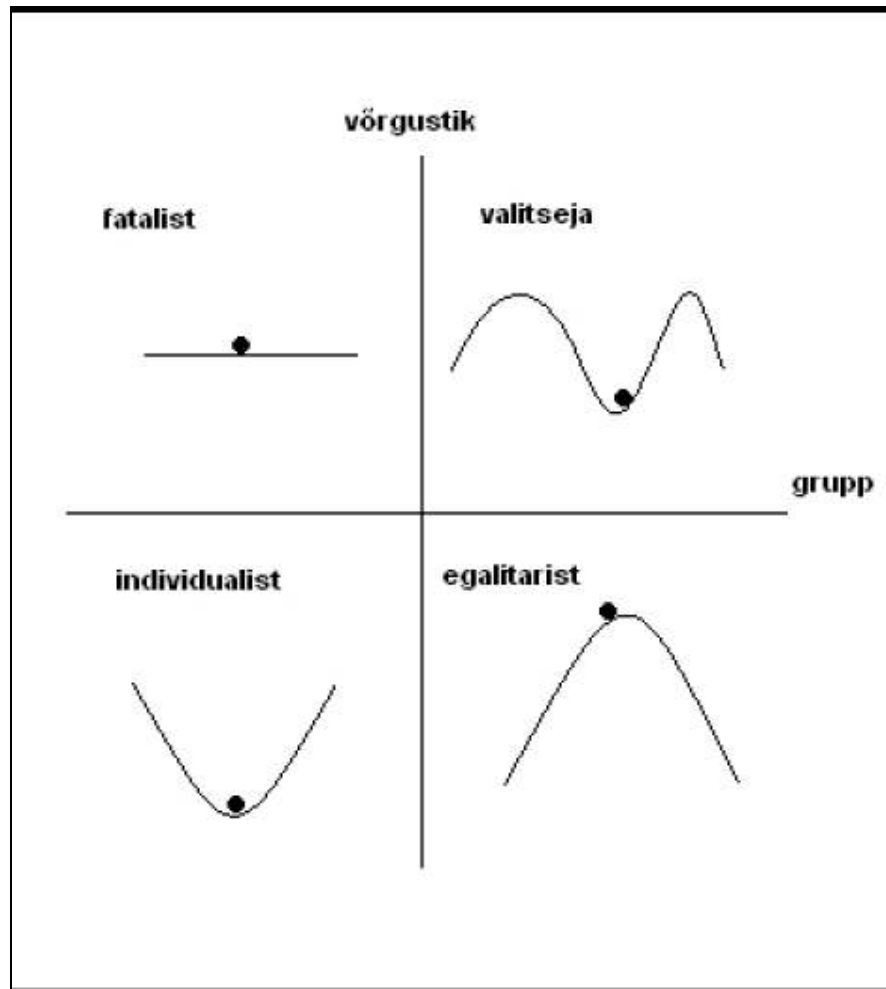
Ney ja Molenaars (1999) sotsiokultuurilise käitumise mudelis (käitumine mõjutavad nii sotsiaalsed kui kultuurilised aspektid) toodud vastandlikel skaaladel saab analüüsida erinevaid sotsiaalseid käitumisi muuhulgas ka läbi kriisijuhtumi. Autorid tõi välja kaks vastandlike pooltega skaalat: (1) fatalist ja valitseja (hierarchist); (2) individualist ja egalitarist (egalitarianist).

Esimesel skaalal saab analüüsida sotsiaalseid käitumisi kontrollija ning mittekontrollija võtmes. Kas lähtutakse juhtivalt positsioonilt ja valitsetakse või lepitakse saatusega. Fatalist võib näidata üles vajadust võimu järele, kuid valitseja kontrollib reaalselt.

Teisel skaalal on väärtused – individualist seab kõige kõrgemale iseenda huvid ja väärtused, egalitarist näeb pilti laiemalt. Egalitaristina käituvad tihti erinevad survegurpid.

Horisontaalse ja vertikaalse telje moodustavad grupp ja võrgustik. Horisontaalne, nn. grupidelg näitab kuivõrd seotud on nad grupis. Vertikaalne, nn. võrgustikutelg näitab täiendavaid sotsiaalse käitumise piiranguid, millega inimeste käitumine on piiratud – erinevad rollid gruppides ja väljaspool. Grupi ja võrgustikuga on kõige tihedamalt

seotud valitseja, tüüpiliseks näiteks ametkonnad, kus bürokraatia on suhteliselt kõrge, samas suuresti sellest lähtuvalt omataksegi antud positsiooni, neid on kaasatud otsustamisse. Kuivõrd vastandskaalal fatalist on jäetud otsustamisest välja – võrgustik on küll tugev, kuid grupiteljel asub tagaplaanil.

Joonis 2: Sotsiokultuurilise käitumise mudel Ney ja Molenaars (1999) liigituse järgi .

2.4 Kriisiks valmistumine

Kriisiks valmisolek tagab adekvaatse reageerimise juhtunule. Kriisiolukorra õige kommunikatsioonialane juhtimine leevendab või hoiab ära võimalikud negatiivse mõjuga tagajärgi ning situatsioonist võib olla hiljem mõnevõrra kergem välja tulla ning taastuda.

Hayes ja Patton (2001) on jaotanud kriisi juhtimise neljaks osaks, kuhu kuuluvad strateegiline planeerimine, analüüs, hinnang, kriisi juhtimine ning tulemused ja taastumine.

Pauchant ja Mitroff (1992) eristasid organisatsioone kriisiks valmisoleku järgi – kriisialtid ja valmistunud. Viimased tulevad nende sõnul erinevatest kriisidest välja kaks või ka kolm korda kiiremini. Kriisiks valmisolekut näitavad kiire vastamine; koolitatud meeskond, mis oskab kasutada õigeid vahendeid; juurdepääs infole ja ressurssidele; töötavad protseduurireeglid strateegiliste otsuste tegemiseks ja kriisi planeerimiseks; meediasuhete juhtimise võime on professionaalne; hea ülevaade kriisi kulgemise võimalikest suundadest ning riskidest (Hayes & Patton 2001: 51).

Mayer (1988) hinnangul eristab juhitud ja juhtimata kriise proaktiivne lähenemine kommunikatsioonile. Juhtimata kriisi iseloomustavad negatiivsed, eitavad, emotsioonidest juhitud vastused, viha, paanika, šokk, süüdistused. Juhitud kriis puhul lähenetakse ratsionaalselt, kogutakse tõendeid, antakse neile adekvaatseid hinnanguid ning liigutakse paranemise suunas (Hayes & Patton 2001: 50).

Peamisteks kommunikatsioonivigadeks on hinnatud infovaakumit, hilinevad infot, hootist teavitamist regulaarse asemel, reaktiivset meediasuhtlust, uudisväärtusete info edastamist, oskamatut kommunikatsiooni, eelarvamuslikku teavitamist, ebakompetentsust antud valdkonnas, publitseerimise nõudmist, millel on vähenenud mõju, info varjamist, valetamist ja salatsemist (Beger, Gärtner, Mathes 1989:43 in Treufeldt 1996:28).

Oluline on ka kriisi kestel oma keskkonda ja tegevust kriitiliselt hinnata. Nii tuleks endalt küsida, mis on juhtunud; kas meil kõigil on situatsioonist sarnane ülevaade ja kujutluspilt? Kas probleem on laiem? Mis võib veel juhtuda? Mis on kõige hullem, mis võib juhtuda? Kuidas võiks avalikkus sellele reageerida? Milline näeb välja kriisimeeskonnaajagraafik? Millised on tegelikud panused? Mida on meil kaotada? Kas paanika on asjatu? Kas saame kaasata liitlasi? Kes on veel kriisiga seotud? Kas saaksime tähelepanu juhtida ka muudele teemadele? Kas kriisi saab hoida kontrolli

all?); määratle avalikkus (Keda kriis mõjutab? Kes mõjutab meid kriisis? Kes peab teadma? Keda veel informeerida?).

Kriisiga tegelemisel ja selle piiritlemisel on vaja esmalt määratleda selle astmed. Kindlasti on see keeruline, sest tihti on raske panna täpset piiri millal on kriis algamas ja millal käes. Tekib küsimus kuidas olukordi adekvaatselt hinnata. Kuna õnnetused juhtuvad tavaliselt ootamatult, tihti ka pühade ajal, õhtuti, kui kedagi pole enam kättesaadaval, siis peaks eelnevalt olema kriisikommunikatsiooni aspektist selleks kõigeeks valmis. Halvemal juhul algab uus kriis enne kui eelmine läbi on saanud nagu ka vaatluse all oleva juhtumi puhul kui Loode-Eesti rannaala reostusega seonduv jõudis just vaibuda kui uppus kaubalaev Soome lahes, mille lähedalt leiti uus reostus.

Kindlasti peab arvestama sellega, et kriisisituatsioonide ajal on erinevad infokanalid suure surve all. Kuigi situatsiooni võib olla hinnatud adekvaatselt ning väljatöötatud info levitamise strateegia kriisile vastamisel, siis vaatamata sellele võib see liikumisel negatiivses suunas ikkagi moonduda. Seega on üheks nõutavaks eeltingimuseks adekvaatne infovahetus võtmeisikute vahel sh otsustajad, nõuandjad, ajakirjanike esindajad, operatiivteenistused jt. Strateegilises mõttes on võtmeisikute kindlaks määramine ja nende vastutusala ning roll kriisitöös otseses seoses kriisile vastamise eduga. Kommuniqueerimise juures peab silmas pidama ka hästitöötava tehnilise varustuse olemasolu. Igasugused puudused selles vallas võivad raskendada vastamist kriisis ning omakorda tekitada vajaduse otsida teisejärgulisi lahendusi (Nohrstedt & Stern 1999: 300).

2.5 Meedia kriisi vahendajana

Meedial on kanda mitmeid erinevaid funktsioone kriisiolukorras, seda võib võtta kui kommunikatsioonikanalit teavitaja ja auditooriumi vahel või vaadelda seda läbi kriisileevendaja või osemi operatiivülesannete täitja rolli. Näiteks kui õnnetuspaika on vaja appi vabatahtlikke, siis läbi teavituse meedias on väga hea võimalus ka neid sündmuspaika võimalikult kiiresti kohale saada. Lisaks sellele on meedia kui filter, aga ka avalikkuse väljendaja ning diskussiooni ärataja, kus kaasab erinevaid osapooli, annab ruumi arvamustele ja mitmesugustele versioonidele (Treufeldt 1996). Samas võib ka meedia poolt genereeritud uudis ise kriisisündmuse juurde luua nt süüdlaste

otsimise puhul tõi peaminister Andrus Ansip välja ühe konkreetse tankeri nime, kuigi süüasju alles uuriti ning tegu oli ühe tankeriga paljudest võimalikest kahtlusalustest.

Kriisiolukorras on meedia surve intensiivne, seega on meediasuhted üks väga tähtis dimensioon kogu kriisikommunikatsiooni juures. Ajakirjanikud survevad kriisi juhte üritades jälilie jõuda siseinfole ja skandaalidele, nendest saavad olulised rollimängijad juhtumi dünaamikas. Samal ajal peavad nad suutma säilitada korra ja teatud kontrolli olukorra üle terviklikult. Kindlasti peab arvestama sellega, et ajakirjanikud võivad levitada delikaatset infot, mis paneb ohtu niigi keerulised ja sageli diskreetsed kriisioperatsioonid ning sunnivad vastaspoolt niigi napi ajaressursi jooksul veel oma tegevusi õigustama, kaistma ning valesid kuulujutte ümberlukkama (Nohrstedt & Stern 1999: 300).

Õnnetust saab kajastatada ka kui eraldiseisvat sündmust, millel on nii konkreetne algus kui ka lõpp.

Kajastust saab jagada igapäevaseks rutiinseks pressiteadetest koostet uudisteks ning uurivaks ajakirjanduseks. Mida laiaulatuslikumad on kriisi võimalikud tagajärjed, seda esileküündivam ja suurem on ka meediakajastus. Välisajakirjandus kajastab suure tõenäosusega sündmusi ja õnnetusi vaid siis, kui nendega kaasneb suur hulk hukkunuid või mõni kuulus inimene.

Ajakirjanik ise on üsna harva mõne suurõnnetuse tunnistajaks. Vihje saadakse tihti kas avalikkuselt või otsesuhtluses politsei, haiglate või päästeametiga.

Juhtumi kajastamisel tuuakse lugejani kriisi kannatused – päästetööde draama. Suurem osa auditooriumist tunneb end seda lugedes kergendatult, nad pole tegevustikuga otseselt seotud. Draamale keskendutakse kohe uudise algul, esile tuuakse päästetöödel osalejad. Ka pealtnägijate jutustused suurendavad loo dramaatilisust. Reporterid püüavad leida iga loo puhul selle unikaalsuse, kirjeldada seda veidi teise nurga alt kui vaid otsene faktide edastamine. Samal ajal tõrjub neid sündmuste ootamatus ja õudus.

Päästmise ja abiandmise operatsioonide kajastamisel on märksõnadeks evakueerimine, kangelaslikkus, ebatavalise varustuse kasutamine unikaalsete päästmistehnikate juures, vabatahtlike ja päästetöötajate suurus. Läbi politsei ja

tervishoiutöötajate antakse ohu korral ka mitmesuguseid hoiatusi. Kindlasti tulevad lähema vaatluse alla rüüstamisega seotud, võimalikud vigastused ja vigastatud, pealtnägijad arvudes, süüdistused, arreteerimised, hagrid ja uurimised (Mencher 1994: 354-356).

Eraldi teema on keskkonnauudised, kus ajakirjanikud otsivad samuti konflikti ning vähem tähelepanu saab teadluslik pool – keskkonnaprobleemide uurimine jms. Kuna teadus pole kiireloomuline ja järeldused võivad olla astuolulised, siis meedia ei pööra sellele ka pidevat tähelepanu (Trei & Vaher 1996: 60-61). Samas kui midagi juhtub, siis on meedia seda väga laiaulatuslikult kajastamas, mille tagajärjel võib jääda mulje, et keskkonnauudised ongi vaid üks õnnetus teise järel.

Keskkonnaprobleemide kajastamise eest tuleks pidevalt hoolitseda, seda võiksid teha näiteks nii erinevad kolmanda sektori keskkonnaorganisatsioonid kuni valitsuse ning erasektorini välja. Erinevate temade korduval käsitlemisel saab meedia abil mõjutada probleemide teadvustamisel ja lahendamisel ning ilmselt maandada erinevaid riske, mis võivad välja kasvada kriisiks.

3. Uurimisküsimused

Antud uurimistöö püüab selgitada kuidas kujunes reostuse kriisikommunikatsioon meediarepresentatsioonis ja osalenud gruppide hinnanguis ning luua laiemat tõlgendust kriisidele ja kriisikommunikatsioonile Eesti ühiskonnas.

1. Millised olid kriisi põhjused?
2. Millist lähenemist kriisile ja kriisikommunikatsioonile kasutasid erinevad grupid?
 - 2.1. Milliseid kommunikatsioonitaktikaid kasutati?
 - 2.2. Milliseid paralleele saab tõmmata kriisile lähenemiste ja kommunikatsioonitaktikate vahel?
3. Millised olid peamised probleemid ja eksimused kommunikatsioonis?
4. Millised on osalejate hinnangud kriisi mõjule?

4. Metoodika

Kriisikommunikatsiooni võib vaadelda kahes sfääris, millest esimene on kriisijuhtumiga seotud ametkonna vaheline suhtlus ja teine avalik ehk meedia ja aktiivsed kodanikud. Antud töö analüüsib kriisikommunikatsiooni teist sfääri ehk meediarepresentatsiooni kolme päevalehe (Postimees, Eesti Päevaleht ja SL Õhtuleht) internetikeskkonnas ilmunud artiklite baasil ning selle järel kriisi osapoolte intervjuusid, et teada saada nende hinnanguid meediale, kriisiile, teistele kriisi osapooltele ja kriisikommunikatsioonile.

Käesoleva teema puhul oli valimisse kuuluvate artiklite leidmine kerge selle ajalise piiratuse tõttu – periood 30.01.2006-05.04.2006. Kokku leidis vaatluse all oleval perioodil kolme päevalehe internetikeskkonnas 157 artiklit, millest otseselt on töös viidatud 35-le, kuna väljavalitute kriteeriumid olid piiritletud läbi kahe kriisi erinevate osapoolte esinemiste ning väljaütlemistega. Standardiseerimata intervjuud viidi läbi käesoleva aasta maikuu esimestel nädalatel kriisi peamiste osapooltega personaalselt kohtudes, olles võimaldanud neil kuni nädal varem peamiste teemade ja küsimustega tutvuda. Intervjueeritavateks olid kõik kriisiga ja kriisikommunikatsiooniga otseselt seotud tähtsamad ametkonnad – Keskkonnainspeksioon (Leili Tuul), Piirivalve (Helena Loorents), Siseministeerium (Katrin Vides), Keskkonnaministeerium (Mart Siilivask), Päästeamet (Beata Perens), Põhja ringkonnaprokuratuur (Lavly Lepp), Eestimaa Looduse Fond (Jüri-Ott Salm). Kuna kriisist endast oli intervjuude tegemisel möödunud juba rohkem kui aasta, ei saa kriisi osapoolte hinnangute põhjal teha enam otseseid järeldusi kriisijuhtimise sisemise sfääri kohta, vaid eelkõige leida kinnitust meediarepresentatsioonist ilmnenule.

Teooriat ja uurimisobjekti sisulist poolt silmas pidades otsustasin uurimuse läbi viia meedia kvalitatiivset tekstianalüüsi metoodikat kasutades, lisades osapoolte intervjuude kvalitatiivse analüüsi.

Kvalitatiivne uurimus tähendab objekti uurimist terviklikult, samas peab silmas pidama, et märksõnaks on tegeliku elu kirjeldamine. Kuna tegelikkus on mitmekesine, siis seda ei saa killustada, eriti arvestades seda, et erinevad sündmused on üheaegselt

üksteise kujundajaks ning seda uurides on võimalik leida mitmesuunalisi suhteid. (Hirsjärvi et al. 2005).

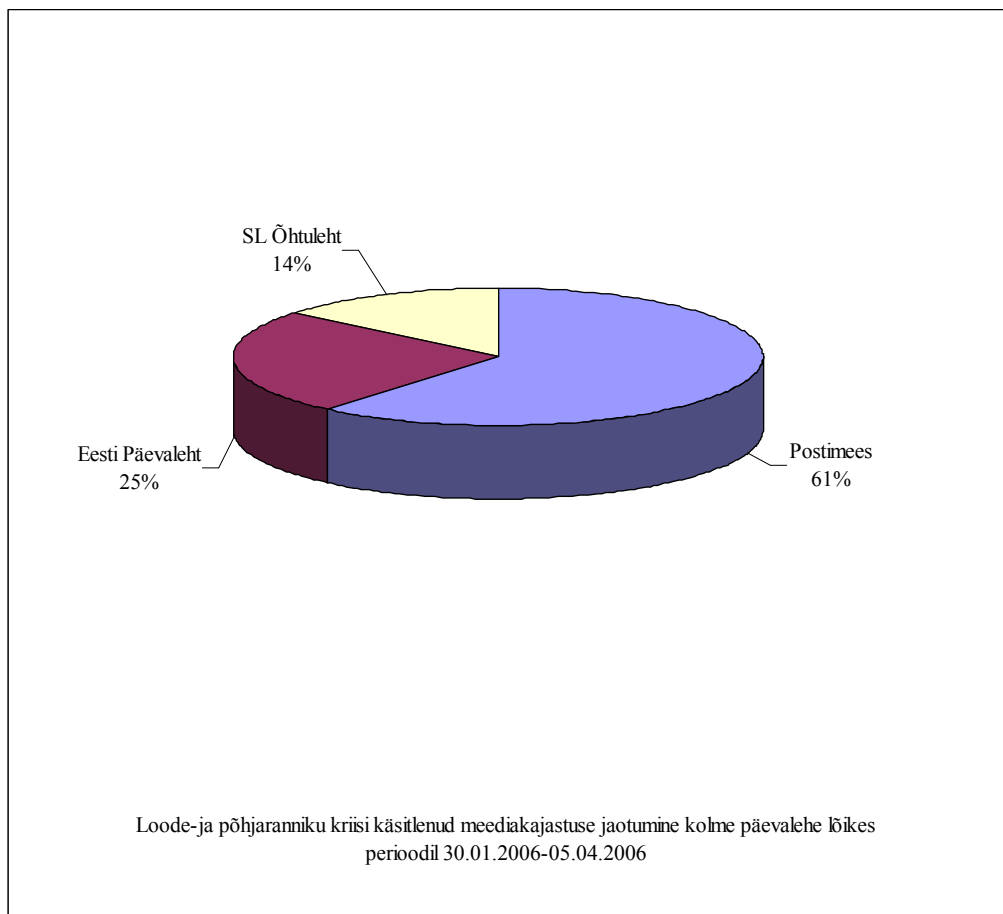
Kvalitatiivse uurimismeetodi puhul pole eesmärk otsida keskmisi näitajad ega statistilisi seaduspärasusi, seega on keeruline otsustada ka andmete mahu üle – see võib koosneda nii ühest intervjuust ühe inimesega kuni paljudest intervjuudest mitmete inimestega. (Hirsjärvi et al. 2005: 168).

Selles uurimises ei keskenduta üldistamisele, vaid pigem tuginetakse Aristotelese ideele, et üksikus kordub üldine. Kui uurida üksikjuhtumit väga täpselt, siis saame välja tuua vastava nähtuse olulised jooned, mis tihti korduvad ka siis, kui uurime üldisemal tasemel sama nähtust. (Hirsjärvi et al. 2005: 169).

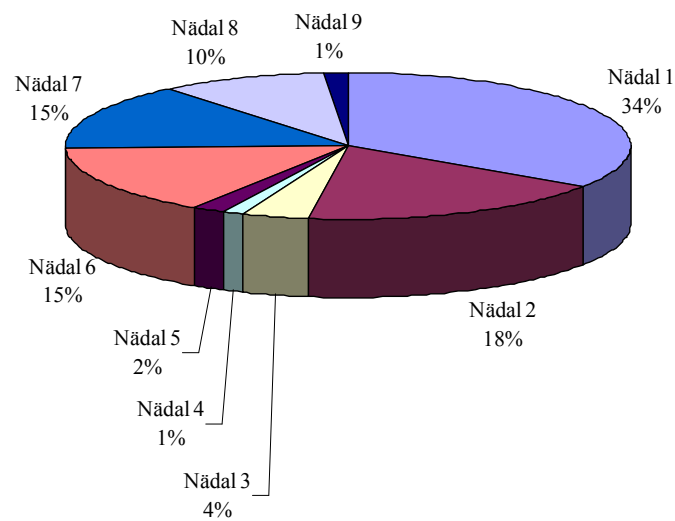
Kvalitatiivse meediaanalüüsi käigus leiti erinevad sõna saanud osapooled ning analüüsiti nende väljaütlemisi läbi üheksa nädala, et vaadata kuhu nad täpselt paigutuvad Ney ja Molenaarsi (1999) mudeli skaaladel (fatalist vs valitseja ning egalitarist vs individualist) – kas võetakse näiteks valitseja positsioon ja hakatakse olukorda kontrollima või ollakse fatalist ning lepitakse juhtumine või kas esiplaanil on isiklikud huvid seatakse ühiskondlikest kõrgemale või mitte. Analüüsi aluseks on nii kõneisikute avaldatud tsitaadid kui ka positsioon, mis meedia neile tegevuste kirjeldamise läbi omsitab. Lisaks määrati milliseid kommunikatsioonitaktikaid vastavalt positsioonilt kasutati – õigustamine, süüdistamine jt. Samamoodi paigutusid skaalale ka intervjuueeritavad, vastavalt sellele kuidas nad oma positsiooni vaatluse all olevates kriisides nägid – analüüsi aluseks tsitaadid .

5. Tulemused

Alljärgnevalt on neljal joonisel ära toodud peamised näitajad, mis annavad kirjeldava ülevaate vaatluse all olevates päevalehtedes kajastatud lugude žanritest, peamistest osapooltest ning artiklite jaotumisest nädalate lõikes. Andmeid on kirjeldatud 157 online keskkonna artikli põhjal.

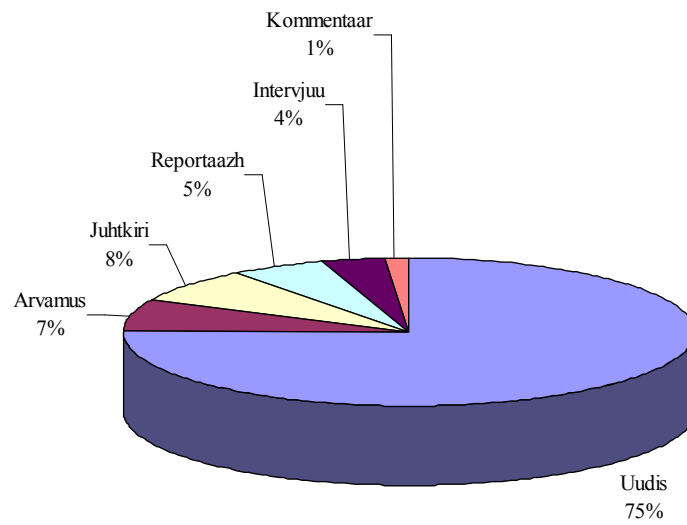

Joonis 3: kriisi kajastanud artiklite jaotumine kolme vaatluse all oleva päevalehe vahel.

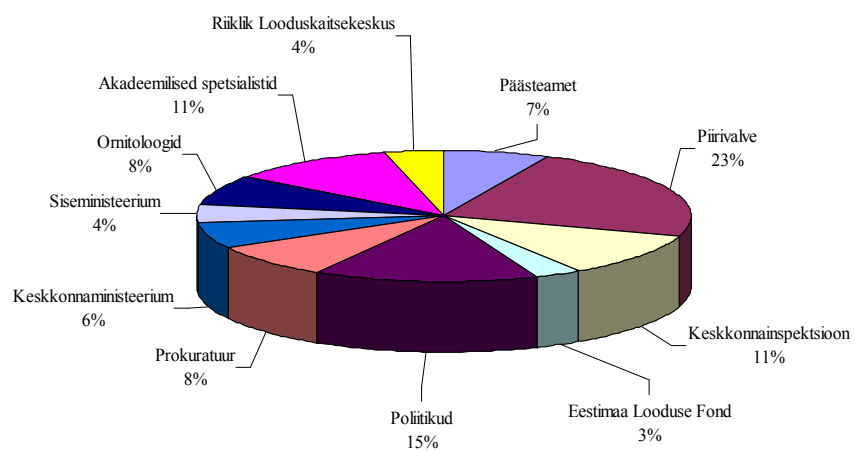
Loode-ja põhjaranniku kriisi käsitletud meediakajastuse jaotumine nädalate lõikes vaatluse all olevates päevalehtedes perioodil 30.01.2006-05.04.2006

Joonis 4: artiklite jaotumine nädalate lõikes kogu vaatluse all oleva perioodi lõikes.

Loode-ja põhjaranniku kriisi käsitlenud artiklite žanrid vaatluse all olevates päevalehtedes
perioodil 30.01.2006-05.04.2006

Joonis 5: artiklite jaotumine žanrite vahel vaatluse all oleva perioodi lõikes

Loode-ja põhjaranniku kriisis vaatluse all olevates päevalehtedes peamised sõna saanud osapooled perioodil 30.01.2006-05.04.2006

Joonis 6: vaatluse all oleval perioodil peamised meedias sõna saanud osapooled.

5.1 Kvalitatiivne meediaanalüüs

Meediatekstide kvalitatiivse analüüsi peatükis käsitletakse eraldi kõikide kriisi osapoolte positsioneerimist kriisi suhtes – Päästeamet, ornitoloogid, Riiklik Looduskaitsekeskus, Eestimaa Looduse Fond, Veeteede amet, Siseministeerium ja siseminister, Keskkonnaministeerium ja keskkonnaminister, poliitikud, Keskkonnainspeksioon, Prokuratuur, Piirivalve ja muud osapooled, kelle alla kuulusid ka näiteks vabatahtlikud, akadeemikud jt. Peatükk lõpeb üldistava kokkuvõttega, milles tuuakse välja peamised võetud positsioonid ning kasutatud kommunikatsioonitaktikad.

5.1.1 Päästeamet

Päästeameti poolt on meedias peamiselt esindatud loode rannikuala päästetööde juht Tõnis Pajo, kes peab Harjumaa päästeteenistuse päästetööde osakonna reostustõrje juhi ametit. Lisaks saavad sõna veel peadirektor Mati Raidmaa, tema asetäitja Alo Tammsalu ning Lilleküla päästekomando vanemspetsialist Ahto Temper.

Kriiiskäitumistüübilt on Pajo puhul tegemist fatalistiga, kes näeb, et kogu protsessi ei saa kontrollida, kõik toimub iseeneslikult ja tegeleda tuleb vaid tagajärgedega, reostuse jälgimise ning võimalike koristustöödega. Ja seda nii Loode- kui Põhja-Eesti reostuse puhul. Kommunikatsioonitaktikatest kasutab Pajo konstateerimist, vaatab faktidele otsa põhjuslikke hinnanguid andmata. *“Arvestades, et oleme neid nii lühikese ajaga nii palju leidnud, võib tegelikult hukkunuid olla sadu. Kaks korda nii palju võib olla lihtsalt õliga määrdunud linde,” pakub Pajo.*” (Nõva ranna õlises vees hukkusid sajad oma elu eest võidelnud linnud, EPL, 30.01.2006) *“Paraku pole päästjatel praegu muud teha kui oodata sula. Kaldaäärsele jääle reostust korjama minna ei saa, see on eluohtlik.”* (Õlireostus jõudis Viimsi randa, SLOL, 21.03.2006)

Mati Raidmaa esindab valitsejalikku positsiooni, väites, et meedia on maalinud looderanniku õnnetusest suurema pildi kui tegelik olukord endast kujutab. Tema sõnul hoitakse kaldal kõike kontrolli all ning vabatahtlikke on rohkem kui reaalsel tööd, mida ära teha.

Päästeameti peadirektori aseaitaja Alo Tammsalu saab meedias sõna vaatluse all oleva teise kriisi ajal. Tammsalu räägib sellest, et Runner 4 reostuseks ja operatiivseks tegutsemiseks on valmis nii päästetöötajad kui piirivalve, muretses on ka koristusvahendeid. (Õlireostus jõudis Naissaare lähedale, EPL, 18.03.2006). Olukorda kontrollides ja sellest ülevaadet omades on ta valitsejalikul positsioonil ning kasutab konstateerivat kommunikatsioonitaktikat.

Talle vastandub Lilleküla päästekomando vanemspetsialist Ahto Temper, kelle sõnul saab reostuse tõrjeks merel rohkem ära teha, sest kui see randa jõuab, siis saab tegeleda peamiselt vaid vabatahtlike juhendamisega reostuse kogumisel. ära teha hoopis vähem kui merel (Kui reostus randa jõuab, siis saab tegeleda peamiselt vaid vabatahtlike juhendamisega reostuse kogumisel) Tema komandos on ainult kahel mehel selles vallas professionaalsed teadmised.. (Jää takistab reostuse randumist ning koristustööde jätkamist, EPL, 21.03.2006). Temper lepib olukorraga, võtab sõna fatalistikult positsioonilt ning konstateerib fakte.

5.1.2 Ornitoloogid

Ornitoloog Tiit Randla võtab sõna fatalisti positsioonilt lähtudes, ta ei väljenda kontrolli toimuva üle, püüab juhtunut üle elada. “«Jääd on palju ning vaba vett õnneks vähe. Seepärast polegi lahel kümneid tuhandeid linde,» ütles Randla. «Ja pealegi võib kevadpäike enne lõplikku jääsulamist öli õhku aurutada.»”(Õlireostus jõudis Viimsi randa, SLOL, 21.03.2006)

Randla annab õnnetusele linnuliikide võimaliku hävingu seisukohalt katastroofi mõõtu hinnanguid, tegeleb tagajärgede prognoosimisega ja annab ülevaate tuvastatud faktidest – millised liigid antud piirkonnas asuvad ning kahjustada saanud on. “Enim on tema väitel kannatada saanud Arktilisest tundrast Eestisse talvituma tulnud aulid ja sõtkad, kes pole siin küll väga eksootilised külalised.” (Vaikus saadab merelinde tapva reostuse koristajate tööd, PM, 01.02.2006)

Kommunikatsioonitaktikatest kasutab Randla nii konstateerimist kui süüdistamist ja eelkõige on tema viha suunatud valitsuse vastu ning seda nii loode- kui põhjaranniku reostuse puhul. “Ornitoloog Tiit Randla ei hakka kõrgeid riigiametnikke hellitama ja

põrutab otse. *“Eesti peaks kiiresti midagi ette võtma, et ka pimedas saaks reostust avastada,” sõnab ta ägedalt. (Vabatahtlikud pesid reostatud rannast korjatud linde kookosõlivahuga, EPL, 02.02.2006)*

Ornitoloogiaühingu tegevdirektor Andres Kalamees kasutab konstateerivat kommunikatsioonitaktikat ning ei pea olukorda linnuliikide hävinemise poolelt hulluks. Kalamees on sotsiokultuuriliselt käitumistüübilt fatalistlik, väljendades arvamust, et asjad kulgevad oma rada pidi, jäädes kõrvaltvaatajaks. *“Linnustikule reostus siiski totaalset hävingut kaasa ei too. Igal aastal oleme piirkonnas läbi viinud kesktalviseid linnuloendusi ning nende põhjal võib öelda, et avamerel talvituvaid aule on sadu tuhandeid.” (Vabatahtlikud pesid reostatud rannast korjatud linde kookosõlivahuga, EPL, 02.02.2006)*

5.1.3 Riiklik Looduskaitsekeskus

Riiklikku Looduskaitsekeskust esindab meedias direktor Jaanus Tuusti, kes konstateerivat kommunikatsioonitaktikat kasutades informeerib lindude olukorrast. *“Jaanus Tuusti selgitas, et kuna tegemist on merelindudega ja kaldajoon neile erilist rolli ei mängi, võib nad samahästi ka Lahemaa piires välja lasta. Peaasi, et reostust pole.*

«Psühholoogilist püsivat stressi usutavasti lindudel ei teki. Nad on väga hästi kosunud ja endaga toime tulnud – hakanud sööma looduslikku toitu, näiteks kala –, lisaks torutoidule, mis neile anti,» rääkis Tuusti.”(Õlisurmast päästetud linnud saavad ükshaaval loodusesse, PM, 20.02.2006)

Kommunikatsioonitaktikatest kasutab ta ka tunnistamise taktikat ja väljendab olukorra üle kontrolli ja valitseja ehk kontrollija käitumist vähemalt linnuabikeskuse osas, kus saadi tema sõnul kenasti hakkama. *“«Keila linnuabikeskuses tervenenu ja nüüd vabadusse lastud linnud on oma liigikaaslaste suhtes võrdsed. Nad on kosunud ja kindlasti sama elujõulised kui teised linnud,» ütles Riikliku Looduskaitsekeskuse peadirektor Jaanus Tuusti.” (Keila linnuabikeskus lõpetab lähipäevil oma töö, PM, 27.02.2006)*

5.1.4 Eestimaa Looduse Fond

Sõna võtab ka Eestimaa Looduse Fondi esindaja Toomas Trapido, kellel on olemas õpetused, mida tuleks teha paremaks kriisiennetamiseks ning õnnetuse puhul juba võimalike tagajärgede likvideerimiseks. *“Edasiste õnnetuste ärahoidmiseks peaksid Läänemere-äärsed riigid kiiresti käivitama merel liikuvate laevade regulaarse satelliidiseire. Tahaksin vabariigi valitsuselt ja riigikogult kuulda selget vastust: kas “naftatipu” ja energia olulise kallinemise teemat on arutatud ning kas hakatakse koostama n-ö energialoojangu võimalikkust eeldavat Eesti arengukava?” (TOOMAS TRAPIDO: Naftalindude sõnum, EPL, 01.02.2006)*

Andes mõista, et ta saaks hakkama olukorra kontrollimisega kasutab ta parandamise taktikat ning teeb konstruktiivseid ettepanekuid edasiste reostuste ärahoidmiseks. Selgelt on tegu survegrupi esindajaga, kes käitub egalitaristlikust positsioonist lähtuvalt.

Veel on ELFI esindajateks meedias naftaprojektide juht Kristel Toom ning juhatuse liige Jüri-Ott Salm. Toom annab negatiivse hinnangu ametnike käitumisele, küll aga ei otsi süüdlasi ega poliitilist vastutajat (konstateerib pigem fakte), vaid teeb ettepaneku tegevuste analüüsiks kriisi lõppedes ehk korrigeerivateks taktikateks. *“Eestimaa Looduse Fondi (ELF) naftaprojektide juht Kristel Toom on keskkonnaametnike väidetavast lohakusest jahmunud. Mida peaks keskkonnaminister looduskaitseja arvates praegu tegema? «Lahkumisavaldus praegu ei aita. Pärast kriisi peab hoopis arutama, kuidas selliseid asju vältida,» arvab Toom.” (Eilne saldo: 400 surnud lindu ja pool kanti õli, SLOL, 03.02.2006).*

Jüri-Ott Salmi kaudu jõuab leheveergudele operatiivinfo kriisisituatsiooni kulgemisest ning vajaminevast abist fakte konstateerides. Olukorda linnuabikeskuses niipalju kui võimalik kontrollida üritades saab nad liigitada valitsejaliku käitumistüübi alla. *“ELFi juhatuse liige Jüri-Ott Salm ütles ETV24-le, et lindude pesemiseks ja hoidmiseks oleks tarvis Tallinnas asuvat 200 ruutmeetri suurust pinda, kus oleks sees vesi, elekter ja kanalisatsioon.” (Reostuse ohvriks langenud lindudele otsitakse majutusk kohta, PM, 04.02.2006)*

5.1.5 Veeteede amet

Veeteede amet oli põhjaranniku kriisi juures oluliseks info vahendajaks, üheks kõneisikuks oli veeteede ameti nõunik Anti Hirvoja, kes kasutas konstateerivat kommunikatsioonitaktikat ning oma sotsiokultuuriliselt käitumistüübilt oli valitseja, kuna omab kontrolli ning sündmustest täielikku ülevaadet. Hirvoja vahendas teavet kuidas ja millal saadi teada aluse Runner 4 uppumisest ning mis tehti edasi (teavitati piirivalve merevalvekeskust).

Teiseks kõneisikuks oli ameti osakonnajuhataja Rual Tell, kelle roll oli samuti pigem infovahendajana tegutseda. Kommunikatsioonitaktikatest kasutas Tell konstateerimist ning lähtus valitsejalikust postisioonist. Telli sõnul oli Runner 4 lastiks alumiinium ning päästa poleks olnud enam midagi. Laeval oli aga 100 tonni kütust, mis võis tähendada uut keskkonnoahtu. Väljastatud info kohaselt saadeti sündmuskohale piirivalvelennuk. (Soome lahel uppus kaubalaev, PM, 06.03.2006)

“«Pole teada, kui kiiresti viga saanud laev uppus, kuid kui arvestada, et lastiks oli alumiinium, siis ilmselt seal midagi enam päästa polnud,» ütles veeteede ameti osakonnajuhataja Rual Tell. Aluse uppumiskohas on meri ligi 80 meetrit sügav, mistõttu vrakk teisi aluseid segama ei jää. Küll aga on uppunud laevas esialgsetel andmetel ligi sada tonni kütust, mis võib kujutada keskkonnoahtu.» (Soome lahel uppus kaubalaev, PM, 06.03.2006)

5.1.6 Siseministeerium ja minister

Siseminister võttis meedias sõna vahetult pärast looderanniku kriisi avalikuks tulekut, kommunikatsioonitaktikatest kasutas Laanet õigustust Bradfordi ja Garreti mudelis koos Huangi poolt lisatud polsterdusega, väites, et reostuse seire on piirivalve jaoks justkui lisakohustus piiri valvamise käigus ning kinnitas, et ministeeriumil on olemas merereostustõrje plaan. Tegu valitseja käitumisstiiliga, sest reaalselt omabki siseministeerium valdkonna üle kontrolli. (Laanet ja Reiljan ei taha vastutust enesele võtta, PM, 09.02.2006)

Lisaks parandavat kommunikatsioonitaktikat kasutades tõi Laanet välja edasised tegevused, mida plaanitakse valdkonna heaks ja oma tegevustes korrigeerida.

“Siseministeerium koostas eelmisel nädalal plaani olulisematest ja hädatarvilikumatest seadmetest, mida lähiajal soetada. Kava täideviimine maksab 758 miljonit krooni.

«Meie eesmärk on korraldada hanked selle poolaasta lõpuks,» kinnitas siseminister Kalle Laanet. «Finantseerimiseks on mitu võimalust: reservfond, lisaeelarve või vara müügist saadav raha,» lisas ta. » (Merereostus avab riigi rahakotirauad, PM, 13.02.2006)

“Kindlasti see, et edaspidi ei peaks hakkama tegemata tööde süüdlasi otsima, vaid saaks kiiresti ja õigeaegselt hakata süüdlast otsima merelt - saastajat. Teiseks see, et kriitilise info hindamise peab viima teisele tasemele, meil on kavas siseministeeriumis luua piltlikult kriisiinfo online, mis koondaks seni hajusalt olnud kriisiinfo ning võimaldaks seda kohe ka hinnata. Kulused aitab kokku hoida ka pidev koostöö partneritega: erasektoriga, kust oleks võimalik rentida nii tehnikat kui ka teadmisi kriisidest, kolmanda sektoriga, kellele valvsus ja hool keskkonna eest on Nõva kriisi puhul olnud hindamatu väärtusega.”(Laanet: patuoina asemel otsime teinekord saastajat, EPL, 17.02.2006)

Lisks süüdistavat kommunikatsioonitaktikat kasutades tegi ta avalikkusele teatavaks otsuse peatada ministeeriumi haldusalas tegutseva piirivalveameti uuele peadirektorile, kolonelleitnant Roland Peetsile, koloneli auastme andmise. Põhjendades seda väitega, et antud amet ei teavitanud riskidest ning ei hinnanud neid adekvaatselt.

Looderanniku kriisi kolmandal nädalal endiselt valitsejalikust positsioonist lähtuvalt kasutas Laanet kommunikatsioonitaktikatest nii korrigeerivaid tulevikulubadusi edaspidise seire ning reostuse likvideerimise parandamiseks ning tunnistamise taktikat, rääkides intervjuus Eesti Päevalehele haldussuutlikkuse probleemistikast ning näidates üles olukorra eest vastutamise tahet.

5.1.7 Keskkonnaministeerium ja minister

Villu Reiljan kasutab kriisi algul meedias sõna võttes kommunikatsioonitaktikatest vabandamist, süüdistamist ja õigustamist. *“Me pakume lahendusi välja, me ei takista lahendamist. Lõpuks peab siseministeerium koos piirivalveametiga välja töötama*

konkreetsse tegevuskava.” (Minister Villu Reiljan: kurjategijaist laevnikud ei karda Eesti piirivalvet, EPL, 01.02.2006).

Tema sõnumiteks on, et taolise tragöödia vältimiseks peab vahendeid leidma, lükates probleemide lahendamise siseministeeriumile ning piirivalveametile, samas neid ka süüdistades oma ülesannetega mittehakkamasaamises. Küll ei näe ta iseenda ja keskkonnaministeeriumi vastustust, mis käitumistüübilt seab ta individualistlikule (temale personaalselt ei teatatud reostusest) ja samas ka fatalistlikule positsioonile, kuna ühiskonna huvid ei lähe talle antud juhul korda ja samas ei soovi olukorda ka kuidagi kontrollida. Oma positsioone ning kommunikatsioonitaktikaid Reiljan kahe kriisi jooksul ei muuda. “ «Keskkonnainspeksioon oleks pidanud mulle ütleva, et neil on mingisugune jämedam niidiots ja kahtlus,» on Reiljan pahane. ” (Eilne saldo: 400 surnud lindu ja pool kanti õli, SLOL, 03.02.2006)

Valik Reiljani väljaütlemisi läbi loode- ja põhjaranniku kriiside:

Süüdistamise taktika.

“Mitmete piirivalveameti ja siseministeeriumi ametnike näod venisid hämmeldusest pikaks, kui keskkonnaminister Villu Reiljan kritiseeris eilsel valitsuse pressikonverentsil piirivalve suutmatust jälile saada tuhandeid linde tapnud merereostusele. «Tõsi on, et lennuseire pole täna eriti efektiivne,» lausus Reiljan. «Ilmselt kogematus ja teatud asjatundmatus selles sektoris ning tehnilised puudujäägid ei võimaldanud piirivalvel tegutseda.»”(Keskkonnaraha jagajad on radariostust mööda vaadanud, PM, 03.02.2006)

Süüdistamise ja õigustamise taktika, fatalistlik käitumine.

“Erinevad valitsused on reostusetõrje tõhustamiseks samme astunud, kuid valdkonda on ebapiisavalt investeeritud.

«Tuleb tunnistada, et ei ole vajalikke otsuseid sündinud, kuna ohtu on alahinnatud. Valdikkonnaga tegelevate ministrite taotlusi ei ole piisavalt kuulatud,» ütles Reiljan.” (Reiljani umbusaldamine kukkus läbi, PM, 15.02.2006)

“Eesti naftareostustõrjevõime pole kuu ajaga sugugi muutunud – see on endiselt väga nõrk. Keskkonnaministrina saan ainult avaldada toetust siseministeeriumi sammudele reostustõrjesuutlikkust suurendada.

Ja seda on vaja Eesti riigil kiiresti teha. Kuigi soomlased on valmis meile appi tulema, sest sama reostus võib jõuda nendegi randa, peame oma tempot vajalike vahendite hankimisel tõstma.

Minu avaldusi ei tuleks käsitleda kui siseministeeriumi haldusalasse sekkumist, vaid ühise mure lahendamissoovina. Eesti reostustõrjevõime keskkonna alal on üks üha silmatorkavamaid valupunkte, mis lahendust ootab.”(Eesti reostustõrje on ikka veel nõrk, SLOL, 23.03.2006)

5.1.8 Teised poliitikud

Poliitikutest võtavad leheveergudel sõna veel Andres Tarand (endine keskkonnaminister, sotsiaaldemokraatlik erakond), Rein Lang (justiitsminister, reformierakond), Tõnis Lukas (isamaaliit), Taavi Veskimägi (res publica), Ivari Padar (sotsiaaldemokraatlik erakond), Tiit Tammsaar (rahvaliid), Ain Seppik (keskerakond), Margus Tsahkna (isamaaliit), Tallinna linnapea Jüri Ratas ja president Arnold Rüütel. Sotsiokultuurilise käitumistüüpide mudeli skaalale paigutades on poliitikutest kõneisikud fatalistid ehk mitte kontrollijad ning egalitaristid Ney ja Molenaarsi (1999) mudeli järgi, käitudes kui survegrupid ning osutades ühiskondlikele huvidele. Tarand, Lang, Lukas, Tsahkna, Veskimägi, Padar, Tammsaar kasutavad kommunikatsioonitaktikatest peamiselt süüdistamist - kes süüdistab siseministrit ja kes keskkonnaministrit haldusalaga mittehakkamasaamises ning nõuab selle eest poliitilise vastutuse võtmist. Seppik kasutab parandamise taktikat ning teeb ettepaneku teha antud hetkel koostööd kriisi lahendamise suunas.

President Arnold Rüütel tõdeb olukorra tõsidust ning lubab seda küsimust arutada peaministriga. Samas pooldab ta seisukohta, et raha reostuse tõrjeks ei peaks tulema maksumaksjalt. Lisaks tunnistamisele on ta kasutanud ka korrigeerivat taktikat – lubadused tulevikuks. Egalitaristlikuks määratletav Rüütel näeb juhtumiga seoses erinevate osapoolte seotust ja vähemalt oma lubaduses annab vihje ka ise tulevikus veidi kontrollivale positsioonile asuda. *“President Rüütel tõdes eile Nõval, et olukord reostustõrje vallas on enam kui puudulik. Presidendi sõnul vajab Eesti mereseiresüsteemi, mis suudab reostuse ja selle tekitaja kiiresti avastada, ning varustust, mis lubaks reostuse võimalikult kiiresti likvideerida. Selleks vajaliku raha leidmist lubas president arutada peaminister Andrus Ansipiga. «Eelkõige tuleb need*

vahendid võtta võimalike reostajate käest, teisiti polegi loogiline,» rääkis Rüütel. «Miks peab Eesti maksumaksja maksma selle eest, et keegi teenib naftaveo pealt ja ei osale sellega seotud kulutustes?»» (Naftareostus ajas valitsuse tegutsema, PM, 02.02.2006)

Ratas lähtus valitsejalikust käitumistüübist ning näitas meedia vahendusel vastutust linna haldusala piires – reostuse koristamiseks ollakse valmis kui see peaks jõudma randa. Samas süüdistavat kommunikatsioonitaktikat kasutades osutas eelmiste linnajuhtide peale, kes pole antud valdkonda kõige paremini läbimõeldnud ning seetõttu takistanud ka kohaliku omavalitsuse valmisoleku tekkimist.

5.1.9 Keskkonnainspeksioon

Keskkonnainspeksiooni poolt võtavadl sõna avalike suhete nõunik Leili Tuul, Harjumaa osakonna juhataja Tiia Kaar, peadirektor Ain Purga ja Harju osakonna vaneminspektor Endel Tomann. Edastatakse peamiselt inspeksiooni poolt kriisi kohta käivat operatiivinfot, kõike, mis puudutab uurimiskäiku ning vahepeal teada saadud tulemusi. *“Keskkonnainspeksioon algatas seoses looderannikut tabanud reostusega kriminaalmenetluse. Inspeksiooni avalike suhete nõuniku Leili Tuule teatel on asjaolude selgitamiseks moodustatud uurimisrühm, mida juhib Harjumaa osakonna juhataja Tiia Kaar. Eile selgusid ka kahest reostuskohast võetud proovide tulemused.”* (Minister Villu Reiljan: kurjategijaist laevnikud ei karda Eesti piirivalvet, EPL, 01.02.2006)

Seega kirjeldatakse protsessi ja oma tegevusi, antakse ülevaade faktilist tõestust leidnud sündmustest ja näidatakse selgelt ära keskkonnainspeksiooni vastutusala ning võime selle eest ka vastutus võtta, Ney ja Moleneaarsi (1999) liigituse järgi on tegu valitsejaliku käitumistüübiga, kus omatakse kontrolli, juhatakse sündmusi ja ka vastutatakse nende eest.

Kommunikatsioonitaktikatest kasutatakse konstateerimist ja olukorraga seotuse tunnistamist.

Purga kasutab ka õigustamise, vabandamise ning süüdistaja ründamise kommunikatsioonitaktikat keskkonnainspeksiooni kaitstes, kuna antud institutsiooni

süüdistati lohakuses piirivalveametilt saadud faksiga ümberkäimisel. *“Ain Purga, keskkonnainspektsooni peadirektor: Merevalvekeskuse faksis oli info, et ühel laeval on ülemisele tekile jooksnud ülepumpamise käigus 1,5 tonni rasket kütteõli. Faksis polnud sõnagi sellest, et midagi oleks merre jooksnud või kusagil oleks reostus. Selle kohta pole ühtegi teadet. Rõhutan, et faks tuli ametkonnalt, kes tegeleb reostuse avastamise ja likvideerimisega. Meie ülesanne pole reostuse avastamine, vaid süüdlase selgitamine ja tema vastutusele võtmine.”*(Reiljan: te küsite seda vale mehe käest, PM, 03.02.1006)

Organisatsiooni kaitseb õigustavat taktikat ja vabandamist (vabandab, et KKI ei saa süüdistuse eest vastutust võtta) Harjumaa osakonna juhataja Tiia Kaar*“Kuigi ametnike tegevuse ning info liikumise uurimine jääb algatatud menetluse raamest välja, kinnitas keskkonnainspektsooni Harjumaa osakonna juhataja Tiia Kaar, et piirivalve teavitab neid igasugustest intsidentidest faksi teel. “Kui on toimunud reostus, helistatakse kindlasti üle, kuid 25. jaanuaril saabunud faks ei viidanud kuidagi võimalikule keskkonnaohule,” selgitas Kaar.”* (Uurijad tegelevad lisaks Flawlessi juhtumile ka teiste versioonidega, EPL, 04.02.2006)

5.1.10 Prokuratuur

Merereostuse uurimiseks moodustatud grupi esindajana vahendab operatiivinfot põhjaringkonna juhtivprokurör Lavly Lepp. *“«Meil on andmeid, mis räägivad nii Flawlessi süü poolt kui ka vastu,» ütles Lepp. Lepp ei soovinud prognoosida, kuidas saab komisjon Flawlessi tankides oleva nafta proove, kuid nentis, et juriidiliselt saab see kindlasti olema keeruline protsess. Järgmisel nädalal loodetakse pärast olukorra põhjalikumat modelleerimist täpsustada nende laevade arv, mida komisjon lähemalt uurima hakkab.”* (Reostuse uurimisgrupp: Flawless on vaid üks kahtlusallustest, PM, 03.02.2006)

Tema poolt välja antav info on uurimisgrupi tegevusi vahendav ning protsessi kirjeldav ehk fakte konstateeriv ja olukorda üle kontrolli omamist tunnistav – ei süüdistata ega anta hinnanguid. *“«Kuni materjalid ei ole analüüsitud, ei saa me anda avalikkusele vastuseid, kas tankeril kogutud materjalid välistavad tankeri Flawless*

süüi või kinnitavad seda,» märkis juhtivprokurör Lepp.” (Urimigrupp võttis Flawlessilt proove, PM, 14.02.2006)

Valitsejalikku käitumistüüpi esindades näitab Lepp prokuratuuri head töövõimet ja oskusi asju juhtida ja seda läbi kogu looderanniku reostusega seotud juhtumi terve vaatluse all oleva perioodi vältel. *“Ükski Flawlessilt võetud kütteõliproov ei ole identne reostuspiirkonnast võetud prooviga, kuigi suuremal või vähemal määral esineb proovide puhul kattuvusi.*

«Ekspertide sõnul on täpsema hinnangu andmiseks vajalik täiendav võrdlusmaterjal,» ütles Lepp.” (Flawlessilt võetud proovid ei kinnita tankeri süüd Loode-Eesti reostuses, PM, 07.03.2006)

Ühe korra saab sõna ka Viru ringkonnaprokuratuuri juhtivprokurör Dilaila Nahkur–Tammiksaar, kes kasutab konstateerivat kommunikatsioonitaktikat ja on sotsiokultuuriliselt käitumistüübilt valitsejalikul positsiooni, vahendades infot, mis puudustab põhjarannikul juhtunud õnnetust alusega Runner 4. *“Viru ringkonnaprokuratuuri juhtivprokurör Dilaila Nahkur–Tammiksaare sõnul alustati kriminaalmenetlus karistusseadustiku paragrahvi alusel, mis käsitleb keskkonna saastamist ettevaatamatusest.” (Merereostuse uurimiseks algatati kriminaalmenetlus, PM, 07.03.2006)*

5.1.11 Piirivalve

Piirivalve eestkostjateks on pressiesindaja Helena Loorents, reostustõrje osakonna ülem Silver Vahtra, mereosakonna ülem Ervin Piikmann, peadirektor Roland Peets, merevalvekeskuse ülem Tiit Põder, peadirektori nõunik Jüri Kreek ja reostustõrjeosakonna vanemametnik Tauno Mettis. Üldiselt piirdub piirivalve teemadering kriisi raames operatiivinfo andmisega ehk kasutatakse konstateerivat ja tunnistamise kommunikatsioonitaktikat – mis ülesandeid ja kuidas on piirivalve täitnud. Sotsiaalselt käitumistüübilt paigutub piirivalve kriisis valitsejalikule skaala poolele, püütakse sündmuste käiku omalt poolt kontrolliga niipalju kui võimalik.

Kommunikatsioonitaktikatest õigustamist kasutas piirivalveameti merevalvekeskuse ülem Tiit Põder, rääkides lähemalt piirivalve tegutsemisest pärast esimese teate saamist 25. jaanuaril. Teatavasti süüdistati piirivalveametit oma ülesannete lohakas

täitmises. *“Tiit Põder , piirivalveameti merevalvekeskuse ülem: Saime 25. jaanuaril teate, et laeval Flawless jooksis 23. jaanuaril ülepumpamise käigus tekile 1,5 tonni rasket kütteõli. Kirjas ei olnud, et õli oleks jooksnud merre. Täpselt sama teate saatsime kohe edasi keskkonnainspeksiooni. 23. jaanuaril ehk väidetaval reostuse päeval tegi meie lennuk Läänemere kohal patrull-lende. Ta fikseeris ka nimetatud laeva, kuid reostust ei märganud. Ka ei märganud sellel ega järgnevatel päevadel reostust satelliit ja soomlaste lennukid, mis on varustatud spetsiaalse õlireostuse avastamise aparatuuriga ja mille tegevusraadius on 40 km. Ka kõigil laevadel on kohustus nähtud reostusest kohe teatada. Kuid ükski laev polnud siiani reostusest teatanud.” (Reiljan: te küsite seda vale mehe käest, PM, 03.02.1006)*

Ka Helena Loorents kasutas õigustamise taktikat juhtumi puhul kui Soome süüdistas eestlasi koonerdamises ja seetõttu ametliku koostööettepaneku mittetegemises. Loorents õigustas Eesti positsiooni, et soomlased on asju valesti tõlgendanud ning mitteametlikult on peetud läbirääkimisi nii nende kui teiste välisriikidega. *“On kahju, et meie käitumist on niiviisi tõlgendatud. Ametlikku abipalvet me Soomele tõepoolest ei saatnud. Mitteametlikult oleme pidanud läbirääkimisi mitme riigiga, ka Soomega. Ning Eesti ja Soome ametkondade koostöö on olnud väga hea. Küsimus ei ole kunagi olnud rahas. Valitsus on olnud nõus maksma, kui on teada, et abipalumisele järgneb ressurss, mis aitab ära hoida õnnetust ehk õli jõudmist randa.”(Soome ajaleht süüdistab Eestit kalkuleerimises, EPL, 20.03.2006) .*

Piirivalveameti direktor Roland Peets asub sotsiaalselt käitumistüübilt valitsejalikul positsioonil, aga kasutades seda ära koos ja individualistlikul skaala paiknemisega, karistades noomituse kahte piirivalve ametnikku nõu moraalse süü eest, kuigi sisejuurdlus reaalselt süüd ei tuvastanud. Kommunikatsioonitaktikatest kasutab seega korrigeerivat taktikat läbi süüdistamistaktika ning teisalt iseenda õigustamist kuna teatavasti otsustas siseminister seoses antud juhtumiga mõneks ajaks peatada Peetsile kõrgendava auastme andmise. *“Piirivalve juht Peets omakorda teatas eile, et kuigi distsiplinaarjuurdluse tulemuse põhjal käitusid piirivalvurid Flawlessi reostusteate järel vastavalt kehtestatud korrale korrektselt ning täitsid kõik ettenähtud ülesanded, karistab ta sellest hoolimata noomitusega piirivalve mereosakonna ülemat, kaptenmajor Ervin Piikmanni ja merevalvekeskuse ülemat, vanemleitnant Tiit*

Pöderit.” (Opositsioon veeretab Villu Reiljani kaudu vastutuse peaministrile, PM, 09.02.2006)

Reostustõrje osakonna ülem Silver Vahtra võtab samuti valitsejaliku positsiooni põhjaranniku reostuse osas, kontrollib olukorda ja Bradfordi ning Garreti mudeli kohaselt kasutab tunnistamise ja õigustamise kommunikatsioonitaktikat. Viimast just sel puhul kui teatab, et rüüsi jää tõttu ei saa koristustöid teha. Tema sõnul tehakse koostööd soomlastega ning vajadusel alustatakse läbirääkimisi Norra firma Frank Mohni tehnika kasutamiseks, et tanker kütusest tühjaks pumbata. Lisaks teatab ta, et laevateid piirav jää ei lase ilmselt reostusel rannikule jõuda ning massilist reostust pole ka oodata, sündmuspaigas käib pidev seire. Olukord on küll tõsine, kuid mitte lootusetu, sest esialgu hinnati seda siiski hullemaks. *“Õnneks on reostus paigal ega pääse kaldale ligi, triiv on minimaalne,»* ütles Vahtra. Samas ei ole veel teada, mis võiks toimuda jää all. *«Reostus, mida nägime, on kaheks jaotunud: üks on 700 korda 800 meetrisel alal jäämassiivide vahel ja teine on pikem, nii-öelda joone peal olev umbes miili pikkune reostus,»* lisas Vahtra. Vahtra kinnitusel on olukord tõsine, kuid mitte lootusetu, sest esialgsete piltide põhjal hindas ta situatsiooni veelgi hullemaks.” (Uus merereostus asub rannikule ohtlikult lähedal, EPL, 13.03.2006)

5.1.12 Muud osapooled (akadeemikud, vabatahtlikud jt)

Oma hinnangu annab Postimehe arvamussloos riigikontrolör Mihkel Oviir. Oviir lähtub süüdistamistaktikast ja egalitaristlikust positsioonist, kritiseerides siseministri saatmatust ülesannetega vääriliselt hakkama saada ning ametnikkonna lohakust, kes lihtsalt jätab oma kohustused täitmata. Peamise vastutajana näeb siseministeeriumit. *“Siseminister isiklikult ei koosta mingeid reostustõrjekavasid, seda teevad ametnikud, kelle juhiks on kantsler. Oleks oluline kindlaks teha, kas reostustõrjeplaani tegemata jätmine oli siseministeeriumi ametnike teadlik sabotaaž või on tegu Eestile üldomase haldussuutmatuse ja tahtmatusega teha eri ametkondade vahel koostööd? Riigikontrollil on olnud keskkonnaministeeriumi ja ministriga merereostuse teemal väga teravaid eriarvamusi, kuid probleemide raskuspunkt on praegu pigem siseministeeriumis kui keskkonnaministeeriumis...”* (Ministeeriume reostavat haldussuutmatust tuleb tõrjuda tulise tahte ja reaalse tegudega, PM, 28.02.2006)

Meedia kaasas looderanniku reotuse aruteluringi ka akadeemilised spetsialistid ehk poliitikute ja ametnike jaoks survegrupid – egalitaristid oma sotsiaalselt käitumistüübilt. Sõna saavad Mereakadeemia õppejõud Roomet Leiger ning Tartu Ülikooli keemiaprofessor Ivo Leito, kes kasutavad süüdistavat ja konstateerivat kommunikatsioonitaktikat. Leigeri teatel on Mereakadeemias olemas simulaator, mis oleks olnud info õigeaegse liikumise korral väga suureks abiks reotuse täpse liikumise ning ulatuse määramiseks ning õli oleks saanud kuluefektiivsemalt merelt kokku korjata. Sellega süüdistab asjaosalisi akadeemikute kaasamata jätmises. Ivo Leito konstateeris Flawlessi kaptenilt saadud fakte ning pani kahtluse alla oletuse, et merre voolanud õli oli reotuse põhjustajaks, kuna antud hulga juures ei saanuks tema hinnangul reostus nii laiaulatuslik olla.

Põhjaranniku reostusjuhtumi ajal sai sõna Tallinna Tehnikaülikooli mereinstituudi direktor Jüri Elken, kes väitis, et reostus võib tõenäoliselt liikuda Soome suunas, kuid kogu kütuse tankidest väljavoolamine on ebatõenäoline. Meresüsteemide instituudi esindaja Urmas Raudsepp, kes rääkis aga väidab, et merel avastatet 500-liitrine õlilaik ei tee keskkonnale peaaegu üldse mingit kahju ja ilmselt lagundatakse see enne kui see rannikule jõuab. Lisaks annab ta teada ka koostööst rootslastega, kes saavad antud juhtumi puhul esmakordselt kasutada kümme aastat tagasi väljatöötatud reotuse leidmise mudelit. Kuna akadeemikuid on kaasatud kui eksperte, siis on neil ka omas valdkonnas olemas teadmised ning kontroll ehk kriisi suhtes ollakse valitsejalikul positsioonil ning kommunikatsioonitaktikatest kasutatakse kontrolli tunnistamist ja konstateerimist.

Meresüsteemide instituudi ökohüdrodünaamika sektori juhataja Urmas Raudsepp edastab leheveergudel infot koostööst rootslastega, kes kümme aastat tagasi väljatöötatud reotuse leidmise mudelit alles nüüd praktikas jääoludes katsetada saavad. Samuti teavitab ta kõrgendatud valmisolekust, sest kuigi rannikul on paks jää ning reostus sellest 5 km kaugusel, siis ohus on ligi 100 km Eestimaa põhjarannikut. *“Meresüsteemide instituudis modelleeritakse igaks õhtuks järgmise 48 tunni prognoos reotuse liikumise kohta. Sellega on ametis kolm inimest. “Ka rootslased ei ole oma mudelit niisugustes jääoludes reaalse õlireotuse puhul testinud, mistõttu on nad*

meiega koos töötamisest praegu väga huvitatud, ”lausus Raudsepp.” (Eesti ja Rootsi teadlased uurivad õlilaigu liikumist, EPL, 14.03.2006)

Looderannikul õlireostust koristanud ja lindudega tegelenud vabatahtlikud võib paigutada käitumistüübilt fatalistlikule ja egalitaristlikule skaalapoolele ning samuti kasutati konstateerivat kommunikatsioonitaktikat. Tehti oma tööd lindude puhastamisel, lepitati olukorraga. “«See on üks kohutavamaid asju, mida mina olen näinud,» ütleb vabatahtlik Owen Chamberlain, pannes plastprügikotti järjekordse auli surnukeha. Chamberlaini hinnangul on reostustõrje peamine ülesanne koristada lindude laibad ära, et raipesööjatest linnud ja ka loomad ei saaks naftast lindu süües kannatada.” (Eile päästeti üle 60 linnu, PM, 02.02.2006)

“Loomaaia veterinaararst Maaja Kitsing rääkis, et nad võtavad vastu kõik kannatanud linnud. «Teeme kõik, mis võimalik.»” (Päästetud linnud jäävad kevadeni inimeste hoida, PM, 03.02.2006)

“Nõval päästjatega liitunud looduskaitaja Aleks Lotman rääkis, et linde pestakse nüüd kookoseõli sisaldava pesuvahendiga LDC, mis tõepoolest lõhustab naftat paremini kui tavaline nõudepesuvahend.” (Päästetud linnud jäävad kevadeni inimeste hoida, PM, 03.02.2006)

Üleskutse tunnistamisele ehk pöördumise peaminister Andrus Ansipile esitas keskonnanäuhenduste koda, keda võib käsitleda egalitaristliku survegrupina,. Pöördumises kutsutakse üles loobuma poliitilisest kemplusest ning tegelema reaalse probleemi lahendamisega ning süsteemi korrastamisega edasiste reostuste paremaks likvideerimiseks. Kommunikatsioonitaktikatest kasutatakse ühtlasi nii kerget süüdistamist (pannakse pahaks poliitilist kemplust) kui parandamist (räägitakse, mida tegelikult teha oleks vaja). “Koda kutsus üles valitsust kiiresti tõstma riigi naftatõrje alast suutlikkust. Ministri kangutamisel ei ole mõtet, kui valmisolek ei parane, teatas koda. Koda kui valitsusväline organisatsioon peab oma kohuseks meenutada, et reostuse tõttu alanud poliitiliste jõukatsumiste ja minister Reiljani tagasiastumise üle vaidlemise asemel peaks tõstma merereostuse avastamise operatiivsust.” (Looduskaitjad: tegelge reostuse, mitte ministriga, PM, 02.02.2006)

Soome ajalehes Helsingin Sanomat kasutati süüdistavat kommunikatsioonitaktikat ning süüdistati eestlasi majanduslikus kokkuhoius, mistõttu ei pöördutud kohe

põhjanaanabrite poole, kuna kulud oleks pidanud abivajaja katma. Omal algatusel appi tulnud soomlased aga vaatasid reostuse ohtlikkust aga ka iseenda individualistlikust seisukohast, sest Läänemeri ühendab mõlemat riiki. *“Eesti ei esitanud Soomele ametlikku abipalvet. Soome õlitõrjelaevad tulid omal initsiatiivil puhastama reostust Eesti vetest nii Soome kui ka kõigi ühistes huvides. Tegutsemise põhjuseks oli esiteks see, et tuul oleks võinud pöörduda ja õlireostus suunduda Soome rannikule, ning teiseks, et aidata eestlasi õlireostuse tõrjel.”* (Soome ajaleht süüdistab Eestit kalkuleerimises, EPL, 21.03.2006)

5.1.13 Kokkuvõte

Kui vaadelda kokkuvõtlikult erinevaid meedias sõna võtnud osapooli kahe kriisi vältel, siis Piirivalve käitumistüübilt valitseja olles kasutas peamiselt konstateerivat ja tunnistavat kommunikatsioonitaktikat, enda tegevusetuse (rüüjää tõttu ei saanud koristada) põhjendamiseks ka õigustamist. Küll aga oli erandiks piirivalve direktori Roland Peetsi käitumine individualistlikult ja valitsejalikult, kui karistas süüdistavat kommunikatsioonitaktikat kasutades avalikult kahte tegelikult mitte süüdi olnud ametnikku.

Päästeameti puhul olid valitsejaid just peamiselt kõrgema astme juhid, kes väga otseselt kohapeal reostustõrjega kokku ei puutunud. Madalamal positsioonil olevad juhid aga käitusid fatalistlikust sotsiaalsest käitumistüübist lähtuvalt ja üritasid olukorraga kaasa minna. Kommunikatsioonitaktikatest kasutasid meedias sõna saanud konstateerivat taktikat.

Looderanniku kriisi ajal esindasid fatalistlikku käitumistüüpi peamiselt poliitikud – keskkonnaminister Villu Reiljan (käitus ka individualistlikult) jäi samale positsioonile kogu perioodi vältel, ehk ka põhjaranniku kriisi ajal, kommunikatsioonitaktikatest kasutas ta õigustamist ja süüdistamist. Samas siseminister Kalle Laaneti oli valitseja positsioonil, vastutas ning jäi endale Kommunikatsioonitaktikatest kasutas peamiselt süüdistavat, õigustavat taktikat, tunnistamist ja korrigeerivaid tulevikulubadusi.

Teiste koalitsiooni ning opositsioonipoliitikute sõnavõttud on päevakorral looderanniku õlireostuse kriisi esimeste nädalate ajal, mittekontrollija positsioonilt

tuuakse välja valitususe vigu, kritiseeritakse ja kasutatakse peamiselt süüdistavat kommunikatsioonitaktikat. Meedia fookus kriisilt on liikunud poliitilisele väljale, kus toimub süüdlase otsimine ning vigade väljatoomine. Otseselt kriisi lahendamisele opositsiooni- ja koalitsioonipoliitikud ei tegele. Oma hinnangu annab Postimehes ilmunud aramusloos riigikontrolör Mihkel Oviir, kes lähtub süüdistamise kommunikatsioonitaktikast ja egalitaristlikust käitumisest.

President Arnold Rüütel lähtus pigem egalitaristlikust positsioonist, lisaks tunnistamisele kasutas ta korrigeerivat kommunikatsioonitaktikat – lubadusi tulevikuks.

Fatalistliku ja egalitaristliku sotsiokultuurilise käitumistüübi esindajad olid ka ornitoloogid ja reostuse tõrjega tegelenud vabatahtlikud, mõlemad kasutasid konstateerivat kommunikatsioonitaktikat. Samalt positsioonil lähtus ka keskkonnaühenduste koda, kes üleskutses valitsusele poliitilisest kemplusest loobumiseks kasutas süüdistavat ja parandavat kommunikatsioonitaktikat ehk viimast pigem ettepaneku võtmes, milline poliitikute käitumine võiks olukorrale pigem kasuks tulla.

Meedias sõna saanud teadlased ja akadeemikud kasutasid looderanniku reostuse puhul süüdistamise kommunikatsioonitaktikat, heites ette nende teadmiste ja oskuste mitte kaasamist kriisi lahendamiseks, olles sotsiaalselt käitumistüübilt egalitaristlikul positsioonil. Põhjaranniku merereostuse puhul olid akadeemikud kaasatud, käitumistüübi skaalal paigutusid nad valitsejalikule ja egalitaristlikule positsioonile ning kommunikatsioonitaktikad olid konstateerivad ning tunnistavad.

Paralleele tõmmates erinevate sotsiokultuurilise käitumise mudeli skaalade ning kommunikatsioonitaktikate vahel, siis peamiselt valitsejalikust ja egalitaristlikust positsioonist lähtunud kasutasid tunnistamise, konstateerimise, vabandamise ja korrigeerivate tulevikulubaduste taktikat, harva ka õigustamist. Erandina piirivalve juht, kes lähtus valitsejalikult ning individualistlikust positsioonist ja kasutas süüdistamist. Individualisti ja mittekontrollija ehk fatalisti positsioonilt lähtujad kasutasid rohkesti süüdistamist ja õigustamist või siis olukorraga leppimisel konstateerimise kommunikatsioonitaktikat.

Kõige suurem osakaal oli sotsiaalsete käitumistüüpide skaalal valitsejalikul ning egalitaristlikul positsioonil, mida esindasid ministeeriumite allasutused ja siseministeerium eesotsas ministriga. Poliitikud, survegrupid ja teised sõnasaanud lähtusid enamjaolt fatalistlikust käitumisest, olles samal ajal pigem egalitaristlikul positsioonil kui minister Villu Reiljan välja arvata.

5.2 Kriisi osapoolte refleksioon

5.2.1 Kriisi osapoolte hinnangud meediale

Looderanniku õlireostuse ajal keskkonnaministeeriumi pressiesindaja ametit pidanud Mart Siilivaski hinnangul tulnuks meedial tegeleda poliitika kajastamise ja minevikus tuhnimise asemel rohkem kriisi endaga. Tema arvates ei võetud esialgu kuulda ministeeriumi sõnumeid ja vastulauseid, täpsustamata, mis on see positiivne sõnum, mida ministeerium saanuks pakkuda. *“Me jõudsime positiivsete sõnumiteni alles nädal aega hiljem. Poliitiline trall käis nädal aega. Meedia korjab kõik väga hästi üles ja ministri tasemel on loogiline, et asi läheb nii halvasti. Kui minister oleks positiivse sõnumiga välja tulnud, siis ma arvan et ei oleks poolt ka asi nii hull olnud.”* (Mart Siilivask, Keskkonnaministeerium)

Siilivaski hinnangul suhtus meedia negatiivselt ministeeriumisse läbi ministri isiku senikaua kuni avalike suhete osakond surus läbi oma palve enam mitte sõna võtta. *“Me soovitasime tal mitte rääkida ja ta võttis seda kuulda. Ta sai ise ka aru, et ei ole enam mõtet minna oma sõnumitega süüdistama. Sellel hetkel oli meie jaoks väga positiivne seis, et linnuhaigla tegevust kajastati ja Keskkonnaministeeriumi kiideti hea tegevuse eest.”* (Mart Siilivask, Keskkonnaministeerium)

Kui saadi tööle linnuabikeskus, siis sai ministeeriumi pressiosakond kommunikatsiooni juhtimisel ohjad enda kätte ning meediakajastus läks positiivseks, räägiti lindude aitamisest, ravimisest ja tagasi loodusesse saatmisest. *“Kaamera käis iga päev kohal ja näitamas, et jälle oli keegi terveks saanud ja jälle keegi pladistas seal basseinis. Me kutsusime iga etapi peale kohale kedagi: kui see maja leiti, kui varustus sinna üles pandi, kui välismaalased kõik tulid, kui esimesed linnud toodi, kui linde pesema hakati, kui nad basseinides olid. Kõik see jõudis meediasse ja leidis kajastust. Ja loomulikult esimeste lindude lahti laskmine. Pärast seda küll kadus huvi. Seal tehti veel järeltöid päris pikalt, aga siis enam kajastust ei leidnud, aga see ei olnudki enam oluline, sest tehtud oli kõik.”* (Mart Siilivas,k Keskkonnaministeerium)

Keskkonnaministeeriumi pressiesindaja positsioneeris end hinnangute andmisel valitseja käitumistüübi alla. Kommunikatsioonitaktikatest kasutas hinnangutes

meediale süüdistamist, tunnistamist ja konstateerimist. Minister väljendub Siilivaski hinnanguis fatalisti positsioonilt

Siseministeeriumi avalike suhete osakonna praegune juht Katrin Vides osales põhjaranniku reostusega tegelemiseks kokku pandud kriisikommunikatsiooni meeskonnas. Tema hinnangul polnud meediakajastusega suuri probleeme, väljendades end valitsejalikult positsioonilt. Looderanniku kriisi kajastamist hindas ta kõrvaltvaatajana ning tõi välja meediasse jõudnud poliitlise aspekti, mis leidis rohkelt kajastust. *“Selles oligi asi, et ta tuli äkki ja ta tuli väga emotsionaalselt pinnal ja väga ruttu läks poliitiliseks, mis tähendab seda, et mingi hetk on ministeeriumi avalikel suhetel piiratud pädevus. Siin põrkuvad ka erakondlikud huvid ja mängud.”*(Katrin Vides, Siseministeerium)

Vides kasutas antud juhul pigem konstateerivat kommunikatsioonitaktikat ning polsterdamist, püüdes hoiduda hinnangulisusest. Oma rolli väljendab fatalistlikult – toob välja, et ta ei saanud midagi teha.

Põhja ringkonnaprokuratuuri juhtivprokurör Lavly Lepp oli seotud looderanniku reostusjuhtumiga kõneisikuna kriminaalmenetlust puudutavas küsimustes ning käitumistüübilt valitseja. Meediakajastusele andis ta neutraalse hinnangu, kasutas selleks konstateerimislikku taktikat. *“Meedia kajastus oli suhteliselt objektiivne, aga ma arvan, et nii nagu selliste spetsiifiliste valdkondade puhul tekkis meedias spetsialiste ja ütleme nii, et kuna asjaga peavad tegelema ühelt poolt juristid, meil oli küll kaasatud spetsialiste, kes nõu andsid. Spetsialistidel on kõigil oma arvamus ja oma tõde. Selles situatsioonis oli vahel raske orienteeruda, et kes on õige spetsialist.”*(Lavly Lepp, Põhja ringkonnaprokuratuur)

Jüri-Ott Salm Eestimaa Looduse Fondist hindas poliitikute sõnavõtude kajastamist meedias adekvaatseks. *“Poliitikutelt tulebki aru andmist nõuda. Kokkuvõttes ju süüdlasid ei tekkinud.”*(Jüri-Ott Salm, ELF)

Samas jälgis ta Keskkonnaministeeriumi väljaütlemisi meedia vahendusel, mida hindas antud kriisi puhul ebakohasteks nii meedia poolt kajastatuna kui hinnanguna ministeeriumile kui kriisi ühele osapoolle. *“Mitte ei võetud lahenduse otsimise rolli vaid pigem süüdlase otsimise rolli. Vaadati kõrvalt ja näidati näpuga.”*(Jüri-Ott Salm, ELF)

Ka linnuhaigla töö kajastamist pidas ta väga heaks, kasutas hinnangu andmisel konstateerivat taktikat. *“Aga kui me otsisime ruume linnuhaigla jaoks, siis meedia tahtis väga aidata ja tegi kõik endast oleneva. Siis olid ju sellest jutud, et välismaalt – Brasiiliast, Saksamaalt, Inglismaalt, Belgiast, Hollandist ja mujalt tuleb vabatahtlikuid ja meist olid reportaažid.”*(Jüri-Ott Salm, ELF)

Veel heitis Salm ette meediale lindude põletamise kajastamist, eelkõige seda, et kirjutati kuidas elusad tulekerad lõketest välja lendasid ja looduskaitstjad neid sellisel piinaval moel tapsid. *“Sellest võis hoopis ka nii ju kirjutada, et linnud said hukka tänu sellele, et keegi õli vette valas, mitte et looduskaitstjad linde põletasid. Aga see on ajakirjanike omadus.”* (Jüri-Ott Salm, ELF)

Hinnangute andmisel kasutas Salm süüdistavat ja konstateerivat kommunikatsioonitaktikat, sotsiaalselt käitumistüübilt paigutus individualistlikule postisioonile.

Päästeameti avalike suhete juht Beata Perens oli peamiselt seotud põhjaranniku kriisiga, olles kommunikatsioonigrupi juhiks ja juba eeldusega olla valitseja positsioonil analüüsi aluseks olevate skaalade järgi. Konstateerimistaktikat kasutades hindas ta kriisimeeskonna poolt edastatud sõnumite kajastamist meedias suhteliselt heaks.

Peamiselt edastati meediale infot seire ja monitooringu kohta, mis ei leidnud väga laialdast kajastust. *“Kui sa teed seiret ja monitooringut, siis selle käega katsutav tulemus on siis, kui sa midagi avastad. Ta ei pakkunud erilist huvi inimestes. Meedia jaoks vajalik konfliktus oleks tekkinud ainult siis, kui me oleksime kõik need tegevused tegemata jätnud. Ta ei saanud väga suurt meediakajastust, aga see ei olnud ka meie eesmärk.”*(Beata Perens, Päästeamet)

Küll tõi Perens ühe näite, kus meedia üritas põhjaranniku reostuse puhul üles võtta lindude hukkumise teema, kuid tänu kaasatud linnuspetsialistidele vaibus võimalik suurem skandaal. *“Üks koht, kus meedia üritas kohe rõhku tõsta oli siis, kui Russalka juures mingisugused väheke märdunud linnud tekkisid. Loomulikult päästjad püüdsid neid linde. Keset linna oli suhteliselt suur show. Seda vist sattus mingi meediakanal filmima. Siis tõsteti kohe paanika üles, et nüüd on uus märdunud lindude laine. Nii kui me tõime eksperti allikana sisse, nii me saime ka meedias selle paanika kohe maha.”* (Beata Perens, Päästeamet)

Teine juhtum oli selline, kus meedia süüdistas piirivalvet ja päästeametit info varjamises ja kinnimätsimises, kuna info Runner 4 lekkimisest jõudis ajakirjanikeni Soome uudisteagentuuride vahendusel. *“Meie põhiargument oli see, et miks me ei õelnud eelmine õhtu oligi see, et me tahtsime kontrollida, meri oli tormine, see virvendas seal merel ja lennuki pealt ei ole hästi nähtav. Meie oma meedia väljaanded võtsid selle seisukoha, et tegelikult on uus suur leke, aga meie tahame selle kinni mätsida. Võtsid õigustatult pahase positsiooni. Aga kui nad said aru, et Soome laevad keerasid otsa ringi ja läksid tagasi, siis nad hakkasid uuesti usaldama meie infot, et seal tõepoolest ei ole midagi.”* (Beata Perens, Päästeamet) Juhtumist rääkides kasutas Perens tunnistamise taktikat, näidates üles vastutust kriisi ees ja kontrollisündmuste üle meediaga suhtlemisel.

Keskkonnainspeksiooni avalike suhete juht Leili Tuul ebaoluliseks meedial kajastada poliitilist poolt operatiivsete reostustõrje tegevuste asemel. Ka mindi üleliia emotsionaalseks linnuteemadest rääkimisel. *“Meedia loomulikult on ju huvitatud vastuoludest ja igasugustest sellistest väiksematest/suurematest skandaalidest.”* (Leili Tuul, Keskkonnainspeksioon)

Ühe negatiivse aspektina tõi Tuul välja ka Rein Sikku kirjutatud artikli, kus ajakirjanik väitis kuidas looduskaitstad põletasid elusaid linde. Tuul pidas seda ajakirjaniku valetamiseks. *“Ei oska öelda, ei ole ka seda selgeks saanud, et kas ta seda ise nägi või millele ta tugines. Ma ei oska seda üldse seletada. Meie inspektorid, kes nende lõkete ja põletamiste juures olid ütlesid, et sellist asja ei saanud kindlasti olla, sest nad kõik ükshaaval vaadati üle, sest liigiti oli vaja määrata, et*

keskkonnakahju välja selgitada.” (Leili Tuul, Keskkonnainspeksioon)

Tuul süüdistamise kommunikatsioonitaktikat kasutades positsioneeris fatalisti käitumistüübi alla, leppis olukorraga, ei võtnud midagi ette, et seda konkreetset sõnumit ümber lükata.

Helena Loorents oli loode- ja põhjaranniku reostuse kriiside ajal ametis piirivalve pressiesindajana. Meediale heitis ta süüdistamise taktikat kasutades kõige enam ette esiteks poliitiliste teemade kajastamist ja eriti, mis puudutas nende piirivalve ametnike karistada saamist, mis meedias nägi välja traagilisem kui asi tegelikultväärt oli. *“Eraldi teema on muidugi sisejuurdlus. See on raskelt poliitiline. See oli Piirivalve seisukohalt kuidagi napakas. Ei meeldinud see, et võeti pildid juurde. Neist tehti nagu mingid kriminaalid, kuigi nad tegelikult käitusid absoluutselt kõikide eeskirjade järgi.*

Näiteks Kanal 2’s lükati inimeste pildid otse eetrisse. See oli ülepaisutatud. See oli absoluutselt proportsioonidest väljas. Üks nendest inimestest lahkuski Piirivalvest. Ta oli väga löödud, et talle niiviisi tehti.”(Helena Loorents, Piirivalve)

Lisaks reageeris meedia liiga emotsionaalselt ka lindude teemale, mis oli Loorentsi õigustuse kohaselt selgelt ülespaisutatud. *"Iga talv sureb tohutult rohkem linde külma, nälja, mille iganes kätte. Nagu ikka sensatsiooni himu ja kogu selline asi. See oli hästi traagiliseks tehtud. See ka, et asi läks selliselt operatiivtegevuselt üle poliitilise poole peale. See on lihtsalt paratamatus.”(Helena Loorents, Piirivalve) probleemi pisendamise taktika?*

Fatalisti postisioonilt süüdistas piirivalve pressiesindaja meediat faktidest mittekinnipidamises ja sensatsioonide otsimises, pigem oleks tema hinnangul võinud kajastada hoopis reostuse reaalsete tegevuste operatiivpoolt. *“Aga see on paratamatult see, et meedia üritab olla valvekoer ja otsida välja see, kus on see uss ja kui ta väikese vagla leiab, siis teeb ta selle kohutavalt suureks probleemiks. Ühel hetkel keegi faktidest ei pidanudki kinni. Räägiti lihtsalt et adekvaatselt ei ole reageeritud. Kui küsiti et, mis tähendab, et adekvaatselt ei ole reageeritud, siis viidati sellele, et kedagi ei ole teavitatud. Lõpuks mulle tundus, et see on nii üle paisutatud ja tähelepanu on nii hajutatud, nagu mingisugune kõverpeeglipilt tekkis. Nad tahavad rohkem teada, kes kaotas oma pagunid ja kui palju linde on surnud.”(Helena Loorents, Piirivalve)*

Kokkuvõttes võib öelda, et hinnangutes meediale heideti kõige enam ette poliitilise kempluse kajastamist – süüdistamise ja fatalistliku positsiooni valitsusele etteheitmine, mille asemel oleks tulnud rohkem rõhku panna reostusega seotud teemadele. Lisaks toodi välja ka liigne emotsionaalsus lindude teema juures, püüe otsida linnulaipu.

Põhjaranniku reostusega seotud teemasid kajastas meedia intervjuueeritavate arvates adekvaatselt, kui välja arvata paar juhtumit, millele viitas Beata Perens – Russalka juures õliste lindude avastamine, kui viidati looderannikul toimunu kordumisele ning Runner 4 lekke avastamisest hiline teavitamine, mille põhjal üritati taaskord ametnikkonda varjamises süüdistada.

Adekvaatselt kajastas meedia prokuratuuri teemasid, mis puudutas kriminaalmenetlust. Rahule jäid Siilivask ning Salm ka linnuhaigla teemadega, mis leidis positiivse vastukaja. Salm küll heitis meediale ette, et vabatahtlike otsimisel oldi abiks, aga jäeti täpsustamata vajaminevate abiliste hulk, mis tekitas lisaprobleeme inimestele äraütlemisel.

5.2.2 Kriisi osapoolte hinnangud kriisiosalistele

Keskkonnaministeeriumi kriisi aegne pressiesindaja Mart Siilivask hindas erinevate osapoolte omavahelist suhtlemist ja koostööd heaks, olles jälle kontrollival ehk valitseja positsioonil. Peamiselt kooskõlastati sõnumeid kohapeal viibinud Päästeametiga ning lisaks Keskkonnainspektsiooni, ELFi ning Siseministeeriumiga. *“Avalike suhete inimesed rääkisid Siseministeeriumiga, Päästeameti ja Eestimaa Looduse Fondiga. Meie vahel ei olnud mingit sellist tüli.”*(Mart Siilivask, Keskkonnaministeerium)

Negatiivse hinnangu annab ta ministrite omavahelisele avalikule süüdistamisele, mille tõttu oli negatiivne ka meediakajastus. *“Raske on hinnata, mis oleks saanud siis, kui ei oleks asi kohe poliitiliseks läinud. Kas siis oleks nii palju süüdistatud meedia keskkonda. Kas siis oleks nii raskelt läinud see esimene nädal meedia kajastusest.”*(Mart Siilivask, Keskkonnaministeerium)

Ühe negatiivse aspektina tõi Siilivask konkreetse näite ministri soovist nõ loorbereid lõigata, kui Reiljan läks koos president Rüttiliga sündmuspaigaga tutvuma,. *“... siis meie lihtsalt vaatasime pealt, kuidas jälle meid materdati selle eest, kuidas võileivalaud oli kaetud. See oli väga väga negatiivne. Selle järelmõjud kestsid ikkagi nädalaid. Räägiti sellest, kuidas president käis ministriga rannas vaatamas linde kaugelt binokliga. Ei julgenud isegi jalgu mudaseks teha. Kahjuks oli see meie jaoks üks suurimaid tagasilööke sel hetkel, et meid kuulda ei võetud.”* (Mart Siilivask, Keskkonnaministeerium)

Vides tõi välja, et lisaks ministeeriumi esindamisele esindavad ministrid ka poliitilist erakonda ning selle võrra on tema sõnul omavahelised vaidlused meedia vahendusel pingelisemad. Oma haldusalas tehti koostööd näiteks Piirivalve poliitika bürooga, kus piirivalve ja reostuseksperdid töötasid välja siseministeeriumi seisukohad, millega minister avalikkuse ette läks.

Käitudes individualistlikult ei soovinud ta anda hinnangut siseministri käitumisele piirivalve direktori auastme andmise peatamisele. *“Ma ei saa kommenteerida, mis käis läbi siseministri peast. Loomulikult sellistel puhkudel alati otsitakse märtrit või otsitakse süüdlast. Seekord leiti süüdlane. Väga kerge oli kogu see teema taandada infoskeemile, siis oli väga kerge leida ka lahendus ja kedagi karistada. Hinnang ministri tegevusele tagantjärele on üks asi, aga me ju näeme, et sellest ei tulnud tegelikult midagi.”* (Katrín Vides, Siseministeerium)

Kriisireguleerimismeeskond koosnes kommunikatsiooniinimestest, kuhu kuulusid Päästeameti, Siseministeeriumi, Keskkonnainspeksiooni ja Piirivalve esindajad, kellega koostöö sujus kohapeal põhjaranniku kriisi kommunikeerides hästi.

Põhja ringkonnaprokurör Lavly Lepp ei andnud hinnangut poliitikute käitumisele. *“Seda ei saa ma oma ametikohast tulenevalt öelda.”* (Lavly Lepp, Põhja ringkonnaprokuratuur)

Küll aga andis üldistava hinnangu kriisiga seotud ametkondadele, kes tema sõnul hakkasid end õigustama ja kaitsma, koostöö tegemise asemel. Kommunikatsioonitaktikatest kõlab väljaütlemine kerge süüdistusena, kuid tuues

juurde siia veel kogemuse intervjueeritavaga vahetul vestlemisel, siis kasutas Lepp siiski pigem konstateerimist. *“Selmet hakata tegelema sellega, et lahendada seda olukorda mis on tekkinud hakkas iga ametkond oma nõrki kohti varjama. See ei olnud meie süü, meie ei jätnud seda faksi saatmata, meie lendurid on kõige tublimad jne.”* (Lavly Lepp, Põhja ringkonnaprokuratuur)

Prokuratuuri pidas ta kõige sõltumatumaks ning viitas seadusele appelleerimisele kriminaalmenetluse osas ja sellest tulenevalt piiratud info väljaandmise hulgale. *“Mingil hetkel oli tunda, et see tuli ka teistele kasuks, sest nad said aru, et see on hea asi. Teisisõnu oli asi halvasti, aga ta ei olnud nii halvasti, et võikski nutma jääda.”* (Lavly Lepp, Põhja ringkonnaprokuratuur)

Eestimaa Looduse Fondil oli probleeme päästetööde juhi Tõnis Pajoga asjade kooskõlastamisel, mis Salmi sõnul jäi pinnapealseks ning sellest tulenevalt mõisteti üksteist valesti. Näiteks üks teema oli vabatahtlike vajaduse suurus, millest tekkisid oma vahelised arusaamatused. *“Meile kontoris jäi mulje, et see on kokku lepitud, aga päris täpselt vist siiski ei olnud.”* (Jüri-Ott Salm, ELF)

Koostööd välisvabatahtlike ja välismaiste loodusorganisatsioonidega hindas Salm konstateerivat kommunikatsioonitaktikat kasutades väga heaks, tuldi oma teadmisi ja oskusi kohapeale jagama ning rakendama.

Negatiivse hinnangu ja ka ise süüdistavat taktikat kasutades andis egalitaristi positsioonil Salm Keskkonnaministeeriumi avalike suhete juhile ja minister Villu Reiljanile, kes tegeles pigem enda kaitsmise ja õigustamise kui reaalse aitamise ja olukorra lahendamisega. *“Käidi õnnetustööde olukorraga tutvumas. See oluliselt segas päästetööde algatamist. Keskkonnaministeerium oleks pidanud oma inimesed kontorist välja ajama ja randa tööle panema, siis nad oleks aru saanud, mille nimel nad tööd teevad. Keskkonnaministeeriumist helistas järgneval nädalavahetusel, 4. veebruaril, avalike suhete juht, kes ütles sellist asja, et teeme nüüd nii ja edaspidi, et teie saadate välja ainult meiega kooskõlastatud teateid..”* (Jüri-Ott Salm, ELF)

Jüri-Ott Salmile jäi ebaselgeks ka riigiprokuratuuri süüdlase leidmise lubadused, mille kohta ei jagatud tema arvates piisavalt selgitusi. Ka heitis ta süüdistavalt ette peaminister Andrus Ansipile reostuse süüdlase nime väljakäimisel oma pädevuse

piiride rikkumist. *“Seekord käidi selliseid lubadusi välja, et süüdlane kindlasti leitakse, aga uurimisprotseduuri kohta rohkem teavet ei antudki. Intervjuud ei olnud avalikkusele leitavad. Samas Ansip ütles kohe, et see oli Flawless, aga see ei olnud tema pädevuses. Kahjuks see olukord on selline, et nende õnnetuste süüdlasi on peaaegu võimatu leida, kui riigid ei tee paremini koostööd.”* (Jüri-Ott Salm, ELF)

Kõige suurema probleemina tõi Päästeameti avalike suhete juht Beata Perens valitseja positsioonilt looderanniku kriisi puhul välja ametkonadade omavahelise koostöö käivitamise, aeglase reageerimise ja mõjude prognoosimata jätmise. *“Selle linnufaktori emotsionaalset mõju meediakajastustest ei suudetud prognoosida ja ei suudetud kiiresti ära tabada. Seetõttu ei jäänud rongist maha natukene, vaid jäädigi rongist maha palju ja kuna protsess oli juba emotsionaalselt nii üles klopitud, siis tegelikult sellest samast emotsionaalsest sündmuskoha kommunikatsioonist läks ta samas võtmes poliitiliseks kommunikatsiooniks kohe, silmapilkselt.”* (Beata Perens, Päästeamet)

Ka andis ta negatiivse hinnangu poliitilise kommunikatsiooni tekkimisele, samas konstateerivat taktikat kasutades mõista andes, et ametkonnad saavad selle muutmiseks vähe ära teha. Küll aga esitas süüdistava etteheite ministeeriumite avalike suhete osakondadele, kes oleksid võinud tema arvates rohkem omavahel koostööd teha. *“Sest riik hakkas nii selgelt iseendale vastandama. See iseenesest ei ole hea signaal. Poliitiline kommunikatsioon ongi absoluutselt teistsugune, midagi ei ole siinkohal parata.”* (Beata Perens, Päästeamet)

Hea koostöö oli nii kriisikommunikatsiooni meeskonnaga, kuhu kuulusid keskkonnainspeksioon, siseministeerium, piirivalve ja Perens juhina päästeametist ning ka prokuratuuriga, kes aitas kaasa kommunikatsiooni edukas juhtimises, et vältida võimalikke uusi meedia poolt ülessepuhutuid kriise. Näiteks andis prokuratuur avalikuks kasutamiseks uurimismaterjalidest ühe videolindi, mis näitas kuidas täpselt Runner 4 tanker lekib. *“... selleks, et rahustada maha avalikkust lubas prokuratuur anda meediale ühe koha sellest filmist, kus üks tilk iga poole minuti tagant vrakist välja roomab. See oli see pilt, mis tegelikult võttis avalikkuses kogu suure pinge maha. Kui prokuratuur ei oleks meil lubanud seda avaldada, siis me oleksime*

järjekordselt olnud väga keerulises olukorras. Seepärast oli väga hea, et nad sellises osas vastu tulid meile.” (Beata Perens, Päästeamet)

Negatiivse hinnangu süüdistavat taktikat kasutades andis keskkonnainspektiooni avalike suhete juht Leili Tuul poliitikutele, kes hakkasid süüdlasi otsima ning selle tagajärjel oli raskendatud kogu kommunikatsiooni juhtimine. *“Oli vaja ju süüdlased leida ja siis need süüdlased ka leiti. Need väiksemad süüdlased altpoolt, Siseministeeriumi poolt Piirivalve ja Keskkonnaministeeriumi poolt Keskkonnainspektioon.” (Leili Tuul, Keskkonnainspektioon)*

Keeruliseks pidas Tuul fatalisti sotsiaalse käitumistüübi positsioonilt koostööd ka prokuratuuri ja keskkonnaministeeriumiga, näiteks tõi ta ühe juhtumi kui omavahel kooskõlastati pressiteadet ning erinevad pooled nägid sõnumit erinevalt ning tuli leida kompromiss, mis küll ka sündis.

Helena Loorents piirivalve esindajana andis fatalisti ja egalitaristi positsioonilt negatiivse hinnangu peamiselt poliitikutele – Reiljani õigustamisele, siseministri käitumisele piirivalve direktori karistamises ja ametkonna süüdistamises, peaminister Andrus Ansipi väljaütlemise, et temani on jõudnud mitteformaalne info ja ametkond on jätnud teavitamata, kuigi tegelikult oli piirivalve täitnud kõiki reegleid. *“See oli meie jaoks täielik katastroof. Valitsuse poolt tuli süüdistus, et ei ole teavitatud. Loomulikult lähevad kõik memod ööpäevaste toimumiste kohta alati Ministeeriumisse. Ka selle kohta oli läinud, aga ma ei tea mis seal toimus, et kust nad võtsid, et see info konkreetselt ei olnud jõudnud. Meil tuvastati väga selgelt, et info oli sinna jõudnud.” (Helena Loorents, Piirivalve)*

Probleemiks oli Loorentsile suhtlemine Veeteede ametiga, sest neil pole väljakujunenud kommunikatsiooni osakonda, meediasuhtlusega tegeleb seal muude kohustuste hulgas välissuhete spetsialist. Loorentsi hinnangul jäi puudu operatiivsusest ja meediasuhete alasest praktilistest teadmistest, leppides ise olukorraga ja käitudes fatalistina. *“Ilmselgelt oli tunda, et nad elavad hoopis teises rütmis ja asutusel on hoopis teine kultuur. Neil oli oma ajamõõtmed. Ega midagi tegemata ei jäänud, aga nendega oli kuidagi hoopis teistmoodi. Nende pressiteated ei ole pressiteated meie mõistes ja nende pressiinfo meie jaoks on toores mingi selline*

läbi töötlemata asi. Maailmavaatelised erinevused, aga need ei olnud väga ületamatud.”(Helena Loorents, Piirivalve)

Positiivseks peab piirivalve pressiesindaja koostööd prokuratuuri, keskkonnainspeksiooni ja põhjaranniku reostuse ajal kogu kriisimeeskonnaga, kuhu lisaks eelnevatele kuulusid päästeamet ning siseministeerium.

Kokkuvõttes võib öelda, et peamiselt heitsid kriisis osalenud politikutele ette fatalistlikut käitumist koos süüdistavate ja õigustavate kommunikatsioonitaktikate kasutamisega ning näitena nimetati peamiselt Ansipit ning Reiljanit. Poliitikute fatalistlik positsioon tuli välja ka meediapildist. Helena Loorentsi hinnangul kasutas siseminister valitseja positsiooni õigustamise ja süüdistamise taktikatega piirivalve direktori avalikul nõ karistamisel. Keskkonnaministeeriumi pressiesindaja tõi välja näite ka Reiljani individualistlikust käitumisest, kui koos presidendiga võeti ette tutvumisreis looderanniku reostuspiirkonda. Lavly Lepp nägi oma organisatsiooni valitseja positsioonist lähtuvalt, sama positsioon tuli välja ka meediaanalüüsist. Ka Perens päästeametist iseloomustas prokuratuuri valitseja seisukohast. Samas Lepp iseloomustas kriisi ilmnedes ametkonda süüdistavate, eitavate ning õigustamise taktikate kasutamises ning fatalistlikult käitumises – koostöö asemel hakati varjama nõrku külgi. Meediast paistis pigem välja ametkondade valitseja positsioon, kuigi samad taktikad, millele lisaks veel tunnistamine ning konstateerimine.

5.2.3 Kriisiskommunikatsiooni vead osalejate hinnanguis

Peamiseks veaks kogu kommunikatsiooni juures peab Mart Siilivask minister Villu Reiljani süüdistavaid väljaütlemisi siseministeeriumi aadressil, pärast mida kajastas meedia pigem poliitilist kemplust kui kriisi ennast. *“See oli juba 2. veebruaril, kui keskkonnaminister pildus esimese süüdistuse välja siseministri aadressil, et hoopis Siseministeerium oli see, kes tõmbas vee peale Õlifondile. Sellest ajast muutus kõik. Siis ei olnud mingit juttu enam, et me oma sõnumitega saame kuskile jõuda. See oli kõige suurem viga selle asja juures.”(Mart Siilivask, Keskkonnaministeerium)*

Siilivaski poolt antud väljatoodud ministri käitumisene on kriisiteooria järgi omane juhtimata kriisile, mida iseloomustavad negatiivsed, eitavad ja emotsioonidest juhitud vastused.

Kõige teravamalt krisitseeris Siilivask aga ministeeriumi avalike suhete juhti, kellega ei suudetud osakonna sees koostööd teha. Süüdistamistaktikat kasutades ütles ta, et osakonna juhataja ei võtnud kuulda teiste soovitusi, valetas neile ning tekitas lisaprobleeme pressitöö korraldamisel. *“Helistasin osakonnajuhatajale ja soovitasin tal korraldada pressikonverents ise keskkonnaministriga koos. See oligi esimene soovitus, mille ta kahjuks tagasi lükkas. Terve osakond soovitas talle seda. Ta põhjendas seda sellega, et tol hetkel ta oli seda juba soovitanud, aga teda ei võetud kuulda. Aga see oli vale, ta ei olnud seda soovitanud. See oli juhtkonna esimene kriisikoosolek, milles ta väitis, et ta seda ütles.”*(Mart Siilivask, Keskkonnaministeerium)

Antud probleem tekitas justkui kriisi kriisis, kuna ideaalis peaks ühe organisatsiooni kommunikatsiooni meeskonnad olema kriisivalmis, koolitatud, terviklik ning kokku töötama, vastasel juhul tekitatakse nii endale kui oma organisatsioonile lisatööd ja nagu antud kriisi puhul selgus, ka lisakahju. Kuna intervjuueeritavatest jäi välja 2006. aasta kriisi ajal avalike suhete juhi ametit pidanud isiku intervjuu, siis ei saa siinkohal välja tuua ka tema nägemust situatsioonile.

Kommunikeerimise kohapealt tõi Vides välja mitmeid probleeme. Esiteks looderanniku kriisi poliitilise poole, mille tõttu oli fookus poliitikute omavahelistel süüdistamistel ja kriisiga otseselt seotud ametkondade jaoks seega juhtimatu. *“See Vaidloo teema läkski käest ära, sest kõik tegutsesid oma rindel. Kaks ministrit on omavahel vastasseisus. See andis ka teistele võimaluse kaasa rääkida. Riigikogu infotunnid ja teised poliitilised asutused ja huvitavaid teemasid ka.”*(Katrin Vides, Siseministeerium)

Teiseks oli looderanniku kriisi puhul organiseerimata meediatöö reostuse piirkonnas kohapeal, paika olid panemate üldised infoliikumise skeemid ning infot ei kooskõlastatud. Lisaks võttis aega ning oli suur segadus veebilehe kriis.ee käivitamisel, kuna vana süsteemi polnud edasi arendatud ja uut süsteemi polnud valmis. *“Probleem oli selles, et tekiks üks konkreetne koht, kust infot saada, sest kriiside puhul on alati se mure, et info on hästi hajus ja seda ei ole võimalik regulaarselt välja anda.”*(Katrin Vides, Siseministeerium)

Ka jäi esimese kriisi puhul Videse hinnangul nõrgaks Piirivalve kommunikatsiooni pool ning neile tuli abijõudu leida Siseministeeriumi avalike suhete osakonnast. Sotsiokultuuriliselt käitumistüübilt positsioneeris Vides end antud hinnangut andes valitsejana. Vides tõi välja ühe seiga, mis tema arvates kuulub kriisikommunikatsiooni naljalugude alla, kus pressiteate alla kirjutati vale lisainfo number. Samas näitab see kommunikatsioonitöötajate hooletust infoga ringikäimisel. *“Meil oli alati telefoninumber, millega vahepeal juhtus väike aps. See kuulub kriisikommunikatsiooni naljalugude valdkonda, kuidas üks hetk, kui üks inimene saadab välja pressiteate, kus on kontakt ja eksinud ühe numbriga ja teine saadab copy paste põhjal sama pressiteate välja. See ekslik number levib ja see vaene numbriomanik oli hiljem reostusteedadega väga hästi kursis juba. Ajakirjanikud helistasid talle pidevalt. Kriis.ee peal oli see number õige.”* (Katrin Vides, Siseministeerium)

Lavly Lepa sõnul saadi reostusest teada meedia vahendusel, kuigi ideaalis oleks see pidanud tulema otse vastavate ametkondade käest, mis näitab ühtse väljatöötatud kommunikatsioonivõrgustiku puudumist ning kommunikatsiooniveana ka infovaakumit. Lisaks hakkasid tekkima ja meedias sõna võtma nõ spetsialistid ning mõnel korral luges prokuratuur uurimise kohta käivat infot meediast. *“Probleem oli see kindlasti esimestel päevadel eriti, et oli situatsioone, et meie ise, kes me teoreetiliselt oleksime pidanud mingeid asjaolusid teadma, kus n-ö jutumärkides spetsialistid andsid hinnanguid. Nemad teadsid kuidas asjad on. Selles mõttes oli loomulik see, et meile jõudis palju informatsiooni, mis ei pärinenud meilt. Praegu lihtsalt öeldud on see, et mina prokurörina ja pressinõunik samamoodi, et me kuulsime nii mõnestki õnnetust puudutavat uudist omakorda meediast, mis ühelt poolt oli see, et ühtedel juhtudel oli vale ja teised olid need juhud, kus me olime öeldud, et me ise ei lähe. Et meil on kokku lepitud inimesed meedias.”* (Lavly Lepp, Põhja ringkonnaprokuratuur)

Veel tundis ta puudust ühtse süsteemi järele, sest selline juhtum oli esmakordselt, kus nii suurelt tegutses kriisimeeskond, mille juures oli kommunikatsioonigrupp ning kõige selle keskel veel kriminaalmenetlus. *“Samas midagi jäi ju puudu, et ega need erinevad ametkonnad ei kohe sulanud selleks. Näiteks kohe ei saanud tööle erinevate asutuste listi, sest nii suured turvanõuded on peal. Ainuüksi, et selleni jõuda, peaks*

olema üks list, kus me saame kõik asjad kätte. Nii et jõua, et igatihele eraldi e-mail saata. Kõik info läheb ühte kohta ja kellel on vaja, see võtab sealt. Selle listi tegemine juba viibis päris kaua, sest keegi ei olnud selleks valmis. Rääkimata siis kõigest muust. Õppida võiks enne, mitte pärast juhtumeid.”(Lavly Lepp, Põhja ringkonnaprokuratuur)

Kommunikatsioonitööd kriisisituatsiooni alguses hindas Salm koordineerimatuks, ei olnud ühtset juhti ega ühtset kooskõlastusmehhanismi osapoolte vahel. Ka tundis ta, et ELF ajas justkui oma asja ning tegutses kohati põikpäiselt info edastamisel, kuna ka neil puudub organisatsioonis kommunikatsioonialane kompetents. *“Oleks hea olnud, et oleks olnud kontakt kõigi organisatsioonide esindajatega ja kõik kooskõlastatud omavahel. Siis ei oleks tekkinud seda, et ühed oleksid andnud ühte laadi infot ja teised teist.”(Jüri-Ott Salm, ELF)*

Peamiseks veaks kommunikatsiooni juures looderanniku kriisi puhul pidas Leili Tuul koordineerimatust, mille tõttu läks info nõ harali. *“Paralleelselt ajakirjanikud küsisid näiteks meie käest, Piirivalve käest, Keskkonnaministeeriumist ja kuna kommunikeerujaid oli mitu, siis kommunikatsioon läks väga harali. Tuli erinevaid sõnumeid, erinevaid andmeid. Need andmed muutusid – korjatud lindude hulk ja kokkukorjatud reostuse hulk - väga kiiresti. Ja lehtedes võis tihtipeale olla nii, et järgmine päev tulid näiteks eelmise päeva andmed ja seejärel süüdistati, et mingisugune segadus on, et need kes on asjaga seotud annavad vale infot. Nüüd hiljem oleme mõelnud, et sellises olukorras oleks kindlasti pidanud olema välistaabi juures üks inimene, kes oleks ajakirjandusega suhelnud ja et oleks maksimaalselt pidanud püüdma andma seda infot ühest allikast.”(Leili Tuul, Keskkonnainspeksioon)*

Kuna hinnati võimalikke reostusega kaasnevaid riske väiksemaks, siis ei pandud kokku kriisimeeskonda ja kõik ametkonnad ajasid justkui oma asja ning väljasaadetud infos olid suured erisused. Meediasõnumitel lasti suhteliselt vabalt kujuneda, nende üle polnud kontrolli. *“Siseministeerium tegi oma asja. Ministeerium ja Inspeksioon teatasid aegajalt infot, mis läks ka lahku numbrite osas, et kui palju on korjatud linde jne. Päästeamet oli justkui Siseministeeriumi all ja kõik teatasid eraldi.” (Helena Loorents, Piirivalve)*

Samuti väljuti kommentaaride andmises oma pädevuse piiridest ehk oli kommenteeritud valdkonnas ebakompetentne, mis tekitas Loorentsi sõnul ka kohese vastulöögi. *“Meie ei oleks kindlasti pidanud selles olukorras rääkima asjadest, mis ei kuulu meie valdkonda ehk siis näiteks reostuse allika tuvastamine. Seda oleksid ikkagi võinud teha Keskkonnainspeksiooni spetsialistid. Järgmisel päeval me mõistsime oma viga ja hakkasime puhtalt andma informatsiooni ainult selle kohta, mida tõesti teeb.”* (Helena Loorents, Piirivalve)

Kokkuvõtteks võib välja tuua, et et peamisteks vigades kommunikeerimisel peeti lähtumist juhtimata kriisi omadustest, milles on emotsionaalsed, eitavad, negatiivsed vastused ja süüdistused. Kuna kommunikeerimisse olid kaastatud mitmed osapooled, siis puudus kindel tööjaotus ning koordineeritus. Kriisiks ei oldud valmis, tekkisid infovaakumid, info hilines, oldi ebakompetentsed teemasid kommenteerima, teavitati hootiselt regulaarse asemel ning peamiselt tegeleti reaktiivse meediasuhtlusega ja kohati tehti seda oskamatult.

5.2.4 Kokkuvõte

Üldiselt tõid intervjuueeritavad välja sarnaseid probleeme nii hinnangutes meediakajastusele, milles peamine viga oli sündmuste poliitiline kajastamine ning liigne emotsionaalsus lindude teemal. Lisaks üldine koordineerimata info, vastuolulised sõnumid, infovaakum, ebakompetensus kommenteeritavas valdkonnas jms. Kuna osapooltel puudus kriisialane kogemus ja ettevalmistus, siis ei koordineeritud esimese kriisi puhul ka info jagamist, mistõttu meediasõnumid kujunesid kontrollimatult. Seda just eelkõige looderanniku kriisi puhul, mis oli nende hinnangul justkui õppetunniks põhjaranniku kriisile vastuminemisel, kus oli juba õpitud vigadest ja kontrolliti situatsiooni ning kommunikatsioonis oldi alati pigem samm ees ning reageeriti üle. Omavahelise koostööga jäid osapooled suhteliselt hästi rahule, küll tõid peamise puudusena välja looderanniku reostuse esmase info saamist meediast mitte vastutavalt ametkonnalt, näiteks lugedes piirivalve pressiesindaja Helena Loorents looderanniku reostuse kohta esimest korda ajalehest ning meedia vahendusel kuulis juhtunust ka Lavly Lepp. Samas Vides ja Perens said info sms'ga

telefoni. See näitab, et ametkonnal pole väljatöötatud ühtset omavahelise suhtlemise süsteemi. Ka ei osatud kaasata näiteks ELFi ja akadeemikuid, kes hakkasid looderanniku kriisi ajal algul justkui vastu töötama. Põhjaranniku reotuse puhul olid akadeemikud kohe algusest infojagamisse kaasatud ning seega kontrolliti ühiselt kogu väljaminevat kommunikatsiooni.

Intervjueeritavatest võiks käitumistüübilt hierarhislikule positsioonile paigutada Keskkonnaministeeriumi pressiesindaja Mart Siilivaski, Siseministeeriumi avalike suhete juhi Katrin Videse, Põhja Ringkonnaprokuratuuri prokuröri Lavly Leppa ja Päästeameti avalike suhete juhi Beata Perensi. Fatalistlikult esimese kriisi osas väljendasid end Piirivalve pressiesindaja Helena Loorents, Keskkonnaministeeriumi avalike suhete juht Leily Tuul ja Jüri-Ott Salm Eestimaa Looduse Fondist. Egalitarislikui kriiskäitumistüübi alla saab liigitada kõik peale Videse ning Loorentsi, kes seadsid esikohale pigem oma organisatsiooni huvid kui vaatasid laiemalt. Kommunikatsioonitaktikatest kasutasid konstateerivat ja tunnistamise taktikat Lavly Lepp ja Katrin Vides. Siilivask kasutas lisaks ka süüdistamist nagu ka Jüri-Ott Salm, Leily Tuul ja Helena Loorents, viimane kasutas ka õigustamist nagu ka päästeameti avalike suhete juht Beata Perens.

Diskussioon

Käesolev töö räägib Loode- ja Põhja Eesti rannikuala reostuse

kriisikommunikatsioonist võttes lähema vaatluse alla kriisi tähtsamate osapoolte käitumistüübid Ney ja Molenaarsi (1999) vastantlike skaalade alusel – fatalist vs valitseja ning individusliast vs egalitarsti – ning kriisikommunikatsioonitaktikad.

Järgnevalt on esitatud töö järeldused uurimisküsimuste kaupa:

1. Millised olid kriisi põhjused?

Kriisid sünnivad eiratud riskidest – antud juhtumi seisukohast eirati huvigruppide ühepoolset riskikommunikatsiooni. Kuigi ollakse teadlikud Läänemerel sõitvatest laevadest, ohtlikest lastidest ja riskidest, siis ei ole võetud midagi ette, et õnnetuse juhtumisel oleks nii valitsuse, ametkondade kui kolmanda sektori tasemel valmisolek, vastavad ressursid ja ühine teadmus ning väljatöötatud süsteem ühiseks koostööks ning kriisidele vastamiseks. Pole juurutatud ka avalikku preventatiivset poliitikat, rääkimata valmisolekust kommunikeerimiseks, mis omakorda tõi reostuskriisi kõrvale kriisi meedias. Kommunikatsiooniks mitte valmisoleku üheks põhjuseks on ka avalikus sektoris inimeste kiire vahetumine, mis pärsib järjepidevuse hoidmist. Antud kriisi osapooltest on tänaseks organisatsioonist teadmistega ja kogemustega lahkunud kogu keskkonnaministeeriumi pressiosakond, Põhja ringkonnaprokuratuuri pressinõunik Erle Rudi, looderanniku kriisi ajal siseministeeriumi avalike suhete juhi ametit pidanud Maia Burlaka ning piirivalve pressiesindaja Helena Loorents. Kuigi näiteks siseministeeriumi tänane avalike suhete juht väitis kindlusega, et allasutuste pressinimesed on läbinud kriisikommunikatsioonialase koolituse, siis piirivalve endine pressiesindaja Helena Loorents väitis, et on vaid ministeeriumi kriisikommunikatsiooni raamatu diagonaalis läbi vaadanud ning reaalne oskus tuli ikka kogemusega. Palju tunti puudust ka kriisialasest koolitusest, koos reaalsete situatsioonide läbimängimisega.

Lisaks eelnevale polnud kogemust ka lindude päästmisega, sest selline juhtum nii suures ulatuses oli esmakordne ning sestap ainulaadne. Kriis suurenes ka tänu osapoolte võimetusele leida reostuse süüdlast ja teadmine, et riigil puudub õlitõrjesüsteem.

Looderannikule järgnenud reostus põhjarannikul vaid kinnitas avalikkuses arusaama Eesti haldussuutmatusest reostust tõrjuda ning kriise juhtida.

Siiski oli meedia huvi teema vastu vaiksem, sest teiskordne õnnetus ei toonud kaasa linnuohvreid.

2. Millist lähenemist kriisile ja kriisikommunikatsioonile kasutasid erinevad grupid?

2.1. Milliseid kommunikatsioonitaktikaid kasutati?

2.2. Milliseid paralleele saab tõmmata lähenemiste kriisile lähenemiste ja kommunikatsioonitaktikate vahel?

võrgustik	
fatalist keskkonnaminister Villu Reiljan, koalitsiooni- ja opositsioonipoliitikud, huvigrupid, ornitoloogid	valitseja siseminister Kalle Laanet, Päästeamet, Prokuratuur, Piirivalve, Keskkonnainspeksioon, Keskkonnaministeerium, Veeteede amet, Eestimaa Looduse Fond, Riiklik Looduskaitsekeskus.
individualist keskkonnaminister Villu Reiljan, siseministeeriumi avalike suhete juht Katrin Vides, piirivalve direktor Roland Peets.	grupp egalitarist siseminister Kalle Laanet, Päästeamet, Prokuratuur, Piirivalve, Keskkonnainspeksioon, Keskkonnaministeerium, Veeteede amet, Eestimaa Looduse Fond, Riiklik Looduskaitsekeskus, akadeemilised spetsialistid, huvigrupid.

Joonis 7: Kriisiga seotud osapoolte jaotumine Ney ja Molenaars (1999) sotsiokultuurilise käitumise mudeli skaaladel.

Antud joonisel on kokkuvõtlikult ära toodud erinevate kriisi tähtsamate osapoolte jaotumine kriisitüüpide järgi.

Kui üldistada erinevaid käitumistüüpe ning kasutatud kommunikatsioonitaktikaid, siis võib välja tuua, et valitseja ja egalitaristi positsioonil kasutati peamiselt tunnistavat ja konstateerivat taktikat ja ka parandavat taktikat nt tulevikulubaduste näol, aga ka õigustamist näiteks piirivalve poolt.

Individualistlikult ja samal ajal kas valitseja või fatalisti positsioonilt lähtunud kasutasid süüdistavat kommunikatsioonitaktikat – nt keskkonnaminister ja piirivalveameti direktor.

Päästeameti kõrgema astme juhid lähtusid valitseja ja madalama astme juhid fatalistli positsioonilt, kuid mõlemad kasutasid konstateerivat kommunikatsioonitaktikat. Kõrgema ja madalama positsiooni vahel võib tuua sarnasusi ka looderanniku kriisi puhul, kus näiteks siseministeerium ja keskkonnaministeeriumi pressiesindaja lähtus valitseja positsioonilt, kuid haldusalas olevad madalama taseme organisatsioonid nt keskkonnainspeksioon ja piirivalve lähtusid fatalisti positsioonilt.

Fatalistikult positsioonilt lähtujad kasutasid enam süüdistamist ja õigustamist või siis lihtsalt konstateerimist, aga mitte tunnistamist. Fatalistlikult ja samal ajal ka egalitaristlikult positsioonilt lähtunud kasutasid lisaks eelnevale ka parandavat kommunikatsioonitaktikat.

Individualistlikult positsioonilt lähtujad kasutasid samuti enam süüdistavat ja õigustavat kommunikatsioonitaktikat.

Kui võrrelda valitseja ja fatalistlikul lähenemisel kasutatud kommunikatsioonitaktikaid, siis fatalistid ei kasutanud tunnistamist ning parandavaid taktikat ja valitsejad hoidusid pigem süüdistamisest. Egalitaristlikult ning individualistlikult lähenemise vahel sarnaseid trende kommunikatsioonitaktikate kasutamisel märgata ei olnud.

Kui vaadelda tabelisse paigutatud erinevaid osapooli, siis antud kriisi puhul tuli välja, et riiki juhtima valitud valitsuse esindajad ehk poliitilised osapooled lähtusid kriisi ajal mittekontrollija ehk fatalisti positsioonilt, erandiks siseminister Kalle Laanet. Valitseja ning egalitaristlikul positsioonil on pigem ametnikkonnad, kes olukorda kontrollisid, mis näitab, et tegelikult ollakse oma ülesannete kõrgusel ja tehakse head tööd. Mis on ka selgitatav sellega, et poliitikud vahetuvad pidevalt ning kogu süsteem seisabki tegelikult järjepidevust hoidva ametnikkonna najal. Intervjuus tõi keskkonnaministeeriumi pressiesindaja välja ka asjaolu, et tihti suhtutakse kogu ministeeriumi ametnikkonda läbi ministri isiku kas siis positiivselt või negatiivselt, mida näitas fakt, et kui Villu Reiljan meedias enam sõna ei võtnud, kadusid ka negatiivsed sõnumid ministeeriumi ja ametnike suunas ning asendusid neutraalsete või positiivsetega.

Huvigrupid, kelle all mõista erinevaid kriisi ajal sõna saanud gruppe – keskkonnaühendusi, akadeemikuid, ornitolooge jt, lähtusid fatalistlikust ja

egalitaristlikust positsioonist. Kommunikatsioonitaktikatest kasutati peamiselt konstateerimist ja süüdistamist, aga kaudselt ka parandavaid taktikaid ettepanekute näol situatsiooni muutmiseks (loodusühenduste pöördumine peaministri poole lõpetada poliitiline kemplus ja asuda reostuse probleemidega tegelema)..

Samas poliitikute võetud positsioon ei loo häid eeldusi järgnevate võimalike kriiside edukamaks lahendamiseks. Kõige paremini õnnestuks see ilmselt valitseja ning egalitaristlikust käitumisest lähtuvalt. Kui aga meie valitsusasutuste kõneisikud kasutavad fatalistlikku suhtumist ning konstateerivad taktikat, ei suurenda see avalikkuse ees nende usaldust, pigem vähendab seda. Veel enam, kui võetaks kasutusele eitamise ja süüdistamise taktikad. Antud juhtumi puhul jäi mulje nagu riik töötaks vastu iseendale, keegi ei võta vastutust ning on pigem „juhtus” tüüpi reaktsioonid. Huvigupid saavutaksid oma eesmärgid paremini ehk rohkem valitseja positsioonilt käitudes, et saavutada nende kaasamine näiteks keskkonna valdkonda puudutavatesse otsustesse. Edasiste uurimuste üheks valdkonnaks võiks olla kaasamise ja erinevate osapoolte koostöö temaatika keskkonna valdkonnas – huvigruppide enda huvi ning ametnikkonna ja poliitikute avatus ning valmidus kõrvuti üksteisega võrdselt arvestama.

3. Millised olid peamised probleemid ja eksimused kommunikatsioonis?

Probleemiks sai kommunikatsioonitegevuste koordineerimatus ja looderanniku kriisi puhul kriisikommunikatsiooni meeskonna puudumine. Kohe algul keskenduti igas organisatsioonis eraldi reaktiivsetele meediasuhetele, mis tekitas info osas vasturääkivusi ja segadust. Oskuste ja kogemuse puudumise tõttu jäädigi organisatsioonide tasandil nõrgaks nt piirivalve. Osalt ka sellepärast, et tegemist oli kriisiga looduses, mitte kriisiga ühes organisatsioonis, millega oli seotud väga palju erinevaid ametkondi ja organisatsioone ka mittetulundussektoris. Lisaks ei osatud ennustada õnnetuse võimalikku ulatust ja suundi. Ka ei olnud korraldatud meediatööd reostuspaigas kohapeal. Nõrgaks jäi ametkondade omavaheline suhtlus – kriisist saisi nt piirivalve pressiesindaja ja Lavly Lepp teada meedia vahendusel.

Ühe peamise eksimusena võib välja tuua selle, et kriisi algul ei suudetud reostuse juures lindude aspekti prognoosida, tegeleti vaid reostuse endaga ja peamiselt reaktiivse meediasuhtlusega. Põhjaranniku reostusjuhtumi puhul pandi kokku

kriisikommunikatsiooni meeskond ning juhiti ise meediasõnumite tekkimist, mis ka edukalt õnnestus.

Suurim probleem seisnes selles, et kommunikatsioon läks poliitiliseks ja oli palju pädevuse piiride ületamist – nt Ansip käis välja võimaliku reostaja nime, Reiljan alustas süüdistamistaktikaid kasutades poliitilist kemplust Kalle Laanetiga, kes küll lähtus vastaspositsioonist ehk tunnistas kontrolli ning võttis kasutusele ka parandavad taktikad. Sellest said innustust ka teised poliitikud, kes süüdistaktikaid kasutades süüdlast hakkasid otsima ning tahtsid seda näha kas ühes või teises ministris (Laanet, Reiljan). Lõpuks tehti avalikeks süüdlasteks piirivalve ametnikud moraalse süü eest, mida organisatsioonisisene audit ei tõestanud. Looderanniku reostuse põhjustajat aga ei suudetud leida, kuigi tehti ja käidi välja aluse Flawless nimi.

Kõige aluseks oli aga võimaliku kriisi puhkemise alahindamine, selleks mitte valmistumine koostöö puudumine.

4. Millised on osalejate hinnangud kriisi mõjule?

Peamisena toodi välja ühine koostöökogemus, millega olid seotud väga mitmed erinevad osapooled nii avalikust kui kolmandast sektorist. Kriisisituatsiooni lahendamisel saadi praktiline kogemus ja oskused tulevasteks juhtumiteks ning jõuti ühisele arusaamale varasema ettevalmistuse puudustes.

Kuna looderanniku kriisile järgnes reostusjuhtum põhjarannikul, siis vähemalt kommunikatsiooni osas saadi teise juhtumi puhul juba edukamalt hakkama.

Peamiste soovitusena võiks kriisi juhtimisel välja tuua kriisimeeskonna kokkukutsumise kohe sündmuste algul ning lisaks praktilistele võtetele analüüsida ka oma võimalikku positsiooni kriisis ning paika panna kommunikatsioonitaktikad, mida kindlasti ei tohiks kasutada meediakriisi vältimise huvides nt süüdistamine, eitamine, õigustamine jt. Ka kaardistada võimalike valdkondade spetsialistid, keda kaasata, vastasel juhul võivad nad meedia vahendusel hakata vastu töötama.

Ennetavate tegevustena tuleks väljuda raamatus eistatud teooriate tasandilt ning kogemused omandada vastavatel koolitustel, kus mängitakse läbi reaalseid situatsioone ning õpitakse meeskonnana kokku töötama. Kuna avalikus sektoris vahetuvad inimesed kiiresti, siis tuleks kriisikoolitus tuua organisatsiooni sisseelamise programmi üheks osaks.

Ühe olulise aspektina tuleks meedias ka kriisi väliselt üleval hoida keskonnariskide teemasid, mis üheltpoolt tõstab üldist teadlikkust ning teiselt poolt survestab poliitikuid riigi ressurse ennetustöösse planeerima., et mõtlema ei hakataks alles siis kui uus õnnetus käes.

Ka huvigrupid saavad mõjutada muutusi käitudes egalitaristi ja valitsejana ning endast konstateerivate ja parandavate taktikate näol pidevalt kuuldavaks tegema, et olla kaasatud.

Kokkuvõte

Käesoleva töö eesmärk oli analüüsida 2006. aasta talvel aset leidnud loode- ja põhjaranniku õlireostuskriisi osapoolte sotsiaalset käitumist kriisis meediapildis ja osapoolte reflekteeritud mälestustes rohkem kui aasta tagasi toimunud juhtumist. Kuna kriisikommunikatsiooni analüüsitakse tihti pigem läbi praktilise suhtekorralduse, siis antud töö eesmärk oli luua laiemat tõlgendust kriisidele ja kriisikommunikatsioonile Eesti ühiskonnas läbi sotsiokultuuriliste käitumistüüpide mudeli skaaladel väljatoodud lähtekohtade.

Uurimuse aluseks olid meediatekstdid kolmes suuremas Eesti päevalehes (Postimees, Eesti Päevaleht, SL Õhtuleht) üheksa nädala pikkusel perioodil ning intervjuud piirivalve, keskkonnainspeksiooni, päästeameti, prokuratuuri, Eestimaa Looduse Fondi, sise- ja keskkonnaministeeriumi esindajaga. Analüüs põhines Ney ja Molenaarsi (1999) väljatöötatud sotsiokultuuriliste käitumise mudeli vastandlike skaalade liigituse järgi, mis aluseks on osapoolte iseenda positsioneerimine juhtumise keskel. Jaotus põhineb kahel skaalal – fatalist vs valitseja ehk kontrollija ja mittekontrollija ning individualist vs egalitarist ehk iseenda huvisid teiste omades kõrgemale seav osapool ja tema vastand. Kommunikatsioonitaktikatest vaatles töö tunnistamist, õigustamist, eitamist, vabandamist, polsterdamist, süüdistamist, parandamist ja konstateerimist.

Uurimusest selgus, et kriisi juhtinud ametkonna ja kaasatud spetsialistide tasandil lähtuti valitseja positsioonilt ning esiplaanil olid laiemad ühiskodlikud huvid. Juhid valitsuse tasandil esindasid fatalisti ehk mittekontrollija kriisiitüüpi, erandiks vastandrolli võtnud siseminister. Individuaalsed huvid olid enamuse kriisi osapooltel siiski tagaplaanil, erandiks oma isiklikku positsiooni õigustanud keskkonnaministril. Kolmanda sektori esindajad ja muud huvigrupid käitusid egalitaristlikust ja fatalistlikust positsioonist lähtudes.

Kuigi ollakse valitsevatest riskidest teadlik ei kaardistata kõiki ohte. Juhtunud kriisid püütakse kuidagi üle elada ning minnakse uutele vastu justkui kogemuse võrra rikkamana, aga tegelikult täpselt samalt lähtepositsioonilt.

Summary

The aim of this dissertation „Crisis communication on the example of the contamination of North-East and North Estonia“ is to analyse the action taken by the media reflected by the memories of the parties involved in the crises of oil contamination in North-East and North Estonia that took place in 2006. Crises communication is often analysed rather through the practical public relations, however the aim of this dissertation is to create a larger interpretation for the crises and crises communication in the Estonian society.

It is based on the media texts in the three biggest Estonian national dailies - (Postimees, Eesti Päevaleht, SL Õhtuleht) during a nine week period. It is supported by the interviews of the representatives of the Border Guard, environmental inspection, Estonian Rescue Board, The Prosecutors Office, Estonian Fund for Nature, foreign office and home office. The analyses is done by the classification of the crises by Ney and Molenaars (1999), that aims to explore the positions different sides took within this crises. The classification is based on two scales – fatalist versus the ruler or the controller and the uncontroller and the individualist versus egitarist or the person that values his/her own interest more than he does the interests of the others and his/her opposite. From the point of view of communication tactics I tried to analyse the recognition, justification, denial, apologising, correction and stating the obvious.

The research proved that the officials that managed the crises and the involved positioned themselves as the rulers and put the interests of the society first. The leaders on the governmental level represented the fatalistic or uncontrolling crises type, with the exception of the home secretary, who positioned himself on the opposite side of the scale in the beginning of the crises and also took the role of the controller and person responsible. The representatives from the third sector and other interested parties represented mostly the fatalistic or uncontrolling crises type.

Most parties put their individual interests aside with the exception of the environmental secretary.

Even though the governing risks are known, they are not all accounted for. Disasters are taken as they come and every new one is approached with experience from the previous one, even though from exactly the same level of preparedness.

Kasutatud kirjandus:

- Beck, U. (2005). Riskiühiskond. Teel uue modernsuse poole. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Fearn-Banks, K. (1996). The Nature of Crisis. Kriisikommunikatsiooni kompendium. (2002). Koostaja Kaja Tampere.
- Giddens, A. (1990). The Consequences of Modernity. Stanford: Stanford University Press.
- Hayes, D. & M. Patton. Proactive Crisis-management Strategies and the Archeological Heritage. <http://dx.doi.org/10.1080/13527250118103>. Vaadatud märtsis 2007.
- Hirsjärvi, S., P. Remes & P. Sajavaara. (2005). "Uuri ja Kirjuta". Tallinn: Kirjastus Medicina.
- Huang, Y. (2006). Crisis Situations, Communication Strategies, and Media Coverage. <http://crx.sagepub.com/cgi/content/abstract/33/3/180>. Vaadatud mais 2007.
- Mencher, M. (1994). Workbook for News Reporting and Writing, Sixth Edition. United States of America: Wm. C. Brown Communications, Inc.
- Molenaars, N. & S. Ney. (1999). Cultural Theory as a Theory of Democracy, , in: Innovation – The European Journal of Social Sciences, Vol. 12/4, pp. 489-509.
- Stern, E.& D. Nohrstedt. (1999) Crisis Management in Estonia: Theory and Practice. Stockholm: The Swedish Agency for Civil Emergency Planning.

- Seymor, M. & S. Moore. (2000). Effective Crisis Management. London: Cossell.
- Szondi, G. (2000). Risk and Crisis Communication. Loengukonspekt. Vaadatud aprill 2007.
- Trei, L. & P. Vaher.(1996). Uuriv ajakirjandus. Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Treufeldt, I. (1996). Kriisikommunikatsioon: ametivõimud ja raadio „Estonia” katastroofi esimesel päeval. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool, Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.

Internet:

- Riigikogu. Riikliku kriisireguleerimisplaani kinnitamine. <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=12791075>, aprill 2007.

Eesti Päevaleht (EPL)

- Käärt, Ulvar. Nõva ranna õlises vees hukkusid sajad oma elu eest võidelnud linnud. <http://www.epl.ee/artikkel.php?ID=310827>, märts 2007.
- Toomas Trapido:Naftalindude sõnum. <http://www.epl.ee/artikkel.php?ID=311001>, märts 2007
- Kalamees, Kai. Minister Villu Reiljan: kurjategijaist laevnikud ei karda Eesti piirivalve. <http://www.epl.ee/artikkel.php?ID=311040>, märts 2007.
- Laev, Sigrid. Vabatahtlikud pesid reostatud rannast korjatud linde kookosõlivahuga. <http://www.epl.ee/artikkel.php?ID=311131>, märts 2007.
- Püüa, Garel. Uurijad tegelevad lisaks Flawlessi juhtumile ka teiste versioonidega. <http://www.epl.ee/artikkel/311342>, märts 2007.
- Püüa, Garel. Uus merereostus asub rannikule ohtlikult lähedal. <http://www.epl.ee/artikkel.php?ID=315328>, märts 2007.
- Ammas, Anneli. Eesti ja Rootsi teadlased uurivad õlilaigu liikumist. <http://www.epl.ee/artikkel.php?ID=315453>, märts 2007.

- Käärt, Ulvar. Õlireostus jõudis Naissaare lähedale.
<http://www.epl.ee/artikkel.php?ID=315875>, märts 2007.
- Soome ajaleht süüdistab Eestit kalkuleerimises.
<http://www.epl.ee/artikkel.php?ID=316071>, märts 2007.
- Krause, Hannes. Jää takistab reostuse randumist ning koristustööde jätkamist.
<http://www.epl.ee/artikkel.php?ID=316070>, märts 2007.

Postimees (PM)

- Karnau, A. & Rajalo, P. Vaikus saadab merelinde tapva reostuse koristajate tööd. <http://www.postimees.ee/020206/esileht/siseuudised/190562.php>.
Vaadatud märts, 2007
- Bärenklau, I. & Günter, A. Naftareostus ajas valitsuse tegutsema.
<http://www.postimees.ee/080306/esileht/190692.php>, märts 2007.
- Günter, Aleksei. Eile päästeti üle 60 linnu.
<http://www.postimees.ee/030206/esileht/siseuudised/190693.php>, märts 2007.
- Tooming, Rando. Looduskaitstjad: tegelge reostuse, mitte ministriga.
<http://www.postimees.ee/030206/esileht/siseuudised/190759.php>, märts 2007.
- Kage, Rasmus. Keskkonnaraha jagajad on radariostust mööda vaadanud.
<http://www.postimees.ee/040206/esileht/siseuudised/190805.php>, märts 2007.
- Lepp, Anneli. Päästetud linnud jäävad kevadeni inimeste hoida.
<http://www.postimees.ee/040206/esileht/siseuudised/190803.php>, märts 2007.
- Kage, Rasmus. Reiljan: te küsite seda vale mehe käest.
<http://www.postimees.ee/040206/esileht/siseuudised/190804.php>, märts 2007.
- Tooming, Rando. Reostuse uurimisgrupp: Flawless on vaid üks kahtlusalustest. http://www.postimees.ee/040206/online_uudised/190871.php,
märts 2007.
- Reostuse ohvriks langenud lindudele otsitakse majutusk kohta.
http://www.postimees.ee/070206/online_uudised/190947.php, märts 2007.
- Koch, Tuuli. Laanet ja Reiljan ei taha vastutust enesele võtta.
<http://www.postimees.ee/100206/esileht/siseuudised/191403.php>, märts 2007.
- Anvelt et al. Opositsioon veeretab Villu Reiljani kaudu vastutuse peaministrile.
<http://www.postimees.ee/100206/esileht/siseuudised/191404.php>, märts 2007.

- Anvelt, Kärt. Merereostus avab riigi rahakotirauad.
<http://www.postimees.ee/140206/esileht/191824.php>, märts 2007.
- Uurimigrupp võttis Flawlessilt proove.
http://www.postimees.ee/080306/online_uudised/191999.php, märts 2007.
- Reiljani umbusaldamine kukkus läbi.
http://www.postimees.ee/160206/online_uudised/192153.php, märts 2007.
- Karnau, A. & Rajalo, P. Õlisurmast päästetud linnud saavad ükshaaval loodusesse. <http://www.postimees.ee/080306/esileht/siseuudised/192617.php>, märts 2007.
- Kamps, Mari. Keila linnuabikeskus lõpetab lähipäevil oma töö.
http://www.postimees.ee/280206/online_uudised/193399.php, märts 2007.
- Oviir, Mihkel; riigikontrolör. Ministeeriume reostavat haldussuutmatust tuleb tõrjuda tulise tahte ja reaalse tegevusega.
<http://www.postimees.ee/010306/esileht/arvamus/193435.php>, märts 2007.
- Flawlessilt võetud proovid ei kinnita tankeri süüd Loode-Eesti reostuses.
http://www.postimees.ee/080306/online_uudised/194188.php, märts 2007.
- BNS/PM. Soome lahel uppus kaubalaev.
<http://www.postimees.ee/200306/esileht/194039.php>, märts 2007.
- Merereostuse uurimiseks algatati kriminaalmenetlus.
http://www.postimees.ee/130306/online_uudised/194200.php, märts 2007.

SL Õhtuleht (SLOL)

- Paas, Kadri. Eilne saldo: 400 surnud lindu ja pool kanti õli.
<http://www.sloleht.ee/index.aspx?id=191086>, märts 2007.
- Reiljan, Villu; poliitik. Eesti reostustõrje on ikka veel nõrk.
<http://www.sloleht.ee/index.aspx?id=194227>, märts 2007.
- Viivik, Allar. Õlireostus jõudis Viimsi randa.
<http://www.sloleht.ee/index.aspx?id=194085>, märts 2007.

Lisa 1: Intervjuu küsimustik

Palun öelge oma nimi, ametikoht ja kontaktandmed

1. Milline oli teie roll õlireostuse kriisi juhtimisel?
2. Millal saite esimest korda reostusest teada? Kust? Mida teie ette võtsite?
3. Mis oli teie arvates reostuse põhjus? Kas ja kuidas oleks saanud seda ära hoida?
4. Milline oli teie arvates kriisi juhtorganisatsioon? Kes oleks pidanud olema?
5. Kuidas teie organisatsioon õnnetust kommuniqueeris? Kellele? Mida? Kuidas?
6. Milliseid reegleid jälgisite? Kellega kooskõlastasite/tegite koostööd?
7. Kui edukas oli kriisiga seotud organisatsioonide omavaheline kommunikatsioon?
8. Mis olid peamised takistused/vead kriisikommunikatsioonis (nii teil kui üldiselt)?
9. Mida oleks saanud kommunikatsioonis teistmoodi teha? Mis oli hästi?
10. Kuidas jõudsid teie poolt edastatud sõnumid meediasse? Kuidas hindate oma sõnumite kajastamist?
11. Kuidas hindate probleemi representatsiooni meedias?
12. Millised aspektid meediakajastuses meenuvad teile kui ebakohased/ebaolulised? Kuidas või mida oleks tulnud teie arvates meedial kriisi kajastada?
13. Milline on lõppkokkuvõttes hinnang õlireostuse kriisi kommunikatsioonileavalikkusega?
14. Milline on teie organisatsiooni valmisolek ja ettevalmistus kriisiks nüüd? Kriisikommunikatsiooniks? Kuidas olete selleks valmistunud? Mida olete õppinud?
15. Mida tuleks teha edaspidiste sarnaste reostuste ärahoidmiseks? Ka kommunikatsioonis?

Lisa 2: Intervjuud kriisi osapooltega

Beata Perens, Päästeameti avalike suhete juht, 5102869

Milline oli teie roll õlireostuse kriisi juhtimisel?

Kui me lööme need õlireostuse teema lahendamise etapid kaheks, siis mina tegelesin peaaesjalikult teise etappiga, ehk siis Runner 4 lekkest tekkinud kütusereostusega ja talvise reostuse järelkoristustööde kommunikatsiooni juhtimisega. Minu roll oli selline, et ma juhtisin vabariigi valitsuse kriisireguleerimismeeskonna teavitusgruppi. Kohe siia juurde võib öelda, et kes seda otsustas või kuidas see tekkis, et selleks just mina sain. Ma vaatasin, et ka teie küsimustes oli sees see, et milline ametkond oleks pidanud seda tegema, siis meil on kommunikatsioonis selline reegel, et see ametkond, kes juhib mingisugust kriisijuhtimist või kriisi lahendusgruppi, selle ametkonna pressinimesed juhivad ka kommunikatsiooni. Kuna kantslerid omavahel leppisid erandkorras kokku, et seda kriisireguleerimismeeskonda juhib Päästeameti peadirektori asetäitja Anu Tammsalu, siis sellest samast loogikast tulenes ka see, et mina hakkasin juhtima teavitusgruppi.

Millal te esimest korda reostusest teada saite?

Ma sõitsin ära kohe peale seda, kui see juhtus. See juhtus nädalavahetusel. Mingi info tuli sellest meile, et on väheses koguses reostust Nõva lahe rannikul. Meie Päästeteenistus läks seda sinna ka kohe koristama. Esmane hinnang oligi reostuse koguse kohta, et ta ei ole väga suur ja tegelikult ta ei olnudki väga suur. Hoopis problemaatiliseks osutusid need linnud, kes selles reostuses määrdusid ja abitusse olukorda sattusid ja hukkusid. Tegelikult oligi nii, et ma sain sellest teada suhteliselt ruttu, aga see info mis meile tuli käsitleski alguses peaaesjalikult selle reostuse kogust. Sellise koguse numbrite peale me ei reageerinud väga aktiivselt. Läksime välja oma tava valmidusega. Aktiivsemad tegevused läksid lahti alles siis, kui selgus, et linnud on saamas kogu asja põhiprobleemiks. Siis oligi nii, et ma sõitsin ära kohe selle sama nädala alguses. Ma tunnistan, et Armeenias olles meil praktiliselt puudus igasugune internetivõimalus. Me ei olnud üldse kursis sellega, mis selle nädala jooksul toimus ja siis kui ma tulin tagasi, siis oli tegelikult piltlikult öeldes ministrid üksteise kõri kallal. Ta oli juba jõudnud selle nädalaga sündmuse kommunikatsiooniväljalt täiesti poliitilise kommunikatsiooni välja peale. See oli suhteliselt kiiresti käinud. Neid asju tulebki hinnanguliselt vaadata, et see proportsioon selle sündmuse enda kajastamise ja niiöelda poliitilise kommunikatsiooni järel mitte mõttes, siis ma arvan et 2/3 kogu sellest keisist oli poliitiline kommunikatsioon. 1/3 sellest tõsiselt sündmusepõhine kommunikatsioon, mille keskmes 10%-il oli reostus ja 90% linnud, mis on ka täiesti mõistetav ja arusaadav, sellepärast, et seda reostus kui sellist seal ei eriti ei olnudki. Kui seal poleks linde olnud, oleks tegu olnud suhteliselt marginaalse reostuskogusega. Ma ei taha öelda, et marginaalne, sest keskkonda ta saastab igal juhul. Aga kui me mõtleme sellele samal võimalusel, et Runner 4 õnnetus oleks juhtunud muul ajal, kui kaitsvat jäävööd ei oleks olnud, mis jättis selle reostuse nädalateks sinna vette hulpima, siis oleks see reostus väga mastaapne olnud.

Kui te tagasi jõudsite, kas te puutusite kokku Flawlessi keissiga?

Eriti ei puutunud selle tõttu, et tegelikult seda asja vedas suuremalt jaolt Keskkonnainspeksioon. Meie tegevus peatus sellega seal, et meri läks jäässe ja lumi tuli maha ja reostust ei olnud sealt võimalik enam edasi koristada. Kuna Päästeteenistuse tegevus ühel hetkel peatus, siis aktiivset kommunikatsiooni ei olnud ka meil põhjust edasi korraldada. Kommunikatsiooniväli oli jätkuvalt keskkonnaasutuste käes. Minu teada figureerisid peaaesjalikult Keskkonnainspeksioon, Keskkonnaministeerium, Looduskaitse Keskus ja Eestimaa Looduse Fond. Keskkonnaasutused olid peamised, kes sündmuspõhiselt seda asja üleval hoidsid. Pluss tekkis veel uurimisest seonduvalt prokuratuuri ja vabariigi valituse tasandil uus kommunikatsiooniväli sinna juurde. Ka Piirivalve oli jätkuvalt asjaga seotud. Põhimõtteliselt, kui väljas töö ära lõppes, siis lõppes ka meie jaoks aktiivne kommunikatsioon. Aga siiski oli kõigile selge, et reostust lõpuni ära koristada ei jõutud ja et nuginii see lumi ükskord ära sulab. Nii et tegelikult see, mis edasi tehti, see on lihtsalt tegevus, sest avalik kommunikatsioon seda eriti ei puudutanud. Hakati koostama kolme ametkonna ülest tegevuskava, kuidas Keskkonnainspeksioon ja Päästeteenistus hakkab koristama järelreostust, siis kui lumi on sulanud ja võimalus uuesti avaneb. Et see hetk ei tuleks meile ootamatult oli meil see tegevuskava suhteliselt kiiresti ette valmistatud ja valmis. Ja tegelikult selle tegevuskava kohaselt oleks pidanud seda protsessi juhatama Keskkonnainspeksioon. Muul rindel käis kommunikatsioon edasi, aga meie jaoks tekkis selline vaikiv periood.

Kuni jõudis kätte märts.

Minule tuleb see informatsioon kõik SMS'idega. Seepärast ma saangi rääkida sellest, et nagu see informatsioon tekib häirekeskustesse, siis tekib see poole tunni jooksul meile ka sõnumitena nii kommunikatsiooni ja ka operatiivinimestele. Ma võin võrdsustada nende asjade teada saamist enda jaoks ajaga, mil asutused sellest üldse teada said. Kui Runner 4 põhja läks olin ma samuti Eestist ära. Siis tegelikult tuli see info suhteliselt kiiresti, et seal on ka leke, aga kuna see oli avamerel, siis seda lekke suurust ei osatud esialgselt hinnata. Me arvasime, et see väga meid ei puuduta, sest et merelt koristab reostust Piirivalve. Me tegelikult eeldasime, et see tõenäoliselt ei hakka meid puudutama.

Te tulite ära puhkust selle asja juurde tagasi?

Jah, ma tulin puhkuselt tagasi ja pean tunnistama, et tegelikult me selles hetkes teadsime, et on olemas jäävõõ, et on mingisugune kriitiline aeg, mille aja jooksul see reostus võib tegelikult rannikule jõuda. Me väga ei muretsenud, sest meil oli Loode-Eesti järelreostuse koristamise mõistes oli meil kolme ametkonna ülene tegevuskava välja töötatud ja meil oli ka selge, et kui nüüd juhtub see, et Runner 4 reostus jõuab randa, sellisel juhul me käivitame täpselt selle sama tegevuskava alusel kõik need tööd siin Põhja-Eestis. Selle sama kava kohaselt me ka otsustasime, et tuleks korraldada ka kommunikatsioon, et kui Keskkonnainspeksioon seda peaks juhtima, siis peaksid nad juhtima ka kommunikatsiooniprotsessi. Aga tegelikult iga päevaga jää sulas, reostus liikus koguaeg tuulte ja hoovuste mõjul siia ja sinna. Oli selge, et meeskond tuleb kokku panna ja tuleb kasvõi seire näol nende tegevustega alustada. Piirivalve tegi tegelikult seiret kogu aeg ja koristas niipalju, kui nad mere pealt

koristada said. Siis otsustas Siseministeerium, et kõige mõistlikum oleks kokku kutsuda vabariigi kriisireguleerimismeeskond, kuna tegemist on siiski hästi paljude ametite ülese asjaga. Mitte ainult ametite vaid ka ministeeriumite ja sellisel juhul, kui meil oleks reostuse oht randa tulla ka Põhja-Eestis, see oleks hõlmanud tohutut hulka ka omavalitsusi lisaks koostööpartneritele. See ring oleks läinud hästi suureks. Tegelikult ka riikliku kriisireguleerimisplaan kohaselt oleks pidanud seda meeskonda juhtima Keskkonnainspektsioon, aga kantslerid tegid selle meeskonna mõistes erikokkuleppe, tuginedes lihtsalt sellele, et Päästeamet omab oluliselt pikemaajalist kriiside juhtimiskogemust. See oli ka tegelikult ainukene põhjus, mille pärast selline erisus sellesse skeemi toodi. Meie jaoks võibolla oligi stardipauk see sama otsus, et sündmust hakatakse juhtima läbi selle meeskonna ja meeskonna juht määrati ära. Tema asetäitjaks määrati Keskkonnainspektsiooni peadirektori asetäitja Arvo Roosa ja siis kui need tegevused olid paigas, siis oli meie jaoks paigas juba kogu kommunikatsiooniliin ja me saime oma tegevustega ka kohe alustada ja selle grupi kokku kutsuda. Sellisel juhul mul oli juba õigus ja võimalus see grupp kokku kutsuda ja rollida ära määratleda. Kuna meil oli selge, et meil võib olla tegemist väga pikalt kestva protsessiga, siis me üritasime selle meeskonna teha suhteliselt suure. Kindlasti tekitada omale reservi. Esimese reostusega oli meil ka see kogemus, et meil jäi vajaka nendest õigeaegsetest tegevustest sündmuskoha staabis. Meil ei olnud välikommunikatsioon üldse hästi korraldatud. Või pigem ei olnudki korraldatud, sest meil ei olnud ühtegi inimest seal välisstaabist. Siis me kohe mõtlesime läbi ka need inimesed, kes vajadusel välisstaapide juurde lähevad ja kuidas me seda reservi katame ja toimetame. Siis me asusimegi selles mõttes tööle, et meeskonnana esimeses etapis nii kaua kuni ei tehtud väljas mingisuguseid töid. Siis kommunikatsioonigrupp andis pidevalt infot selle kohta, mida kriisireguleerimismeeskond koos käies arutas, mida otsustati, milliseid tegevusi planeeriti. Kord nädalas oli mingisugune kohaline kokkuistumine, mille raames rääkisid kõik ametkonnad oma vahepealsed tegevused ja põhilised probleemid ja korraldati uued ülesanded. Iga kord peale meeskonna nõupidamist oli meil sealsamas ruumis pressibriifing, kus ajakirjanikud said küsida otse nende inimeste käest, kes otsustaisega tegelesid.

Kuidas need sõnumid jõudsid meediasse?

Mina ütleksin, et need sõnumid jõudsid suhteliselt hästi meediasse. Meil oli paar asja, millega meil tekkisid probleemid. Üks kohe suhteliselt alguses tekkiv probleem. See oli tegelikult meie enda suur mure oli see, et kuna hästi palju tuli selliseid valehäireid reostuse rannikule jõudmise kohta siin Põhja-Eestis, siis meil oli tõsine hirm, et me ei suuda õigel ajal seda kohta ära tabada, kus siis see reostus reaalselt tegelikult on ja magame õige kommunikatsiooni maha, et me ei saa olla esimesed, kes ütlevad, et reostus on rannas, vaid see tuleb kuskilt mujalt. Ja jälle süüdistatakse meid hilises märkamises ja reageerimises. Et tõepoolest eraldada asjalikke kõnesid nendest asjadest, kus on lihtsalt adru ja lihtsalt mingisugune vee liikumisest jäänud pruun riba rannale. Selliseid teateid võtsid häirekeskus ja Keskkonnainspektsiooni infotelefon vastu väga palju. Ja kohe tuli ka meile alarm, et nüüd on selline kõne tulnud. Aga me ei saanud seda võtta enda jaoks veel kommunikatsioonialuseks, enne kui seal on päästemeeskonnad kohal käinud ja vaadanud ära kas see on reostus või ei ole ja mis nüüd edasi saab. Selles mõttes me ju lõpuks, tagantjärele mõeldes, see esimene asi, mida me väga kartsime, seda iseenesest ei juhtunudki.

Vaatamata sellele, et see oli keerukas sõnum, et vaadake on jää, me ei saa jääoludes merelt enam töötada ja maismaalt veel ei saa töötada. Sisuliselt meil on reostus ukse

all ja kõik me istume jõude. Ühiskonnale arusaadavaks teha sellist sõnumit, et meil ei ole lihtsalt võimalik reageerida oli suhteliselt keeruline, aga ma ütlesin, et siiski mingi osa võttis selle sõnumi päris hästi vastu. Suutsime seda sõnumit nii palju veel taustabriifiga selgitada, et me ei istu laiskusest või et me ei viitsi midagi teha, vaid see lihtsalt puht füüsikaseadustest tulenevalt ei ole praegu võimalik. Ma arvan, et umbes nädal aega oli selline aeg, kus me kogu aeg praktiliselt muud ei saanudki rääkida, et kogu aeg on seire ja monitooring. Rannikul on omavalitsused ja looduskaitse inimesed, kes seda seiret mööda rannikuäärt tegi. Meil on Piirivalve lennuk, kes käis seiret tegemas praktiliselt iga päev või üle päeva. Kogu aeg positsioneerisid reostuse pilti. Kõik ametkonnad kirjutasid n-ö pävaraportit, mida me ka redigeerisime ja võtsime ajakirjanduse jaoks keerukaid, spetsiifilisi ja ebaolulisi asju välja. Tegime ta inimkeeli arusaadavaks ja panime ka üles www.kriis.ee, koos meeskonna istungi protokollidega, jääolude kaardid, Piirivalve seire tulemused. Me üritasime kõik need asjad veebi kokku koguda, et ajakirjanikel oleks seal hea võimalus saada ja näha tõesti seda pilti. Vaatamata sellele, et me justkui midagi teha ei saa, siis ikkagi need vähesed ja ettevalmistavad tegevused said tehtud väga suure hulga inimeste poolt. Kui sa teed seiret ja monitooringut, siis selle käega katsutav tulemus on siis, kui sa midagi avastad. Ta ei pakkunud erilist huvi inimestes. Meedia jaoks vajalik konfliktus oleks tekkinud ainult siis, kui me oleksime kõik need tegevused tegemata jätnud. Ta ei saanud väga suurt meediakajastust, aga see ei olnud ka meie eesmärk. Meie eesmärk oli anda see sõnum, et me iga päev teeme midagi selleks, et see protsess leiaks prima lahenduse, mis üldse võimalik on. Üks koht, kus meedia üritas kohe rõhku tõsta oli siis, kui Russalka juures mingisugused väheke määrdunud linnud tekkisid. Loomulikult päästjad püüdsid neid linde. Keset linna oli suhteliselt suur show. Seda vist sattus mingi meediakanal filmima. Siis tõsteti kohe paanika üles, et nüüd on uus määrdunud lindude laine. Siis me õnneks leidsime kohe need linnuspetsialistid, kes ütlesid, et sealt ei saa sellist asja tulla, sest see konsentratsioon on juba nii lahja, et välissulestik küll määrdub, aga sellest ei ole midagi, sest sisemine sulestik jääb puutumata ja ei tohiks midagi katastroofilist juhtuda. Nii kui me tõime eksperti allikana sisse, nii me saime ka meedias selle paanika kohe maha. Leili ilmselt ka rääkis, et paralleelselt sellega käis meil ka linnugripi paanika. See teema aeg-ajalt vupsas meile ka sisse, just lindude kontekstis. Mitte eriti, aga natukene siiski. Selleks, et kui see reostus ikkagi jõuab kuskile omavalitsus territooriumile randa, siis on ka selle küllalt õigustatud kõneisikud ka selle samade omavalitsuste esindajad. Meil ühel ja sama teavitusrupi laiendatud nõupidamisse me praktiliselt kaasasime kõikide nende omavalitsuse pressiga tegelevad inimesed võtsime ka veel korra kokku ja ütlesime, et loomulikult on neil oma suveräänne õigus oma sõnumeid levitada, aga kui see puudutab operatiivset reageerimist, siis kohalikult omavalitsusel on sellise kriisi puhul väga kindlad ülesanded, mida ta teeb ja täidab. Niisugust operatiivset reageerimist ta nagunii ei korralda. Tegelikult me juba leppisime kokku infoväljades, et operatiivtöö kohta annab informatsiooni ainult teavitusrühk. Aga seda, kuidas nad korraldavad inimestele toitlustust või kuidas abistavad mingite täiendavate varustustega, kuidas kaasavad vabatahtlikke, kuidas nad ise omavalitsuse inimestega käivad seal. See on puhas nende enda iseseisva kommunikatsiooni rituaal. Me lihtsalt üritasime niimoodi, et kokku leppida, et ei hakataks rääkima asjadest, mida nad ise ei tee ja mille kohta neil täielik info puudub. See ongi see, mis alati kriisikommunikatsioonile kõige suuremaid probleeme tekitab. Ei suudeta kattuvatest infoväljades väga täpselt opereerida. Tuleks esitada endale sageli küsimust, et kas mina olen see, kes peab seda infot andma? Kas see on minu või minu ametkonna informatsioon? Või on see ikkagi rohkem kellegi teise pädevus sellest rääkida. See on

see, mis vajab treenimist ja ma arvan, et kui see saab niisuguse hea trendbaasi, siis muutub see kommunikatsioon meil ka olulisemalt selgemaks.

Mida oleks saanud esimese juhtumi puhul teistmoodi teha?

Ma arvan, et seda mõtet jagavad tagantjärele vaadates ka kõik teised, kes selle protsessiga lähemalt seotud olid. Esiteks, ei suudetud kuigi kiiresti üldse seda kommunikatsiooni käivitada ja ei suudetud seda keskset probleemi ära tabada. Ametkonnad jooksid kinni sellesse reostusesse, mis tegelikult ei olnud asja tuum. Läks väga kaua, kuni aru saadi, et kogu teema keskpunkt on linnud ja see kuidas see tegelikult masse emotsionaalselt mõjutab. Selle linnufaktori emotsionaalset mõju meediakajastustest ei suudetud prognoosida ja ei suudetud kiiresti ära tabada. Seetõttu ei jäänud rongist maha natukene vaid jäädgi rongist maha palju ja kuna protsess oli juba emotsionaalselt nii üles klopitud, siis tegelikult sellest samast emotsionaalsest sündmuskoha kommunikatsioonist läks ta samas võtmes poliitiliseks kommunikatsiooniks kohe, silmapilkselt. On kaks asja, mida ma näengi kõige suurema probleemina olid aeglane reageerimine ja mõjude prognoosimata jätmine. Siis kindlasti ametkondade vahelise koostöö käivitamine võttis liiga kaua aega. Nad oleksid seda saanud kindlasti kiiremini teha. Ametkonnad saavad suhteliselt väha ära teha, kui asi on läinud poliitilise kommunikatsiooni tasemele. Küll aga on siin ministeeriumite pressiosakonnad pidanud pead kokku panema ja mõtlema. Sest riik hakkas nii selgelt iseendale vastandama. See iseenesest ei ole hea signaal. Poliitiline kommunikatsioon ongi absoluutselt teistsugune, midagi ei ole siinkohal parata. Võibolla siis need 4 asja, mida me tagantjärele saame kõik aru, et oleks pidanud tegema teisiti. Need olid need samad asjad, mida me üritasime järgmises korras teha teisiti. Nii kui oli meil selge, et see otsus tuleb meeskonna kohta ja sellisel kujul. Oli siis tegelikult juba sama päev, kui me võtsime esimese ringi inimesi kokku Siseministeeriumiga istudes maas, et kuidas me need tegevused jaotame. Järgmisel päeval oli meil juba see suur ring teavitusinimesi kokku võetud. Otsustavad kantslerid olid Keskkonnaministeeriumist ja Siseministeeriumist.

Teie hinnang kogu õlireostuse kriisi kommunikatsioonile avalikkusega?

Kui vaadata seda, et kui palju seda teemat kajastati ja kui kriisikommunikatsioonis me läbi meedia monitooringu näeme, et meil on selliste kajastuste suhe, mis on neutraalne või positiivne on tunduvalt ülekaalus, kui negatiivne kajastus. Siis me võime juba puhtalt enam mitte ainult seljatunde põhjal vaid ka mingisuguse muu näitaja põhjal öelda, et ta oli täiesti adekvaatselt korraldatud. See teine etapp, kuna meil oli nii suur tegevus- ja mõtteressurss ja äsjane kogemus, millest oli erakordselt hea õppida. Võibolla üks asi, mida me polnud kunagi varem teinud ja oli kogu selles protsessis täiesti uudne oli see, et me arvestasime selle protsessi kuude pikkuseks. Tegime selle sama kommunikatsiooniprojekti mõistes ühe konkreetse mobiiltelefoni numbri, mida me suunasime 4 inimesele: mina, Leili, Katrin Vides, Helena. Nädala kaupa hoidsime enda peal vastutava kommunikatsioonijuhi rolli. Üks inimene siis vastutas, et selle nädala pressiteated oleks tehtud. Otsis vajalikud kontaktid. Koguaeg oli üks inimene sellel numbril olemas, kes otsis kõik vajalikud asjad selle nädala sees. Seda ei oleks saanud ühe inimese peale panna, sellepärast, et kõik muu töö oli samal ajal. Ega keegi ei vabastanud meid sellest ja kuna Päästeteenistus oli suhteliselt vähe kogu selle asjaga üldse seotud, siis tegelikult minu ametkond tegi muid asju ja ma ise pidin ka muude asjadega tegelema samal ajal. See võttis suhteliselt suure ressursi, aga

tagantjärele oli see väga õige otsus, et üks telefon tööle panna ja siis seda koguaeg suunata, et oleks üks inimene, kes on koguaeg kursis ja kelle käest ajakirjanikud iga kell tõesti selle info saavad. Ma arvan, et me koostöö läks ka väga hästi. Ma pean ütleva, et meil oli ka suhteliselt lihtne töötada selles samas kriisireguleerimiseeskonnas. Minu jaoks õigustas see väga ennast, et kommunikatsioonijuht on sama ametkonna inimene, kui selle meeskonna enda juht, sellepärast, et need inimesed on harjunud omavahel kokku töötama. Neil on oma kommunikatsioonirutiinid ja ühesugused põhimõtted. Kui tegelikult juht toob meeskonda kommunikatsiooni mõttes need põhimõtted, mis on tal oma asutuses aastaid välja töötatud ja kokku lepitud oma kommunikatsioonijuhiga, siis on neid väga lihtne rakendada. Selles osas oli meil hästi avatud kommunikatsioonimudel. Paar kohta tooksin välja, mis olid pisut murrangulise tähendusega. Siis kui Runner uuesti lekkima hakkas, tuli see info meile reede õhtul umbes kella 7 või 8 ajal. Tuli lihtsalt niimoodi, et Piirivalve lennuk tuli lennult ja ütles, et vist lekitab ja kohe selle peale saadeti välja Piirivalve laev, et minna sündmuspaika ja kontrollida. Aga oli teada, et ta ei jõua sinna öösel enne kella 3. Ja meie mõtlesime Helenaga just, et mida me teeme. Kas me hakkame õhtul kell 8 andma avalikkusele infot või et Piirivalve lennuk justkui märkas mingit leket, aga me ei tea, kas see on. Me ei teinud seda, aga see oli viga, sest järgmisel hommikul oli Soome uudisteagentuur STT selle kohase uudise välja pannud nii, et lekitab ja uus katastroof ja et soomlased sõidavad kõigi oma laevadega sinna appi. Me olime ilmselgelt maha maganud selle ja teinud valearvestuse. Me üritasime meediale ka selgitada. Meedia oli selleks hetkeks hästi pahane, et me teadsime seda fakti eelmisel õhtul, aga ei öelnud seda neile. Helena nägi tükk aega vaeva, et neid rahustada. Meie põhiargument oli see, et miks me ei öelnud eelmine õhtu oligi see, et me tahtsime kontrollida, meri oli tormine, see virvendas seal merel ja lennuki pealt ei ole hästi nähtav. Meie oma meedia väljaanded võtsid selle seisukoha, et tegelikult on uus suur leke, aga meie tahame selle kinni määtsida. Võtsid õigustatult pahase positsiooni. Aga kui nad said aru, et Soome laevad keerasid otsa ringi ja läksid tagasi, siis nad hakkasid uuesti usaldama meie infot, et seal tõepoolest ei ole midagi. Et see leke on niivõrd marginaalne. Kui ühel hetkel toimusid vraki filmimised ja me saime prokuratuuriga kokkuleppele, et selleks et rahustada maha avalikkust lubas prokuratuur anda meediale ühe koha sellest filmist, kus üks tilk iga poole minuti tagant vrakist välja roomab. See oli see pilt, mis tegelikult võttis avalikkuses kogu suure pingega maha. Kui prokuratuur ei oleks meil lubanud seda avaldada, siis me oleksime järjekordselt olnud väga keerulises olukorras. Seepärast oli väga hea, et nad sellises osas vastu tulid meile.

Milline on teie organisatsiooni valmisolek peale neid õppetunde?

Ma arvan, et me tõstisime oluliselt oma arusaamasid ja valmidust tegeleda välikommunikatsiooniga staapide koosseisus. Siin on mitu aspekti. Ühest küljest kindlasti see sama Loode-Eesti õlireostus, sest tänaseni ei ole keegi seda ametlikult Flawlessiga sidunud seda asja, nii et ma ei julgeks nii ennast väljendada. Siin on ka meie enda osa selles, kuidas neid vääraseid korrigeerida. Praegu ma ise tegin selle sama vea, et ütlesin valesti. Oleks pidanud jääma selle sõnakasutuse juurde, et ikkagi Loode-Eesti reostus. Meil alles päästeasutustes eelmise aasta märtsist tekkisid regionaalsetes päästeskustes pressistruktuurid. Meil ei olnudki neid mujal kui põhjas üldse varem olemas. Selle võrra on kindlasti tõusnud meie võimekus välistaapides tööd teha, inimeste ressursi ja oskusteabe mõttes, sellepärast, et see sama praktiline treening, mida me juba tegime ka siis kui Loode-Eesti reostuse järelkoristus

oli, siis me tegime ajakirjanikele lausa kõikide töövahendite presentatsiooni ja vedasime neid mööda randa ringi. Ma usun, et meil on täna rohkem teadmist, kuidas sündmuskohal neid asju manageerida, kui inimesi on rohkem. See, et see on meile sellist head praktikat andnud, näitab ka, et kui meil olid suvel põhja piirkonnas suured metsatulekahjud, mis kestsid nädal ja rohkem, siis põhja päästkeskuse inimesed tegid pidevalt välistaapides tööd. Selles mõttes ma arvan, et see oli oluline kogemus ja võibolla isegi meie jaoks kõige vajalikum kogemus, sest mina jään seisukohale, et riiklikku meeskonda ja teavitust ei peaks juhtima ametite tasand, vaid ma näen et see võiks olla ministeeriumite tasand, sest n-ö selle otsese sündmuse põhise kommunikatsiooniga peakski tegelema ametid. See ju suuresti lähtub sündmuspaikadest. Ma arvan, et meie jaoks on kõige olulisem kasvatada oma valmisolekut ja suutlikkust teha kommunikatsioonitööd sündmuspaikades. Aga loomulikult peame oma esindajatega esinema tubastes teavitusrühmades ja seal samamoodi oskama asju teha.

Mida tuleks edaspidi teha sarnaste reostuste ära hoidmiseks? Ka kommunikatsioonis?

Kindlasti selliste reostuste ärahoidmine ei ole väga laialdaste masside harimise läbi. Kui me tahame rääkida lihtsalt selleks, et inimesed ei reostaks randa ei loobiks sinna plastpudeleid, sodi, prügi, ei kallaks auto õli. See on see, mida me saaksime teha läbi meedia, harides elanikkonda. Selliste reostuste ärahoidmise meetmed peavad ikkagi läbi riigi poliitilise tasandi kuidagi kujunema. Olgu need siis misiganes... Õlifondid, saastemaksud, karmid regulatsioonid. Loomulikult kindlasti preventiivses mõttes igasugune avastamisvõimekus distsiplineerib laevaomanikke.

Mida tuleks ka kommunikatsioonis teha et nendeni jõuda?

Ma arvan, et see ei ole väga avalikku kommunikatsiooni teema, vaid see on nišikommunikatsioon: merendus, laevandus, kaubandus. Selle kaudu on ju igasugused konventsioonid, nõuded, mida ometigi laevad ja meeskonnad peavad täitma. Võibolla siis sinna riiki sisenemisel, nii kui territoriaalvetesse tuleb, merevalvekeskus saadab kohe sisenemiseks mingi ähvarduse. Nad ju teatavad kohe, et nad tulevad siia vetesse. Neil on ju pidev side kõigiga. Need on juhud, kui kuritahtlikult reostatakse. Aga kui me rääkime õnnetusi, siis sellised nagu Runner... ma ei tea. See on hästi keeruline küsimus. Aga ma arvan, et nende ühepõhjaliste tankerite keelustamine on juba iseenesest samm sinnapoole, et ennetada sellised väga lihtsaid tekkivaid tagajärgi, kui on õnnetusjuhtum.

Võibolla ma arvan valesti, et kuivõrd avalikkus on täna suuteline ja tahteline aru saada sellest, et ka tema võiks olla see segment, mis mõjutab poliitilisi otsuseid selles suunas, et õiged preventiivsed meetodid kasutusele võetakse. Ma millegi pärast arvan, et Eesti ühiskond on suhteliselt inertsne. Võibolla kodanikuühiskond ja kodanikuühendused oleks selline arvamusiider või seltskond, kes saaks sellist avalikku debatti või diskussiooni üleval hoida, sest inimesed üldiselt inertsist ei ole väga häälekas. Kui me vaatame, siis meil toimib see hääleka vähemuse fenomen väga hästi. Ma arvan, et kodanikuühenduste roll niisuguste diskussioonide agendas hoidmisel on kindlasti oluline, sest kodanikuühendustel on üldjuhul hea imidž ja hea positsioon avaliku arvamuse kujundajana. Kindlasti parem, kui poliitikutel.

Helena Loorents OÜ Rull ja rumm kommunikatsioonijuht helena@rullrumm.ee

Kriisi ajal töötasin piirivalveameti avalike suhete vanemspetsialistina.

Milline oli teie roll õlireostuse kriisi juhtimisel?

Mina jagaksin selle kriisi tinglikult kahte etappi: kui esialgu tegutseti ainult põhjareostuse likvideerimise või jälgimisega või kommunikeerimisega ja siis teine, kui hakkas tööle Vabariiklik kriisikomisjon. Ehk siis kui esimeses etapis Piirivalveamet juhtis kriisi korraldust, siis viis ta läbi seirelende, kaardistas ala, juhtis ekspertgruppi, kes oli kokku tulnud erinevate valdkondade spetsialistidest, kes planeerisid erinevaid uusi samme selle kriisi reguleerimisel. Mina andsin teada sellest tegevusest ja koondasin kõikide asjaomaste asutuste informatsiooni kokku ühtseteks pressiteadeteks ja korraldasin pressikonverentse.

Siis olid pädevuspiirid natuke segasemad ja ma kommunikeerusin ennekõige Piirivalve poolt.

Millal te saite esimest korda reostusest teada?

Flawlessi reostusest sain teada, siis kui oli reostus randa jõudnud.

Kust sa said teada?

Eks ikka ajakirjandusest.

See toimus nädalavahetusel. Ma läksin esmaspäeval tööle ja lugesin lehti.

Ja mida ette võtsite?

Pärast esimese teate lugemist lehest, sellel hetkel kuidagi nagu ei adunud väga hästi seda, et mis kõik võib juhtuda. Mis sellest kõigest võib välja kasvada. Sellel hetkel oli see, et okei avastati reostus, Päästeamet hakkab koristama. Isegi sellel hetkel tuli kuidagi ootamatuna see, et see kasvas sellises kriisiks, nagu see kasvas. Ilmselt puhtalt kogemuste puudumine. Tegelikult see ei olnud Piirivalve jaoks operatiivkriis, vaid maine kriis, sest Piirivalve ei olnud tegutsev asutus, vaid me pidime tegelema sellega, et kuidas sai nii olla. Esmaspäeval kui see asi teatavaks sai, siis tekkisid küsimused meedia poolelt, et kuidas võtta mingeid proove ja kuidas see tuvastamine käib ja kuna meie Piirivalve asutuses oli see spetsialist Silver Vahtra juba olemas, kes kogu seda teemat kohutavalt hästi valdab, siis ta seda ka väga põhjalikult selgitas ja andis julge hinnangu, et tõenäoliselt kuna see on randa jõudnud, siis on see ilmselt tekkinud kuskil väga kaugel, siis on ta olnud seal vees väga mitu päeva, mistõttu on üsna raske tõestada selle reostuse allikas. Meie selle sõnumi meediale edastasime intervjuude näol, mis oli väga vale samm, sest me ületasime pädevuspiire. Meie ei oleks kindlasti pidanud selles olukorras rääkima asjadest, mis ei kuulu meie valdkonda ehk siis näiteks reostuse allika tuvastamine. Seda oleksid ikkagi võinud teha Keskkonnainspeksiooni spetsialistid. Järgmisel päeval me mõistsime oma viga ja hakkasime puhtalt andma informatsiooni ainult selle kohta, mida tõesti teeb Piirivalve. Esialgu me rääkisime sellest, kuidas Piirivalve kadetid käisid koristustöödel osalemas ja andsid oma reostuse likvideerimiseks vajaliku varustuse Päästeametile. Siis tekkis kohe see küsimus, et mis laevad olid seal piiri peal olnud.

Esimestel päevadel me ütlesime ka, et seal oli üks selle lipu laev ja üks selle lipu laev. Kui oleks midagi suutnud esimesel päeval juba paika panna, et millega meil tegu on, siis me poleks seda informatsiooni sellel hetkel ilmselt öelnud. Seda enam, et tegelikult need laevad, mis me tookord välja käisime, ei olnud absoluutselt asjaga seotud. Minule tuli üsna üllatusena see Flawlessi teema. Minu käest küsis ükskord üks SLÕhtulehe ajakirjanik, et kas oli Libeeria lipp. Ma ei jõudnud sellele üldse reageerida ja sellel hetkel oli muu kommunikatsioon nii oluline, et ma ei hakanud sellele üldse vastama. Ma vastasin, et on uurimine ja teised asutused teavitavad nendest asjadest. Ma hakkasin siis huvi pärast uurima, et mis Libeeria laev ja siis tuli välja, et oli küll selline intsident, et midagi toimus, aga see ilmselt ei ole see laev. Pärast intsidenti oli lennuk üle lennanud laevast ja ei nähtud midagi ja veenduti et tõenäoliselt siis selle laevaga tegu ei ole. Me rääkisime ka prokuratuuriga. Selleks ajaks olime prokuratuuriga suhteliselt tihedad sidemed loonud ja veendusime, et me ei räägi igasugustest kahtlusalsutest laevadest, sest see on uurimine ja kõik uurimisega seotud informatsioon peab tulema prokuratuurist. Kuni päevani, mil Andrus Ansip võttis teavituse enda kätte ja teatas, et temani on jõudnud mitteformaalne informatsioon. See oli meie jaoks täielik katastroof. Valitsuse poolt tuli süüdistus, et ei ole teavitatud. Loomulikult lähevad kõik memod ööpäevaste toimumiste kohta alati Ministeeriumisse. Ka selle kohta oli läinud, aga ma ei tea mis seal toimus, et kust nad võtsid, et see info konkreetselt ei olnud jõudnud. Meil tuvastati väga selgelt, et info oli sinna jõudnud. See oli osa kõige tavalisemast operatiivinfost ja sellest ei tehtud üldse mingit numbrit. Meie seisukoht oli selgelt see, et me ei teavita asjadest, mida ei ole justkui juhtunud. Miks me oleksime spetsiaalselt pidanud teavitama olukorrast, mida me kontrollisime ja osutus mittemillekski.

Aga oli nii nagu ta oli. Soome ajakirjanikud helistasid ka meile ja avaldasid häämingut, et peaminister teeb sellise avalduse. Nad ütlesid, et see oleks täiesti rahvusvaheline skandaal Soomes ja peaminister tõenäoliselt kaotaks tooli.

Kes oli esimese kriisi juhtorganisatsioon?

Igal juhul ei olnud see Piirivalve. Meie nendes olukordades suhtlesime ennekõige Siseministeeriumiga.

Kes oleks pidanud olema?

Selle üle käis diskussioon. Ma mäletan, et selle üle käis ka mingi kohtumine, kus arutati selle üle. Leiti et põhimõtteliselt vist nagu Keskkonnainspeksioon, aga samas oli selge, et vaene Leili ei saa kogu seda asja üksinda teha. Seal oligi küsimus, et kas Päästeamet või Keskkonnainspeksioon.

Kas kriisimeeskonda ei pandud kokku?

Oleks pidanud pandama, aga ei pandud. Ei oska öelda miks. Selles olukorras meie ei näinud reaalselt vajadust, sest meie edastasime oma informatsiooni Päästeametile, sest meie töötasime Päästeameti alluvuses. Siin tekkiski Siseministeerium versus Keskkonnaministeerium. Siseministeerium tegi oma asja. Ministeerium ja Inspeksioon teatasid aegajalt infot, mis läks ka lahku numbrite osas, et kui palju on korjatud linde jne. Päästeamet oli justkui Siseministeeriumi all ja kõik teatasid eraldi. Neid pressiteateid pärast koondati ja siis oli näha, kuidas erinevad asutused saatsid välja pressiteateid, alustades operatiivasutustest ja lõpetades

Keskkonnaministeeriumiga. Keskkonnaministeerium saatis välja sellise teate, et keegi nõustab Piirivalvet mingisuguses teemas.

Tegite Päästeametiga kõige rohkem koostööd?

Pigem Siseministeeriumiga. Meie saatsime oma pressiteateid ise välja ja neid väga palju ei olnud.

Kooskõlastatud?

Siseministeeriumiga, jah.

Kuidas sa seda kommunikeerisid?

Me saatsime välja pressiteate selle kohta, kui me andsime varustust Päästeametile. Aga ülejäänud osas, kuna me olime Päästeameti alluvuses, siis meie isegi ei saanud pressiteateid välja, vaid andsime Ulvas Käertile mingeid numbreid koguaeg, kui palju meie kadette on Osmussaarel jne, aga pressiteateid me konkreetselt ei saanud. Kõik vajaliku info koondas kokku Päästeamet ja ei olnud mingit loogilist põhjust, miks peaks Piirivalve poolt midagi välja toodama sealt. Seda tuleks ilmselt vaadata kodulehelt, millised pressiteated läksid välja sellel ajal.

Mis olid peamised takistused ja vead kommunikeerimise juures ja üldse selle juhtumi juures, et see selline välja kukkus?

Probleem oligi tegelikult see, et sellel lasti poliitiliseks minna. Ma ei teagi, mis selle ajas poliitiliseks, kas peaministri rünnak ilmselt ikkagi. See tekitas selle, et ministrid pidid oma valdkonda kaitsma ja teiselt poolt hakkas Keskkonnaminister vastu käima. Ilmselt poliitikud juhivad suhteliselt palju meie tegevust ja neil on võimalus öelda ministeeriumi töötajatele, et te saadate välja sellise pressiteate, mis on ilmselt kergelt poliitiline.

Teine asi oli see, et ei suudetud koondada ennast kokku. Iga mats kires oma künka otsast ja need sõnumid olid üksteisele vastukäivad. Nad ei käinud konkreetselt vastu, vaid tekkisid mingid ebakooskõlad ja lehtedes ilmusid erinevad numbrid ühe ja sama asja kohta. Meie jaoks oli möödalaskmine see, et me esimesel hetkel hakkasime rääkima asjadest, mis ei olnud meie pädevuspiirides. See oli kindlasti väga suur viga.

Kas seda tegevust te siis ei kooskõlastanud?

Vist Siseministeeriumile ütlesime üle, mida me rääkisime. Ma mäletan, et sellel hetkel kui me olime ära rääkinud, siis ei olnud probleemi, aga järgmisel päeval, kui ilmusid lehtedes intervjuud, siis tekkis küsimus ja Piirivalveameti peadirektor ütles ka, et kuulge milles me räägime, et see ei ole üldse meie valdkond, et teeme nüüd nii, et me räägime ainult asjadest, mis puudutavad meid. Sest seal tekkis see olukord, et Sirje Vahtra oli öelnud, et ei ole võimalik tuvastada. Prokuratuur ütleb, et me tegeleme tuvastamisega. Me häirime konkreetselt teise asutuse kommunikatsiooni oma ekspertarvamusega ja piirivalveametnik ei ole õige inimene, kuigi ta võib olla absoluutselt laitmatu spetsialist. Sellises olukorras tuleb järgida need liine hästi rangelt. Ma arvan, et need olid meie poolt põhilised vead. Selles osas, mida peaminister tegi, siis sinna me ei oleks saanud midagi teha. See oli kõige suurem viga,

selle oleks kuidagi paremini pidanud lahendama, aga meie ei oleks saanud midagi teha.

Mis oli hästi tehtud? Oma töö juures ja üldse? Oli üldse midagi hästi?

Hästi oli tegelikult see, et vähemalt meil oma asutuses tekkis väga hea koostöö peale seda esimest juhtumit. Me saime kõik sellest natuke kõrvetada. Peadirektor, me pidime läbi viima selle auditi. Seal juba tekkis see, et pidime sisejuurdluste jaoks andma aru kõikidest oma sammudest, mida me olime millal öelnud. Mina pidin ka vastama. Tekkis väga hea koostöö minu ja Silver Vahtra vahel. sõnumite kooskõlastamises ja intervjuude kokkuleppimises. Meil tekkis omavahel väga hea kontakt ja arusaamine ning usaldus. Ma küll ei osanud sellel hetkel seda väga hästi ära kasutada selles osas, et mul ei tulnud ühtegi head mõtet, kuidas elu Silver Vahtra jaoks lihtsamaks teha, sest temal oli väga raske. Tal olid reostuse osas käed-jalad tööd täis, aga lisaks ta pidi muudkui intervjuusid andma, et ta oli tõsiselt ülekoormatud. Teiseks tekkis ka väga hea suhe minu ja peadirektori vahel. Just näiteks selle sisejuurdluste pressikonverentsi läbi viimisel. Me koostasime selle teksti koos ja siis tekkis selline arusaam, et mõlemalt poolt, mida öelda ja mida mitte öelda. Kontakti loomisena oli see esimene pauk täiesti asendamatu. Valus, aga hästi kasulik.

Te rääkisite meediasõnumitest. Kuidas jõudsid sõnumid meediasse? Kuidas hindate sõnumite kajastamist?

Meilt nõuti väga palju informatsiooni. Me juba selleks ajaks olime aru saanud, et me ei ole üldse õiged inimesed rääkima midagi. See oli ka üks viga, et me ei suutnud regulaarset intervalli panna paika, mis ajahetkel me anname informatsiooni. Kogu aeg taheti teada, kui palju linde ja reostust on kokku korjatud. Mitu meest on saartel koristamas jne. Erievad inimesed helistasid erinevatel aegadel ja said koguaeg erinevat informatsiooni. Selle oleks pidanud kuidagi paremini struktureerima. Selles mõttes oli natuke keeruline. Ajakirjanikud helistasid, kuidas juhtus ja me üldse ei mõelnud, kuidas neid distsiplineerida. Me tundsim, et me liiga palju figureerime. Ühel hetkel hakkasime üritama, et saaks tagasi tõmmata, et meie info läheks kellegi teise kaudu.

Need sõnumid mis te ise välja saatsite?

Need olid nii mitteolulised selles kontekstis, me lihtsalt andsime teada, et me tegutseme. See oli täiesti faktiinfo. Eraldi teema on muidugi sisejuurdlus. See on raskelt poliitiline. See oli Piirivalve seisukohalt kuidagi napakas. Aga see pandi lehte lühidalt. Ei meeldinud see, et võeti pildid juurde. Neist tehti nagu mingid kriminaalid, kuigi nad tegelikult käitusid absoluutselt kõikide eeskirjade järgi. Süüdistati, et nad ei ole saatnud informatsiooni kõikidele asjaomastele asutustele, et Siseministeeriumisse näiteks ei jõudnud info. Sisejuurdluste tulemusena leiti, et Siseministeeriumisse jõudis info väga kenast, aga võibolla oleks võinud ka Päästeametit teavitada sellest, et selline asi on juhtunud, et äkki nad oleksid valmis. See oli ainuke asi sisuliselt, mis neile ette heideti, mis on täiesti ebaoluline, sest see ei oleks tegelikult mitte midagi muutnud. See oli selline väike nüanss, meda ei olnud kuskil kirjas, et nad peavad Päästeametit teavitama sellest, et üks laev ütles, et võibolla kukkus natuke naftat vette. Kusjuures 1 kuupmeeter naftat ei tekita sellist reostust. See teema oli nii ülespuhutud ja tulemus oli suhteliselt naljakas. Ajakirjanikud kõik ilusti panid selle nupuna sisse ja

peadirektor ütles, et tema vastutab, et tema asutuses ei ole inimesed käitunud arvesse võttes kõiki riske. Näiteks Kanal 2's lükati inimeste pildid otse eetrisse. See oli ülepaistatud. See oli absoluutselt proportsioonidest väljas. Üks nendest inimestest lahkuski Piirivalvest. Ta oli väga löödud, et talle niiviisi tehti.

Kogu esimese juhtumi representatsiooni meedias. Kui palju sa ise jälgisid?

Asi näidati kohutavalt traagilisena. Need tuhanded surevad linnud. Pärast on ju tegelikult räägitud, et sellest ei tekkinud linnuriigile tohutut kahju. Iga talv sureb tohutult rohkem linde külma, nälja, mille iganes kätte. Nagu ikka sensatsiooni himu ja kogu selline asi. See oli hästi traagiliseks tehtud. See ka, et asi läks selliselt operatiivtegevuselt üle poliitilise poole peale. See on lihtsalt paratamatus.

Mida oleks võinud meedia kajastada?

Pigem seda operatiivpoolt. Aga see on paratamatult see, et meedia üritab olla valvekoer ja otsida välja see, kus on see uss ja kui ta väikese vagla leiab, siis teeb ta selle kohutavalt suureks probleemiks. Ma ei tea, kas ma olen objektiivne või mitte, sest ma nägin tõesti kurja vaeva meie organisatsiooni hea nime kaitsmise pärast, aga ma arvan, et see kajastus ei olnud tasakaalus. Nagu alati võeti mingist asjast kinni ja kahest suhteliselt mitte suurelt eksinud inimestest tehti kriminaalid ja öeldi, et keegi ei ole jälle adekvaatselt reageerinud. Ühel hetkel keegi faktidest ei pidanudki kinni. Räägiti lihtsalt et adekvaatselt ei ole regaeritud. Kui küsiti et, mis tähendab, et adekvaatselt ei ole reageeritud, siis viidati sellele, et kedagi ei ole teavitatud. Lõpuks mulle tundus, et see on nii üle paistatud ja tähelepanu on nii hajutatud, nagu mingisugune kõverpeeglipilt tekkis.

Algas kohe uus kriis, mis oli teistmoodi. Kommunikatsiooni poole pealt.

Me olime enne kohtunud kommunikatsiooni inimestega selle esimese kriisi järel. Kõik need inimesed praktiliselt kõikides asutustest, kes reageerisid. Me olime teinud oma järeldused, et mis olid valesti ja me olime jõudnud poole peale ka mingisuguste arusaamadeni jõudnud, kuidas peaks tegema. Kui siis tuli teade, et laev on uppunud, siis ütles ka Silver Vahter kohe, et tõenäoliselt tuleb ka reostus. Siis me hakkasime juba ennetavalt kommunikeerima. Meie esimene oli selline reaktiivne, siis teine oli proaktiivne. Me olime koguaeg sammukese ees. Minu arvates, seda hästi iseloomustab see, kuidas Postimehes ilmus artikkel, et kuidas Piirivalve juba teatas, et on jälle reostus, aga tegelikult ei olnudki midagi. Me tegelikult olime ees, me reageerisime üle ja selles olukorras see täiesti õigustas ennast. Me koguaeg ütlesime, et see on jäämäe tipp, mida me näeme. Seal tõenäoliselt võib midagi hullemat minna. Me oleme valmis ja koguaeg vaatama ja see on väga suur riskipiirkond. Kuidagi hoopis teistmoodi oli kõik. Oli tekkinud raam ja tegevus.

Kirjelda seda natuke.

Esiteks me saime kohe aru, et antud juhul kuna tegemist on reostuskoldega, mis asub mitte merel, aga meres ja on Piirivalve pädevuspiirkond, siis oli selge see, et seda konkreetset asja kommunikeerib Piirivalve. Selge oli ka see, et on erinevad ametiasutused kaasatud sellesse kommunikeerumisse. Seal oli Keskkonnainspeksioon, Prokuratuur, Veeteede Amet. Veeteede ameti pädevusala on navigatsiooni seadused ja õigused ja reeglid. Kuna see oli laevaõnnetus, siis Veeteede

amet ja reostusega tegeleb Piirivalve. Kuna seda informatsiooni oli erinevatest valdkondadest, siis me otsustasime, et me saadame välja pressiteateid ainult ühest kanalist, kuhu on koondatud kogu informatsioon. Me üritasime ka teha seda nii, et see tuleks kindla intervalli järel.

Kes me?

Siseministeerium oli alati kaasas, Katrin Vides oli hästi oluline. Tekkis selline pisike kriisikommunikatsioonimeeskond.

Beata sellel hetkel oli nõustavas rollis küll. Ta küll kaasati kohe spetsialistide gruppi, kes tekkis. Me olime valmis selleks, et see jõuab kuskile randa ja et nad oleksid teadlikud ja et nende ekspertiis oleks kohe olemas. Lisaks, mida me esimesest juhtumist õppisime, et me ei kaasanud keskkonnaaktiviste. Nad hakkasid meie vastu töötama. Oleks ainult meie poole pöördunud me oleks kohe öelnud, kus ta jõuab. Kõik nad hakkasid järjest meie vastu töötama, mida me siis teinekord tegime oli see, et nad kaasatigi kriisireguleerimisrühma, mis kogunes Piirivalveameti alla. See oli hästi hea, sest igal pressikonverentsil oli teadlane mees, kuhu see tõenäoliselt liigub antud juhul hoovustega ja mis on ohud.

Kuidas sõnumid jõudsid meediasse seekord?

Hoopis parem oli. Lähtuti ikkagi pressiteadetest ja pressikonverentsil saadud informatsioonist. Kõik informatsioon, mis esimesel juhul oli näha, et kui ajakirjanikud ei saanud seda ametlikust kanalist, siis nad korjasid seda siit ja sealt. Nüüd me koondasime kõik allikad kokku ja ajakirjanikud said kõik informatsiooni praktiliselt ühest kohast. Mis tähendab seda, et kommunikatsiooniprotsess oli meie kätes. Me kontrollisime üsna hästi seda, mis lehtedesse jõudis ja me rääkisime ja kooskõlastasime sõnumid enne, kui nad välja jõudsid. Me käisime ja nõudisime Meresüsteemide instituutide käest kõige hullemat prognoosi, mille me saaksime panna pressiteatesse ja mida ta saaks esitada pressikonverentsil. Kui esimese juhtumi puhul meediasõnumid kujunesid suhteliselt ise, siis teise juhtumi puhul oli meediakajastus otseselt tuletatav pressiteadetest. Kõik see informatsioon on sinna sisse põimitud. Laua taga istusid meil kogu aeg 7 spetsialisti, mis oli kohutavalt kohmakas, aga samas kohutavalt hea, sest ajakirjanikud kõik teadsid kelle käest nad saavad informatsiooni, isegi kui nad pärast pressikonverentsi helistasid kellelegi, siis ikkagi see info oli sama. Kõik oli ühtlustatud ja jooksis paralleelselt.

Milline on varasem kriisikommunikatsiooni ettevalmistus olnud?

Eks meil oli olnud mingisuguseid väiksemaid koolitusi, aga iga kriis on omanäoline ja väga harva juhtub sellist asja, et juhtub järjest kaks ühesugust asja, täpselt samad asutused, kes reageerivad. Selles mõttes oli täiesti unikaalne olukord. Kaks korda järjest täpselt sama seis. Loomulikult on see, et me ei saa kaks korda järjest ühte ja samasse pange astuda.

Milline see ettevalmistus nüüd on?

Nüüd ongi nii, et mingisugune hädaolukorras reageerimise plaan on koostatud Piirivalve, Päästeameti ja Siseministeeriumi haldusalas. Aga kriisikommunikatsiooni valdkonnas seda sündinud ei ole. Inimesed on vahetunud. Silver Vahtrat ei ole enam.

Reostusvaldkonnas ei ole sellist keskkonna taustaga Piirivalve spetsialisti. Fakt on see, et pärast seda kriisi arutatakse küll kõik läbi ja leitakse, et väga tore ja tehakse mingeid märkmeid. Just Beata vist juba kaks aastat kirjutab kokku selle kogu pika analüüsi põhjal mingisugust järeldust, aga tegevusplaani sellest tegelikult sündinud ei ole. Küsimus on ka, et kuidas seda teha. Iga kriis on nii omanäoline, et erinevad üksused ja mind siamaani väga häirib see, et kuidas ära tabada see hetk, kus sa tunned ära kriisi. See on nii kohutavalt raske. Ta tabab nii ootamatult ja sa mõtled, et mis ta nüüd siis on, et see on selline pseudosündmus. Saadame ühe pressiteate välja, et kõik on korras ja äkki on see nii üle pea kasvanud jälle.

Räägime sellest ka, et inimesed lähevad ära ja vahetuvad kiiresti.

Tegelikult on ju olemas kriisikommunikatsiooni käsiraamat, aga ma ei tea, miks see ei tööta. Inimesed ei loe seda. Mina ka ei ole lugenud seda. Ma isegi ei ole tundnud, et ma võtaks selle kriisikommunikatsiooni käsiraamatu. Ma olen ta diagonaalis läbi lapanud ja see tundub üsna loogiline kõik ja ma ei ole teda niiviisi lugenud selle mõttega, et ma õpin ta selgeks. Kui kriis juhtub, see ei ole see raamat, mille sa võtad ja hakkad näpuga järke ajama. Sul ei ole aega sellises olukorras. Võibolla peaks olema mingi sisseelamis programmi osa. Demineerijad on äärmiselt pädevad spetsialistid näiteks. Küsimus on selles, et kuidas jõuda selle äratundmiseni, et kõik spetsialistid ja juhid vajavad kriisikommunikatsiooni koolitust, mitte sellepärast, et nad oleksid rumalad inimesed ja ei oska mikrofoni ees öelda midagi asjalikku, vaid sellepärast, et nad teaksid ka täpselt, milline on ametlik liin.

Seal oligi see, et kogu see 2006 aasta algus oli nii raske ja nii keeruline, et meil tõesti tekkis väga hea sünergia, aga mis parata, uued väljakutsed ja mina ju läksin minema. Ja nüüd on suhteliselt keeruline, et uus inimene ei tea ja ei tunne inimesi.

Põhimõtteliselt oleks siis samas seisus tagasi, kui midagi juhtuks?

Õnneks on Siseministeeriumi ja Päästeameti näol Beata Perens ja Katrin Videns totaalsed raudvarad. Ma ei kujuta ette, et kui nemad ära läheksid. Siis hakkaks nullist peale. Hetkel on nemad see „liim”, mis hoiab süsteemi koos ja neil on kohutav kogemuste pagas. Fakt on see, et nad ei saa igat sammu koguaeg kooskõlastada ja kõigele luba andma. Ilmselt spetsialistid peavad olema ise ka pädevad juhtima.

Mida tuleks edaspidi teha, et üldse reostust ära hoida?

Aga ma ei tea kas see on kommunikatsiooniküsimus.

Aga üldse reostuse mõttes, et ei juhtuks selliseid asju. Meedia põhjal võib öelda, et seirelennud on suhteliselt suvalised ja ainult silma järgi määratakse.

Hanked on ju tehtud, seega on järgnevate aastate jooksul tulemas tohutult tehnikat, mis parandab seiret. Eks see on mingisugune sümbioos erinevatest valdkondades ja meetmetest, mida saaks rakendada. Alates sellest, et rangemad trahvid, parem laevaliikluse reguleerimine.

Lisaks veel see, et seda, mis mere pealt korjatakse kokku ei ole kuskile panna.

Laeva ei ole kasutada jah. Meil on hetkel üks laev ainult, mis on võimeline korjama

reostust. Soomlasi on alati võimalik appi kutsuda. Antud hetkel tekkis sellest ka mingi jama. Soomlaste „Helsinki Sanomat” teema, et jälle mingi mainekriis, operatiivkriisi vahele, aga me ei võtnud seda väga südamesse.

Ega sealt midagi ei tulnud. Probleem oli, et neid ei kutsuta ametlikult appi. Oli nagu varem räägitud küll ja siis veel see, et raha ei tahetud anda.

Loomulikult ei tahtnud anda, mis nad siis ära tegid? Korjasid ühest meetrist kümme sentimeetrist vähemaks. Aitäh ja väga tore ja koostöö toimib, aga milleks? Kas see rahaline väljaminek õigustab ennast? See oli ilmselgelt nonsense, et sellistes tingimustes, kus laht on jäänud ei saa koristada. See on täiesti mõttetu.

Kui palju välisajakirjanikega suheldi ja kas saadeti oma sõnumeid ka välisajakirjandusse?

Kaja Kunnas. Helsinki Sanomat. Ta istub minu arust Eesti Päevalehe juures. Ta on vahva tädi, aga ta keeras meile käru selle teemaga. Ta hakkas susima, et miks ei ole Eesti appi kutsunud soomlasi ja mis iganes. Me reageerisime ja vastasime ja paha oli küll lugeda selliseid süüdistusi. Me võtsime seda suhteliselt rahulikult, sest tegelikult operatiivkriisi mõttes oli see pseudo. Seal on see küsimus, et oma teo põhjendamine ajalehe veergudel on mõttetu. Inimene, kes loeb ajalehte, ta ei loe seda sõna sõnalt läbi, et saada aru, mis siis tegelikult põhjenduseks oli. Ta näeb, et „Piirivalve ei kutsunud Soomet appi” : „Tere hommikust! Jälle nad tõprad ei käitunud õigesti. Ebaadekvaatne käitumine!” Ta laseb diagonaalis läbi ja ütleb, et Helena Loorents siin midagi õigustab. Siin ei ole midagi teha, kui teema on tõstatatud, siis nii ehk nii kõik jälle leiavad, et Piirivalve käitus halvasti. Me ju võime seal midagi põhjendada, aga ega inimeseni see spetsiifiline informatsioon ju ei jõua. Nad tahavad rohkem teada, kes kaotas oma pagunid ja kui palju linde on surnud.

Millise organisatsiooniga oli kõige raskem teha koostööd?

Veeteede Amet. Neil ei ole välja kujunenud kommunikatsiooni osakonda. Neil on välissuhete spetsialist, kes muuhulgas vahendab ka pressinfo. Ilmselgelt oli tunda, et nad elavad hoopis teises rütmis ja asutusel on hoopis teine kultuur. Seda oli kohe tunda, et nad ei ole operatiivasutus sellises kriisi kontekstis. Neil oli oma ajamõtted. Ega midagi tegemata ei jäänud, aga nendega oli kuidagi hoopis teistmoodi. Nende pressiteated ei ole pressiteated meie mõistes ja nende pressinfo meie jaoks on toores mingi selline läbi töötlemata asi. Maailmavaatelised erinevused, aga need ei olnud väga ületamatud. Leeniga tekkis täiesti super koostöö. Täiesti nagu sukk ja saabas, meil oli hästi hea kontakt ja väga hea arusaamine. Ma sain nende käest info ja suutsin selle tõenäoliselt sõnastada nii, et ta ei pidanud seda kuidagi muutma ja vastupidi ka. Täpselt üksteise mõistmine ja küünarnuki tunne.

Aga prokuratuuriga?

Erlega oli ka väga hea koostöö. Eriti esimeses osas me tohutult toetusime Erle peale, sest kui me saime aru, et me olime kõrvetada saanud seoses Flawlessiga. Erle ütles, et me ei räägi, et nagu keegi midagi küsib, saada mulle. Minu jaoks oli see nii armas. Ma ei tahtnud nendega suhelda mingitel teemadel, milles niikuinii jälle meid süüdistatakse. Siis ma ütlesin, et „Ei, aga kahju küll et peaminister teavitas, aga meie

järgime endiselt prokuratuuri juhtnööre ja meie sellest ei räägi. Kui te soovite sellest rääkida, palun pöörduge prokuratuuri poole.” Erlega oli meil hästi vahva koostöö.

Aga samas... see oli nii raske, see oli nii kohutavalt raske. Ma tundsin selle 2006 aasta lõpus, et ma olen täiesti läbi põlenud ja ma ei jaksa enam Piirivalves olla. Neid kriise, mitte küll sellise mastaabiga, aga pisemaid on iga päev... mitte nüüd iga päev, aga kogu aeg tõesti midagi on. Alati valmis. Lähed laupäeval sauna ja tuled tagasi ja sa juba tead, et keegi on jälle helistanud sulle laupäeva õhtul millega pärast. Mingi teema on jälle. Mind sai alati kätte. Oleks mul veekindel mobiil, ma oleks isegi dušši all käinud mobiiliga.

Leili Tuul, keskkonnainspektsiooni avalike suhete nõunik (telefon 696 2227)

Milline oli teie roll kriisiolukorras?

Täpsustan kohe, et mina iseenesest ei olnud kriisi juhtija. See kujunes välja nii, et inspektsioon ei olnud selles kriisijuhtumises juhtrollis. Aga mina kui avalike suhete inimene olin loomulikult selle asjaga seotud, sellepärast, et kui see juhtum tuli ilmsiks siis hakati küsima, mis on, millised kahjud, kui palju linde jne.

Millal saite esimest korda reostusest teada? Kust? Mida teie ette võtsite?

Esimest korda saime teada 28. jaanuaril, kui tuli meie valvetelefonile teade, et Harjumaal, Alliklepa külas rannas on mõned määrdunud linnud - osa surnud, osa veel elus ja need on koos mingi masuudisarnase sodiga. Teate saatis üks kodanik. Ja samal päeval tuli teade Läänemaalt, et Nõval, Päraküla lähedal on mere ääres masuudilaik, umbes 10 meetrit pikk ja meeter lai, selline paks ollus. Esimesed teated olid sellised, et nendest mingit ulatuslikku reostust ei osatud kohe välja lugeda. Eks mere ääres on neid määrdunud linde tihti peale. Samamoodi leitakse mingisuguseid üksikuid laike siin ja seal, nii et neid esialgu võetigi nagu eraldi olevate juhtumitena või teadetena.

Tavapärasel rutiinsel tegevusel, kui meile tuleb teade mingi reostuse kohta. See oli laupäev, meil on ka inspektorid laupäeval valves, siis kohe inspektorid suundusid välja kontrollima ja võtsid ka reostusest proovid. Esmaspäeval oli juba meediakanalid kõik asjast väga huvitatud. Siis nad juba kajastasid seda ja hakkasid ka küsima mis ja kus ja loomulikult tuli vastata. Sel momendil olingi võibolla esimesena selles vastaja rollis. Päästjad ka loomulikult, sellepärast et kohe kui see reostus avastati, asusid päästjad seda reostust koristama ja siis hakati ka nende käest küsima. Esialgu tundus, et seda reostust on suhteliselt lihtne või kiire koristada, et see saab juba seal samal päeval koristatud, aga talvised päevad on lühikesed. Esiteks õhtul nad ei jõudnud kõike seal koristada ja siis läks see järgmine päev edasi ja hakkas ilmnema, et neid laike on järjest rohkem. Tuli ka järjest teateid nende määrdunud lindude kohta. See sündmus kogu aeg paisus, nagu lumepall.

Mis on teie arvates reostuse põhjus? Kas ja kuidas oleks saanud seda ära hoida?

See põhjus ei olnud algul ja ei ole praegugi lõpuni selge, kust alguse sai, kes see põhjustaja oli. Aga arvata võib, et see reostus on pärit merelt. Aga mida peab ütlema, et meil ei olnud eelnevalt ühtegi teadet tulnud merereostuse kohta sellepärast, et piirivalve, kes jälgib merel olukorda ja teeb patrulllende, ei olnud saatnud ühtegi teadet reostuse kohta. Ei olnud reostust näidanud ka satelliidipildid. Tegelikult selle sündmuse jutustamiseks on kasulik natuke see üldiselt ära rääkida, et siis on natukene asjad arusaadavamad, et mis ja kus. Jutt algas selles, et mis see põhjus oli. Pärast on seda seletatud nii, et teatud ilmastikutingimustega ja teatud reostuse puhul võibki see väga kiiresti vajuda vee pinna alla, et ta ei paista välja ülevalt vaadates ka mitte. Mina ei ole kõige asjatundjam seda seletama, seda oskavad teised seletada, aga vähemalt nii palju kui ma seal kriisikomisjonis olin ja asjatundjad seda püüdsid analüüsida/seletada. Võis ka nii olla, et kui ta sinna merre sattus, ta teatud hetk oli merepinnal ja siis vajus veepinna alla ja ei olnudki avastatav ega nähtav. Selles mõttes sattus reostus randa üsna ootamatult. Aga siis hakkasime vaatama, modelleerima, et

kus ta võis tulla. Kust tuule suunad ja mis laevad liikusid. Esialgu jäi päris suur hulk – üle 100 laeva olid seda piirkonda läbinud, sest me ei teadnud, mis ajahetkel ta sinna sattus. Seda tuli umbes arvestada ja arvata, et mis ajal ja mis laevad sealt läbi käisid. Inspeksioon tegi oma tavapäraseid tegevused, sest meie alustasime menetluse. Meile on pärast öeldud, süüdistatud, et miks me ei alustanud kohe või me ei näinud seda ette, et mis mastaapides see reostus või selle juhtumi ulatus võiks olla, aga tõepoolest nendest esimestest teadetest ei olnud seda välja lugeda. Nii hakkas neid linde järjest juurde tulema. Kui algul oli jutt mõnest linnust, siis lõpuks tuli neid linde tuhandeid. Nende lindudega oli see häda, et alguses kui nad polnud veel väga kaua määrdunud olund, olid nad lennuvõimelised ja nad ei tulnud rannale. Aegamööda hakkas neid abituid linde järjest rohkem tulema ja siis ilmnes kogu selle reostuse mõju või ulatus.

Ei oskagi öelda. Seda ei oska keegi öelda, et kui meil ei ole praegu selge, kust ta täpselt tekkis ja mis sealt tekkis. Siis ei olnud ka sel hetkel võimalik seda ette näha ega ära hoida ja kui praegu võtta, et kas me või Eesti riik oleme nii võimekad, et avastame, siis ma usun, et praegusel hetkel on meie valmisolek või valmidus iseenesest paremaks läinud. Pärast seda on Piirivalve muretsenud endale lidareid ja radareid. Aga selle koha pealt pole ma praegu nii asjatundja. Ühesõnaga ta on endale vahendeid juurde muretsenud. Nüüd on meil ka rahvusvaheline koostöö paremaks läinud, et Euroopa Mereagentuuri kaudu me saame satelliidi pilte. Kui on merel märgata reostust, siis me saame selle kohta kiiremini infot. Need on nüüd need edasi sammud, mille tõttu me oleme loodetavasti natukene rohkem valmis, aga et neid päriselt ära hoida, sest et... ei oska ütleda, eks neid võib juhtuda ka teistel riikidel, sest laevade liiklus on niivõrd tihe ja need kõik laevad või kaptenid või vastutajad ei ole nii vastutustundlikud, et tihtipeale lastakse pilsivett merre või siis mingit muid tankipesu vett ja muud selliseid asju, mida merre ei tohiks lasta.

Kes oli teie arvates kriisi juhtorganisatsioon? Kes oleks pidanud olema?

Selle juhtumiga oli nüüd see, mida on tagantjärei pärast arutatud, et alguses kohe läks ta käest ära. Eelkõige selle kommunikatsiooni mõttes, sest ei olnud ühtset kommunikatsiooni. Asjaga olid seotud mitmed ametkonnad. Kõigepealt meie, kui esialgsed menetlejad ja juhtumi uurijad, siis Päästeamet, kui reostuse koristaja, siis Piirivalve, kes ühtepidi jälgis merel seda olukorda. Kui selgus, et olukord on suurem, tõsisem ja nõuab juba mitme osapoole kaasamist uurimisse alustas prokuratuur kriminaalmenetluse. Kui on juba kriminaalmenetlus alustatud, siis seab see omad reeglid ja tingimused, sest siis ei saa sa kõike rääkida - infot mis teeb uurimisele kahju või takistab uurimist. Siis saab kommunikeerimine paljudel juhtudel käia läbi prokuratuuri. Ja nii sai ka kokku lepitud, et menetlusega seotud asju kommunikeerib prokuratuur. Mis puudutab keskkonnakahjusid, linde ja reostust ja koristamist, siis neist saime meie rääkida. Aga see oli ikka nii, et päästjate käest, kes olid kohapeal ja staabis, läksid ajakirjanikud loomulikult küsima. Samas, selles olukorras ei olnud meil aega nii põhjalikult mõelda ja vaadata, mis ja kus keegi räägib. Nemad rääkisid seda lõiku, mis nemad teadsid. Paralleelselt ajakirjanikud küsisid näiteks meie käest, Piirivalve käest, Keskkonnaministeeriumist ja kuna kommunikeerujaid oli mitu, siis kommunikatsioon läks väga harali. Tuli erinevaid sõnumeid, erinevaid andmeid. Need andmed muutusid – korjatud lindude hulk ja kokkukorjatud reostuse hulk - väga kiiresti. Ja lehtedes võis tihtipeale olla nii, et järgmine päev tulid näiteks eelmise päeva andmed ja seejärel süüdistati, et mingisugune segadus on, et need kes on asjaga seotud annavad vale infot. Tegelikult lehed ei võtnud seda kõige värksemat infot. Mingist hetkest hakkas see asi selguma nii, et Keskkonnaministeerium võttis selle

lindudega seotud teema oma kommunikeerida. Keilas avati Linnuabi Keskus, mis oli Ministeeriumi abil loodud. Siis oli asjaga seotud Riiklik Looduskaitse, kes tegi seiret ja kes aitasid seal linde päästa ja turgutada ja siis Ministeerium andis edasi need andmed ajakirjandusele ja mina omakorda andsin oma inspektoritelt saadud info, et kus piirkonnas, kui palju, mis oli parajasti kogutud. Ja muidugi asja tegi keerulisemaks see, et ta oli kahe maakonna piires – Harjumaa ja Läänemaa. Esiteks oli keeruline seda infot kokku panna, sest ei olnud eraldi teavitusgruppi. Meil ei ole rohkem inimesi kommunikatsiooni peal, kui mina üksi. Ja sel hetkel kui see kriis läks juba lahti oli praktiliselt nii, et ma ei saanud muud kui et ma ainult tõstsin telefonitoru ja vastasin ja isegi paarirealise teate kokku panemisega oli tükk tegemist. Pluss veel see, et ise pead otsima seda infot seestpoolt ja küsima, et mis muutub. Nüüd hiljem oleme mõelnud, et sellises olukorras oleks kindlasti pidanud olema välistaabi juures üks inimene, kes oleks ajakirjandusega suhelnud ja et oleks maksimaalselt pidanud püüdma andma seda infot ühest allikast.

Olekski pidanud tegema kriisireguleerimis meeskonna kõikide ametkondade peale ühe. Selle kriisi puhul seda ei olnud. Tegi küll Keskkonnaministeerium oma kriisikomisjoni, aga see oli ikkagi oma ministeeriumi valitsemisel asutuste peale. Ei olnud Päästeameti ja olnud meie ega Piirivalve peal. Seda õppetundi võeti arvesse, sest kui järgmine kord tuli see Runneri reostus, mis tuli üsna selle järel, siis sel hetkel oli selge, et nii samal moel ei saa jätkata ja moodustatigi kriisireguleerimismeeskond ja selle juurde teavitusgrupp ja siis oli kommunikatsioon juba hoopis teistsugune. Selles oli Päästeamet juhtrollis, siis olid kaasatud Piirivalve, Veeteede Amet, Keskkonnainspeksioon, Keskkonnaministeerium, Eestimaa Looduse Fond, maakondade esindajad, Harjumaa kriisimeeskond, kriisireguleerimismeeskonna esindaja. Ühesõnaga ring oli väga lai sel teisel juhtumil. Vastupidiselt esimesele juhtumile ja see oligi see häda. Ja üks suur häda oli veel see, et selle esimese looderanniku reostusega läks asi kohe algusest peale poliitiliseks. Oli nii, et erinevad ametkonnad või ministeeriumid hakkasid kõigepealt otsima süüdlasi ka teise poole pealt, et kellel midagi tegemata või mis on puudujäägid ja siis hakati otsima süüdlast. Esmalt, et miks see tekkis ja kes siis süüdi on. Üsna kiirelt saime meie koos Piirivalvega süüdistatud sellepärast, et väidetavalt meie ei andnud infot kohe edasi ja seda me oleme pidanud väga palju hiljem seletama. See esimene moment, et need juhtumid ei näidanud sellist suurt reostust ega suurt õnnetust ja teine asi millele pärast viidati, et meil oli informatsioon olemas, aga me ei andnud seda edasi. Selle koha pealt tuleb öelda, et see juhtum tuli ilmsiks 28. jaanuaril. Aga siis hakati viitama 25. jaanuaril tulnud faksile, kus oli teade selle kohta, et Flawless konkreetselt teatas, et temal läks 23. jaanuaril tekile üle tonni kütust ja ei olnud sõnagi juttu, et see kütus oleks merre voolanud. Sellised rutiinseid teateid tuleb loomulikult ka kõigis ametkondades ja sellega ei olnud ka tol hetkel midagi peale hakata, sest et kui ei olnud tegelikku infot mingi reaalse reostuse kohta, siis selline teade ei pruugi olla väga tähtis ning lisaks oli laev selleks hetkeks meie vetest juba ammu läbi. Aga sellest faktist või asjaolust võtsid paljud tuld, ajakirjandus eelkõige ja sellest said need süüdistused alguse ja läkski lahti poliitiline kähmlemine ja süüdistamine. Selle tõttu see esimene reostusjuhtum läks kohe käest ära. Pärast hiljem oli teda väga raske hakata raamidesse suruma. Lisaks veel, et valitsus tuli selle infoga välja, et meie nägemuse järgi nagu menetlejad ikka on põhimõttel, et selliseid üksikuid fakte, et kui hakata kuskil menetluse käigus ütlema, et see või teine on nüüd üks süüdlane. See ei ole üldse otstarbekas, sellel ei ole alust. Sama ka prokuratuur või meie, et kui meil on menetluse käigus mingid asitõendid või mingid kahtlusalused, siis neid ei käida välja. Aga praegusel hetkel või selle juhtumi puhul ütles valitsus selle välja ja siis see tekitas

omakorda lisaprobleeme ja küsimusi, nii et see ongi selline info, mis tegi asja pigem keeruliseks, sest et tänase päevani ei ole veel ju ühtegi süüdlast leitud ja seal läheb järjest keerulisemaks kindlasti ajaga.

Kuidas teie organisatsioon õnnetust kommunikeeris? Kellele? Mida? Kuidas?

Pigem olid juba päringud, sest et nädalavahetusel, pühapäeval, oli ta juba uudistes sees ja esmaspäeva hommikul läks tõeline küsimuste laviin lahti. Küsiti päevas mitmeid kordi ja asi ületas isegi Eesti piirid. Küsisid Soome ajakirjanikud ja teiste riikide ajakirjanikud. Üks puudus oli veel see, et need pressiteated olid eesti keeles, inglise keeles ei olnud neid ette valmistatud. Ehk küll vahepeal Keskkonnaministeeriumi antud pressiteated, et isegi... aga need said nii öelda tellimuse peale ära tõlgitud ja saadetud neile, et nad olukorrast saaksid aimu. Aga pigem jäi see reaktiivseks.

Me andsime üsna kiiresti selle asja prokuratuurile ja siis oligi, et me ei olnud enam täiesti vabad ise kommunikeeruma, vaid pidime arvestama, küsima prokuratuurilt ja siis oligi see, et need vähesed teated, mis me siis omaltpoolt andsime, siis pidime ka neid juba enne kooskõlastama ja täpsustama.

Milliseid reegleid jälgisite? Kellega kooskõlastasite/tegite koostööd?

Kõigepealt kõige rohkem ikka prokuratuuriga, sellepärast, et alates 2.veebruari oli see kriminaalmenetlus alustatud.

Kui edukas oli kriisiga seotud organisatsioonide omavaheline kommunikatsioon?

Avalike suhete inimesed saavad päris hästi üksteisest aru nii et meie vahel ei olnud probleeme, aga pigem oli probleeme sellega, et asutuste omavaheline koostöö ei olnud kõige ladusam. Tekkisid küsimused kasvõi selles, et mida keegi peab tegema, sest et ikkagi on seadusandluses sellised hallid alad, et täpselt ei tea, mis selles olukorras keegi peab tegema. Hakkas tulema näiteks Keskkonnaministeeriumile need küsimused või süüdistused, et ministeeriumi tõttu on see juhtunud ja et miks ta ei korista. Tegelikult Keskkonnaministeeriumil ju otseselt ka ei ole ressursse või vahendeid selleks ette nähtud ja selle kriisi reguleerimise käigus, et seda on nii öelda paika loksutada, et kes mis funktsioonie teab ja kes mida korraldab. Neid kogemusi või seda ettevalmistust tegelikult ei olnud, sest selle juhtumi puhul oligi põhiprobleem lindudes. Ja meil ei ole selliseid kohti, kuhu neid linde viia. Kes neid siis päästab ja kes neid turgutab? Esialgu proovisid vabatahtlikud, mis oli väga tänuväärne algatus koos Looduse Fondiga, kes väga tugevalt organiseeris vabatahtlikke randa. Nad üritasid seal rannas pesta neid linde, aga kogemusi ei olnud ja tuli välja, et see meetod ennast ei õigusta, sest neid linde ei ole võimalik sedaviisi päästa. Ja siis Keskkonnaministeeriumi algatusel loodi Linnuabi keskus. Välismaalt tulid eksperdid ja asjatundjad, kes aitasid korraldada seda ja pesta, nii et selle läbi saime küll väga suure kogemuse. Ega Eesti riigil siia maani seda kogemust väga palju ei olnud. Edaspidi oleme selle koha pealt kindlasti targemad.

Millised olid erinevused organisatsioonide kaupa?

Kommunikatsiooni mõttes ei olnud raske. Piirivalve ja Päästeametiga on meil hästi tihedalt küsimusi. Alates sellest juhtumist seda enam, sellepärast, et see nagu liitis või

ühendas meid palju rohkem. Me oleme kõik palju ettevaatlikumad, et kui mingi reostuse teade tuleb me kohe räägime teistega läbi ja kohe küsime. Enne oli ka, aga võibolla mitte nii palju, aga avalike suhete poole pealt ei olnud iseenesest probleemi. Inimesed olid enne juba koostööd teinud, aga pigem tekkis organisatsioonide poole pealt ja esimeses etapis Keskkonnaministeeriumil ja Siseministeeriumil sellinsed arusaamatused, kes mida ja mis funktsioone ja mida peab siis tegema, sest siseministeeriumi alla käivad päästeamet ja piirivalve.

Mida oleks saanud teistmoodi teha? Mis oli hästi?

Seda ei saagi öelda, mis hästi, sest ega me seal iseenesest midagi positiivset ei leidnud. Me oleme pärast nende samade organisatsioonide avalike suhete inimestega arutanud ja nüüd arutasime ka Pärnus valitsuse poolt korraldatud kriisi juhtumite arutelu ja sealt juhtumist küll midagi eriti positiivset leida ei ole. Pigem oli ta õppetund, raske õppetund ja tänu sellele meil on hiljem võibolla olnud kergem ja koostöö läinud paremini ja sujuvamalt.

Runneri keiss?

Sellega oli täiesti teine asi. Seal oli kriisireguleerimismeeskond ja teavitus käis ühest kohast mitte erinevatest asutustest. Seal oli teavitusgruppi nii, et kõige ametkondade avalikes olnud inimesed – Piirivalve, Päästeamet, mina siit Keskkonnainspektsiooni poolt ja siis ka Siseministeerium ja kordamööda käis ka valvetelefon ühe käest teise kätte. Koguaeg oli üks inimene valves või suhtlemas ajakirjandusega ja pidevalt tegime pressiteateid ja kogu informatsioon oli omavahel kooskõlastatud.

Kuidas jõudis teie poolt edastatud sõnumid meediasse? Kuidas hindate oma sõnumite kajastamist?

No oligi selle tõttu, et info tuli erinevatest kohtadest. Tahes tahtmata oli seal natukene erinevusi ning loomulikult neid ka tõlgendati erinevalt nagu ikka, kui need uudised ja sõnumid tulevad erinevatest kohtadest. Ajakirjandus miksib need kokku ja teeb sealt mingisuguseid omi üldistusi ja järeldusi. Selle tõttu oli pilt hästi kirju.

Teise juhtumi puhul oli juba palju parem. Siis olid pressibriifingud ja pidev info andmine ajakirjanikele ja kujunesid ka teatud ajakirjanikud, kes käisid nendel ja kes said infot. Nad said sellest asjast juba paremini aru esiteks, sest nende juhtumite puhul, kui keegi selle asjaga esimest korda pihta hakkab, siis ta ei saa aru, kes mida teeb või kes millega, mille eest on vastutav ja siis tuleb sealt erinevaid asju. Teise juhtumi puhul oli asi juba palju selgem. Esimese puhul ei olnud aega seletada. Ja esimese viga oli veel see, et ta venis ja nad jooksid mingil hetkel kokku teise juhtumiga, sest et esimese reostuse koristamine peatus kuskil teisel nädalal mahasadanud lume tõttu. Siis läks ta edasi peale lume sulamist. Vahepeal oli juhtunud juba õnnetus Runneriga, nii et need 2 asja jooksid kokku ja kõige halvema stsenaariumi järgi me juba kujutasimegi ette, et kõik Läänemaalt alates kuni Tallinnani võib olla äkki reostunud. Kui see reostus oleks randa jõudnud, mis siis oleks olnud. Aga õnneks ta nii ei läinud ja siis sai ka Läänerannikult kevadel hiljem seda järelkoristust teha, sest meri tõi pidevalt seda reostust veel rannale.

Kuidas üldistate probleemi representatsiooni meedias?

Olidki täiesti erinevad, et kes lähenes sellele nõ poliitiliselt, kes tegi sellest poliitilisi probleeme, eelkõige erakondade vahelisi probleeme. Lisaks seati Eesti riigi võimekus tervikuna kahtluse alla. Ja siis muidugi mitmes järgus süüdistused erinevate ametkondade vastu. Kuskilt maalt oli ka lihtsalt neutraalsemaid asju, et mis siis oli ja mis selle keskkonna poole pealt. Pigem kippusid nad ka emotsionaalseks minema, just lindude tõttu. Koguse poolest ei olnud see reostus muidu iseenesest suur. Kokku koguti ju 8 ja pool tonni reostust. Aga et selle läbi said linnud nii suurel hulgal hukka, muutis see selle asja suureks.

Reostusest räägiti rohkem, alguses võibolla oli asi poliitiline. Võibolla see juhtum ise jäi nagu rohkem seal... aga nad põimused läbi ja siis mingil maal oli just see Eesti riigi võimekus või võimetus nende vastu.

Mida oleks pidand tegema, et poliitilist kähmlemist oleks vähem olnud?

Alguses poleks tulnud hakata kedagi süüdistama vaid just nimelt kohe nõ seljad kokku panema ja mõtlema, et kuidas, kus teha, aga ta läks paraku nii ja seal ei olnud mitte midagi teha, sest esimestest süüdistustest, mis välja öeldi, läks see pall veerema. Ja kui ministrid olid kõik välja öelnud, siis pidi ju keegi ütlema, et pigem oli viga või valesti. Oli vaja ju süüdlased leida ja siis need süüdlased ka leiti. Need väiksemad süüdlased altpoolt, Siseministeeriumi poolt Piirivalve ja Keskkonnaministeeriumi poolt Keskkonnainspeksioon. Aga siis muidugi ühest hetkest oli näha, et sealt ju ei ole pääsu, et peab edasi tegutsema ja siis hakkas see reaalne tegutsemine või elu ikkagi peale.

Millised teemad meediakajastuses olid ebakohased/ebaolulised? Millest oleks tegelikult tulnud rääkida?

Kui mina vaataks, et mis on ebaoluline, siis see poliitiline pool. See on kõik ebaoluline, aga et ta tahes või tahtmata ja meist sõltumatult sinna tuli, siis ma ei oska selle peale midagi öelda. Loomulikult oleks võinud see olemata olla. Siis ka need natukene ennatlikult välja öeldud oletused, süüdlase kohta, et need tekitasid lisaprobleeme, ilma nendeta oleks kindlasti ka olnud asi rohkem tasakaalukam. No meedia kajastab nii, kuidas ikka meedia kajastab. Meedia loomulikult on ju huvitatud vastuoludest ja igasugustest sellistest väiksematest/suurematest skandaalidest. Ega meedia poole pealt ei saa öelda, tema teeb ikka oma tööd nii nagu ta on ja ta kasutab kõik meie ütlemissid ära.

Milline on lõppkokkuvõttes hinnang kriisikommunikatsioonile kui vaadate tehtud tööd ja võrdlete seda meedias ilmunuga?

Kommunikatsioon oli üsnagi puudulik, aga nagu ma ütlesin, et tänu sellele, et me oleme omavahel (erinevad ametkonnad) palju õppinud on koostöö selle tõttu kindlasti paremaks läinud. Me oleme üksteist paremini tundma õppinud. Erinevate asutuste ülesandeid, funktsioone ka. Ja selle teise reostusjuhtumi näitel võime öelda, et nendest õppetundidest on õppust võetud. Loodame, et oleme rohkem valmis.

Mida tuleks teha edaspidiste sarnaste reostuste ärahoidmiseks? Ka kommunikatsioonis?

Reostuste ärahoidmiseks.. eks seal tuleks kindlasti seda tehnilist valmisolekut paremini suurendada, sest kuidas sealt merepealt ikka reostusi ennetada, kui peab olema siis ikkagi vastav tehnika ja vahendid ja raha. Ja siis loomulikult ikkagi seda koostööd harjutada ja kriisiolukorrad läbi mõelda. Ja teinekord võibolla pigem üle reageerida, kui alareageerida. Võibolla need juhtumid, mis esialgu ei paistagi nii suured, et võibolla alguses kohe operatiivsemalt ja kiiremini, võtta võibolla rohkem meetmeid tarvitusele. Ja kommunikatsioonis jätkata seda teise juhtumi puhul praktiseeritud tegutsemist, et ikkagi kõik koos.

Mingid koolitused vms?

Me oleme arutanud neid juhtumeid pärast Runneri juhtumit ka ja siis on olnud Pärnus kriisijuhtumite analüüs. Selliste diskussioonide või arutelude kaudu siis võibolla ka natukene.

Enne neid juhtumeid kriisialast koolistust ja koostööd?

Kriisialased koolitused on tehtud, aga mis on meie ametkondades ka, et avalike suhete inimesed liiguvad ju väga kiiresti, sellepärast et mina olen siin praegu nüüd 3 aastat olnud. Piirivalves juba on vahetunud jälle inimene. Päästeametis on praegu samad inimesed, aga see üks häda ja probleem on ka see, et inimesed vahetuvad väga kiiresti ja võibolla see kogemus või see teadmine läheb koos selle inimesega ja tuleb hakata jälle neid kontakte uuesti otsast peale alustama. Sellepärast et palju oleneb ikkagi ka inimestevahelisest suhtlemisest või koostööst. Sul võivad ka olla oma sees need kriisikommunikatsiooni juhendid, käsiraamatud, aga isiklikud kontaktkid ja koostöö kogemus on ka suur asi.

Otsustest

Otsus sündis selle tõttu, et neid linde oleks pidanud viima näiteks EkoBro'sse või kuskile käitleja juude, kel on õigus käidelda ohtlikke jäätmeid. Siis võeti otsus, et seda sellises olukorras ei ole võimalik teha ja et need põletatakse. Aga siis ilmus ootamatult Rein Siku artikkel, kus ta väga emotsionaalselt kirjeldas, et lõkkesse visati elavaid linde ja kuidas see põlev tulekera sealt siis välja jooksis. Meie inspektorid, kes nende lõkete ja põletamiste juures olid ütlesid, et sellist asja ei saanud kindlasti olla, sest nad kõik ükshaaval vaadati üle, sest liigiti oli vaja määrata, et keskkonnakahju välja selgitada. Sellised infod jõudsid uskumatult kiiresti ka välisajakirjandusse, sest näiteks minule helistas üks välisajakirjanik ja küsis, et kas see võib tõsi olla, et meil põletati elusaid linde ja siis ma ei osanud selle peale ka esimese hooga midagi öelda, et see peab küll arusaamatus olema, et ma ei usu, et selline asi võimalik on. Ei jõua neid meediaväjaandeid ka monitoorida ja selles olukorras vaadata, et mida keegi kus täpselt on öelnud. Selliste asjade seletamine on tegelikult pärast hästi keeruline ja nad võetakse väga kergesti üles teiste väljaannete poolt.

Ei oska öelda, ei ole ka seda selgeks saanud, et kas ta seda ise nägi või millele ta tugines. Ma ei oska seda üldse seletada. Aga vähemalt meie inspektorid, kes olid kohapeal ütlesid et nad küll ei pea seda võimalikuks. See lõpuks vajus ära, aga ta sai välja öeldud ja kes kuskil hiljem hakkab seda vaatama, võib sellise uudise peale sattuda.

Ametkondade peale ühised pressiteated?

Oli üks pressiteade küll, ma mäletan, mida ma pidin kooskõlastama Keskkonnaministeeriumi ja prokuratuuriga. Seal oli ka kõigepealt see, et mida välja öelda, sest ministeerium nägi tegelikult ühtemoodi sõnumit, et me saame välja öelda ja mina nägin et me ei saa enam seda öelda, sellepärast, et meil on kriminaalmenetlus käimas. Ja siis selle kummagi poolega seletamine, et kus see kompromiss leida ja mis kuidas on...

Marti Siilivask Keskkonnaministeeriumi pressiesindaja (kriisi ajal) 5238402

Milline oli sinu roll õlireostuse kriisi juhtimisel ja selle ajal?

Ma jõudsin Tallinnasse tagasi, kriisi keskele umbes 3 või 4 päeva hiljem, kui asi oli juba alanud ja meediasse jõudnud, siis alguses oli minu roll sellesse süvenema hakata ja seda üle vaatamata, mis juba öeldud oli ja koostama hakata neid n-ö vastulauseid nendele meedias väidetud faktidele. Hiljem oli minu roll kriisikomisjoni liige olla ja käia selle koosolekutel ja täitsa Keskkonnaministeeriumi poolt sõnumeid ja anda neid meediasse: päringud, ajakirjanikud ja pressiteated.

Millal sa said esimest korda reostusest teada ja kustkohast?

Reostusest ma sain teada 30. või 1. veebruaril, kui ma läksin Brüsselisse ja rääkisin oma kolleegidega telefoni teel, kes olid Tallinnas. Sain teada, et asi oli jamaks läinud ja kõik oli meediasse jõudnud. See oli 2. või 3. veebruari hommikul, kui ma lugesin Brüsselis meediaülevaadet, mida Välisministeerium annab välja.

Mida sa ette võtsid?

Helistasin osakonnajuhatajale ja soovitasin tal korraldada pressikonverents ise keskkonnaministriga koos. See oligi esimene sooritus, mille ta kahjuks tagasi lükkas. Terve osakond soovitas talle seda.

Millega ta seda põhjendas?

Ta põhjendas seda sellega, et tol hetkel ta oli seda juba soovitanud, aga teda ei võetud kuulda. Aga see oli vale, ta ei olnud seda soovitanud. See oli juhtkonna esimene kriisikoosolek, milles ta väitis, et ta seda ütles.

Selleks ajaks kui Te tagasi jõudsite, mis pilt Teile esimesena meedias jäi, kui Te hakkasite ennast kurssi viima?

Esimestel päevadel vaatasin, et läheb isegi korralikult. Hakati rääkima, kuidas seda lahendada kiiresti. Piisas ainult ministrite omavahelisest paarist lausest ja sellest sai täielik jama. Sellega tuli hakata kõigepealt tegelema, et ministrite omavahelist kaklust lahendada. Kui seda ei oleks olnud, arvan et asi oleks täiesti teistmoodi läinud. Pidin kõik üle vaatama, mis on Siseministeeriumi väljutatud. Samal ajal meie spetsialistid koostasid Keskkonnaministri palvel n-ö ajagraafikut, et kuidas Õlifondi loomine oli alanud ja kes tegelikult täpselt selle ära lõpetas ja mis hetkel. Tegelikult käis süüdlase otsimine n-ö samal ajal tõrjusime süüdistusi Keskkonnaministri aadressilt. See oli tol hetkel minu põhitöö.

Milline on Teie arvates kriisi juhtorganisatsioon?

Päästeametil oli kõige esimesena kriisi meeskond olemas, kes tegeles sellega. Minu arvates tuligi Siseministeeriumist ettepanek moodustada ühtne komisjon, kuhu kuulusid Piirivalveamet, Päästeamet, Eesti Looduskaitse Fond, Siseministeerium, Keskkonnaministeerium ja mõned veel. Sinna kuulusin mina ka, sest ma kuulusin Keskkonnaministeeriumi kriisimeeskonda niikuinii. Kui oleks pidanud midagi

juhtuma olid minu kontaktid seal kirjas niikuinii. Ma ütlen ausalt, et ma ei mäleta, millal oli esimene suur koosolek. Seal arvatavasti käis osakonna juhataja Harri Kõivast.

Mis oli sinu arvates reostuse põhjus? Kuidas ja kas oleks saanud ära hoida?

Tol hetkel, mis me arvasime olema reostuse põhjus olid need tulnud väited, et mingi laeva pealt oli saadetud teade, mis oli pidama jäänud. Selle ümber käis kõva kemplemine, et otsiti süüdlast, kes oli jätnud teate edastamata. Tuleb isegi meelde üks koosolek hommikul, kuidas Keskkonnainspektatsiooni juht sai kõvasti Keskkonnaministri käest sarjata selle eest, et info ei olnud liikunud. See oli ka üks asi, milles meid süüdistati ja mida me pidime ümber lükkama. Tol hetkel ei tundunud see nii suure asjana.

Kuidas üldse Keskkonnaministeerium õnnetust kommunikeeris?

Linnuhaigla teema oli hiljem. Õlifondi teema oli ennem. Seal oli see, et otsiti, kes kus oli selle ära lõpetanud. Seal oli poliitiline taust. See oli poliitiline otsus, et see fond jäetakse seisu. Ma ei tea, mis seal oli kohe alguses. Minu arvates oli suhteliselt palju sellist reaktiivset suhtekorraldust, vassimist päringutena. Me lihtsalt lükkasime ümber neid väiteid, mis meedias olid. Meil olid mingid omad kindlad sõnumid.

Milliseid väiteid te veel meedias ümber lükkasite?

Ei tule meelde praegu... Palju oli ministri aadressil negatiivseid kommentaare tema tegemata jätmisest. Siis süüdistati Keskkonnainspektatsiooni. Meedia süüdistas ja meedia kaudu süüdistati, näiteks Eestimaa Looduse Fond oli üks neist, kes hästi palju kriitikat jagas. Loomulikult tuli hästi palju kriitikat ka Siseministeeriumist, aga seda tänu sellele, et Keskkonnaminister ise alustas sisemist mudalooimist Siseministriga. Minu arvates tegeles konkreetset sel ajal kogu looderanniku reostuse kommunikatsiooniga Päästeamet.

Nemad olid siis nagu juhtorganisatsioon?

Jah, minu arvates oli nii. Nemad juhtisid seda rohkem alguses. Mingil hetkel hakkas tulema seda teemat, et meie oleme süüdi, et selline asi juhtus ja meie peaksime nüüd ka kõige rohkem midagi ette võtma, et seda heaks teha. Üsna kiiresti tulid otsused, et meie hakkame nende lindude eest hoolitsema, kes sealt ära tuuakse. Kuna ma ise käisin kaasas hästi palju nende inimestega, kes seda korraldasid ja ma olin iga kord juures sellel ajal. Täiesti algusest kuni lõpuni nägin, mis nende lindude heaks tegema hakati ja tehti.

See oli vist laupäeva õhtul, kui toodi esimesed linnud keskkonnaministeeriumi autoga linna ja ühe vabatahtlikku sauna Tartu maanteel. Ma läksin öösel kell 1 sinna ja tegin neist lindudest pilti. Seal olid kohal esimesed Saksa vabatahtlikud. Sellel samal öösel tuli mõte kutsuda järgmisel öösel kohale mõned ajakirjanikud, et näidata, et nende lindude jaoks juba tehakse midagi. Järgmine päev kutsusimegi kohale paar ajakirjanikku. Minu arvates tulid kohale ETV, Kanal2 ja TV3 ja Postimees ja Äripäev, tegid pilte ja filmisid seal, kuidas neid toideti ja puhastati/pesti. Sealt hakkas meie jaoks asi positiivseks minema. Me näitasime, et me teeme midagi nende lindudega. Pühapäev õhtul oli mingi parood positiivses võtmes, et esimesed linnud on

päästetud ja et nad jäävad ellu. Selle ajani ma rääkisin palju osakonnajuhatajast mööda. Kogu arutelu käis otse kantsleriga, mis sõnumid edasi lähevad. Siis ma julgen juba väita, et meil olid sõnumid, et Keskkonnaministeerium on lindude hoolitsemise enda peale võtnud. Otsinud ruumid ja ravimid ja varustab kõik need personaliga. Need hakkasid edaspidi sõnumid olema. Järgmise nädala alguses läks kohe lahti nendele ruumide otsimine. Samal ajal ma teadsin kui palju on rannast linde leitud ja kui palju oli surnuid. Kogu see kommunikatsioon käis ajakirjanikele minu kaudu. Mingil hetkel võeti Päästeametist ühe inimese pealt ära see kommunikatsioon.

Kuidas neid sõnumeid meedias kajastati?

Kui nüüd minna algusesse tagasi, siis ei võetud väga palju kuulda meie sõnumeid ja vastulauseid. Kui hakkas lindude ravimise asi peale, siis üsna objektiivselt jõudsid nad meediasse.

Mis tähendab et teid ei võetud kuulda?

Ei kajastatud nii palju neid. Meie vastuväiteid nendele, et keegi teine oli süüdi, mis meile juhtkonna poolt tulid ja mida me peaksime aeg-ajalt vastu astuma nendele süüdistustele, et Keskkonnaministeerium oli süüdi selles reostuses. Põhiliselt käis see ikkagi keskkonnaministri isiku pihta kogu see rünnak. Päris palju pidime sellel teemal ajakirjanikega suhtlema.

Ühesõnaga meedia suhtus meisse läbi Keskkonnaministri isiku väga negatiivselt seni, kuni see linnuasi tööle hakkas. See on minu isiklik arvamus. See oli algusest kuni lindude jõudmiseni Tallinnasse ja esimeste hoolitsussammudeni. Sealt edasi läks asi üsnagi positiivseks. Kas mitte seal vahepeal ei toimunudki see väga naljakas juhtum presidendi rannas, kui meie soovitasime osakonnajuhatajale see asi ära jätta. See näeb väga halb meedias välja. Tema aga läks ja ütles, et see näeb väga hea välja, täpselt vastupidi meie soovitudele ja korraldas selle ürituse ära ja siis meie lihtsalt vaatasime pealt, kuidas jälle meid materdati selle eest, kuidas võileivalaud oli kaetud. See oli väga väga negatiivne. Selle järelmõjud kestsid ikkagi nädalaid. Räägiti sellest, kuidas president käis ministriga rannas vaatamas linde kaugelt binokliga. Ei julgenud isegi jalgu mudaseks teha. Kahjuks oli see meie jaoks üks suurimaid tagasilööke sel hetkel, et meid kuulda ei võetud. See oli vist pärast lindude jõudmist linna, kui me saime need ruumid ja kutsusin ühe ajakirjaniku sinna ja näitasin, kus see asi olema hakkab. Alates sealt hakkas ajakirjanikke iga päev seal käima ja sõnumid olid meie jaoks väga positiivsed. Ka siis alustasime pressiteadete regulaarset välja andmist hommikul ja õhtul, kui palju linde oli surnud, leitud ja päästetud ja Keila linnuhaiglasse viidud. Need leidsid alati kajastust ja positiivset vastukoja. Selle koha pealt olime meie haaranud ohjad meedias. Kajastati meie sõnumeid.

Milliseid reegleid te jälgisite ja kellega kooskõlastasite oma teateid ja väljaütlemisi?

Alguses ei teinud kellegagi. See oli ju loogiline. See tuli nii ootamatult. Kõige hullemaks läks siis, kui ministrid hakkasid omavahel ütlema. Avalike suhete inimesed rääkisid Siseministeeriumiga, Päästeameti ja Eesti Looduse Fondiga. Meie vahel ei olnud mingit sellist tüli. Ma ei mäleta, kas oli mingi kooskõlastamine Siseministeeriumiga, aga Keskkonnainspeksiooniga kindlasti ja ma arvan, et ka Päästeametiga. Kuna Päästeamet oli kohapeal, siis me pidime nendega kooskõlastama neid sõnumeid. Põhiliselt olid need faktid, palju linde on leitud ja mis tehakse. Aga

hiljem loomulikult käisid kooskõlastused Siseministeeriumiga, sest nemad olid kriisimeeskonna juhid. Keila linnuhaiglat juhatasime meie üksi, siis me ei pidanud kellegagi kooskõlastama neid asju.

Mis olid peamised takistused ja vead kriisikommunikatsiooni läbiviimisel?

Meie osakonnale tundus, et osakonna juhataja töötas meie vastu. Ta ei töötanud meiega koos ja ta ei juhtinud meid. Meil ei olnud osakonna juhatajat, kes oleks selle meeskonna korralikult tööle pannud. Siis loomulikult kõige suurem takistus oli keskkonnaminister, kes ajas selle asja kohe poliitiliseks ja hakkas süüdistama. Kui seda ei oleks olnud, siis oleks asjad hoopis teistmoodi ja rahulikult läinud. See oli juba 2. veebruaril, kui keskkonnaminister pildus esimese süüdistuse välja siseministri aadressil, et hoopis Siseministeerium oli see, kes tõmbas vee peale Õlifondile. Sellest ajast muutus kõik. Siis ei olnud mingit juttu enam, et me oma sõnumitega saame kuskile jõuda. See oli kõige suurem viga selle asja juures.

Ütles ta välja selle kuidagi kooskõlastatult või lihtsalt omal initsiatiivil?

Ma arvan, et ta lihtsalt ei võtnud kuulda kedagi. Ma arvan et juhtkond või kantlser ütles kindlasti, et sellise sõnumiga ei tasu minna. Ta ehk arvas, et süüdistamine on kõige parem. See oli hinnang, et rünnak on kõige parem väide. Meie jaoks kohe väga halb algus, kust alustada kommunikatsiooni ja suhete silumist.

Hiljem ei olnud mingeid takistusi enam. Siis kui juba kriisimeeskond töötas, siis läksid asjad libedalt. Erinevad asutused suhtlesid omavahel ja sõnumeid kooskõlastati.

Mida oleks saanud teistmoodi teha kommunikatsioonis? Või mis oli hästi?

Ei oleks lasknud ministril süüdistada ja kohe poliitiliseks minna asjaga, mitte hakata otsima, kes Õlifondi idee ära lõpetas. Vaid hakata kohe alguses saatma sellist sõnumit, et jah juhtus küll selline asi, aga me peame nüüd üheskoos sellest jagu saama. Seda sõnumit me soovitasime osakonna juhatajal juhtkonda edasi viida. Sest kahjuks meid sel hetkel otseselt kriisimeeskonda ei kaasatud. See oli osakonna juhataja, kes meie sõnumit sinna viis. Sealt muidugi edasi ei läinud midagi.

Minu idee oli algusest peale see, et poliitikud peaksid esimesena rääkima. Ministrid peaksid istuma ühise laua taha ja pressikonverentsi andma, et mis juhtus ja oma vigu kiiresti tunnistama ja kohe anda järgmised sammud, mida tegema hakatakse. Samal ajal oleks pidanud koostatama ja kriisimeeskond ja kriisikommunikatsioonimeeskond, kes oleks etappide kajastamisega kohe peale hakkama. Kriisi- ja kommunikatsioonimeeskonnal läks natuke aega, et kokku saada ja korralikult tööle hakata.

Alguses oli hästi palju spekulatsiooni ja süüdistamist. Sellist konkreetset sõnumit nagu ei olnud.

Siis minister enam ei rääkinud. Me soovitasime tal mitte rääkida ja ta võttis seda kuulda. Ta sai ise ka aru, et ei ole enam mõtet minna oma sõnumitega süüdistama. Sellel hetkel oli meie jaoks väga positiivne seis, et Linnuhaigla tegevust kajastati ja Keskkonnaministeeriumi kiideti hea tegevuse eest. Sealt kohalt läks hästi. Siis kui need

linnud seal otsa lõppesid ja algas ainult ravimise etapp, ka siis oli jätkuv meediahuvi. Kaamera käis iga päev kohal ja näitamas, et jälle oli keegi terveks saanud ja jälle keegi pladistas seal basseinis. Me kutsusime iga etapi peale kohale kedagi: kui see maja leiti, kui varustus sinna üles pandi, kui välismaalased kõik tulid, kui esimesed linnud toodi, kui linde pesema hakati, kui nad basseinides olid. Kõik see jõudis meediasse ja leidis kajastust. Ja loomulikult esimeste lindude lahti laskmine. Pärast seda küll kadus huvi. Põhimõtteliselt kohe kadus. Seal tehti veel järeltõid päris pikalt, aga siis enam kajastust ei leidnud, aga see ei olnudki enam oluline, sest tehtud oli kõik.

Kuidas sa hindad üldist probleemi representatsiooni meedias?

Raske on hinnata, mis oleks saanud siis, kui ei oleks asi kohe poliitiliseks läinud. Kas siis oleks nii palju süüdistatud meedia keskkonda. Kas siis oleks nii raskelt läinud see esimene nädal meedia kajastusest.

Üldiselt hinnatavus?

Esimene nädal oli väga halvasti. Käis ringi mõttetu sõda. Omavaheline negatiivsete lausete pildumine. Ei jõutud konkreetsete tegevusteni. Keegi ei võtnud ka vastutust. Esimesel nädalal oli põhiline süüdlase otsimine ja kõik kaitsesid ennast, et nemad ei ole süüdi ja näitasid näppu teiste peale.

Käis süüdlase otsimine, kelle süü oli see, et seda reostust kiiresti ära koristada ei saa. Tuhanded linnud hukkuvad. Minu arvates ei olnud isegi süüdlase laeva otsimine nii kõrgel tasemel tol hetkel. Võibolla siis, kui Ansip selle välja ütles. Siis võibolla tuli see rohkem sisse, et hakati tegelikku süüdlast otsima, et kes selle õli üldse lasin sinna.

Kui palju meedia kajastas ebaolulistest aspektidest?

Poliitika jälle, et hakati minevikus tuhnima. Oleks pidanud hoopis kriisi kajastama

Milline hinnang oli õlireostuse kriisikommunikatsioonile?

Kui me võtame sellest etapist, kui meeskond juba kokku tuli, siis läks hästi. Aga algus oli halb ja kaootiline. Kõik saatis oma sõnumit ja üritasid ennast õigustada ja oma sõnumit viia. Päästeamet rääkis kohapeal, mis toimus. Meie rääkisime seda, et meie ei ole süüdi. Siseminister rääkis, et nemad ei ole süüdi. Samuti Keskkonnainspeksioon. Ainukesena tegeles olulise informatsiooni edastamisega Päästeamet. See oli esimesel nädalal.

Milline on üldse Keskkonnaministeeriumi valmisolek ja ettevalmistus kriisiks. Milline see oli ja milline on see nüüd? Kas on olnud koolitusi või on seda arutatud või läbi mängitud?

Me ei olnud valmis. Meil ei olnud keegi koolitust saanud selle kohta. Mina sain pärast seda koolitust. Loomulikult sain ma koolituse sellega, et ma seal osalesin. Osakonna juhataja ei olnud koolituat ja ei olnud ka teised töötajad.

Põhimõtteliselt on meil kõigil kriisikommunikatsiooni õpikuid, aga see pole see hetk, millal õpikusse vaadata. Mina olin seda õppinud ka koolis, kuidas see asi käimas peaks. Meil käis ikka suhteliselt kompamine, kuidas see asi tegelikult käima peaks.

Mu tähelepanu läks alguses ära selle peale, et meid süüdistati ja nende asjade peale, et meil ei olnud üldse sellist kindlaid sõnumeid kohe paigas ja kindlat tegevust.

Milline see ettevalmistus on Keskkonnaministeeriumis nüüd?

Praegu ma ei tea seda, kuna ma ei ole seal aasta aega töötanud enam. Need inimesed, kes seal siis töötasid, ei tööta seal mitte kedagi enam. Ainult osakonna juhataja on praegu veel seal. Teisi ma ei tea, minu arust nad ei ole koolitatud.

Mis oli kõige suurem õppetund selle töö juures?

Võibolla üldse kogu see sündmus. Mina olin seda koolitust natuke saanud, koolis õppinud ja lugenud, aga reaalne elu on ikkagi midagi muud. Võibolla oligi see, et protsessiga on järkjärguline küpsemine. Tuli see teadmine ja kogemus. Kui kunagi peaks selline asi veel juhtuma, siis võibolla mõtled juba samm ettepoole, mitte selles hetkes. Osalesin ka Pandora 2006 õppusel, siis tundsin, et endal oli lihtsam ja arvestasin teatud asjadega ette. Teadsin et see negatiivne sõnum võib sealt tulla, või kuhu suunata ja mida teha ja mis kanaleid kasutada selle ümberlükkamiseks, vastamiseks või enda sõnumi edasi viimiseks. Seepärast tunnen, et saaks hakkama, kui midagi sellist taaskord juhtuks.

Meil oli üsna hea tiim. Me töötasime hiljem väga hästi ja saime läbi. Läbisaamine teiste asutustega ja kogu kriisimeeskonnaga.

Kuivõrd see Runneri uppumise tagajärjel selle kriisiga Keskkonnaministeerium seotud oli?

Ma ei mäleta, aga minu meelest väga ei olnudki sellega seotud. See oli merel ja minu teada Siseministeerium ja Keskkonnainspeksioon olid seal päris palju sees. Meie ei olnud.

Mis tuleks teha edaspidi sarnaste reostuste ärahoidmiseks?

Ära hoidmiseks oleks vaja suurendada meie valmisolekut sellise õli tõrjeks. Eriti just sadamatest oleks valmis kohe seda lokaliseerima seda õli. Minu, kui mittespetsialisti hinnangul oleks see.

Kommunikatsiooni poole pealt ei tohiks seda asja ajada alguses süüdlaste otsimiseks vaid pigem just kohe hakata tegelema asjaga ja kommunikeerima ka seda, mida tehakse. Need oleks minu arvates põhilised asjad, mis teha tuleks. Kindlasti mitte süüdlaste otsimine. See võõrutab kogu selle tegeliku tegevuse ära ja raskendab kommunikatsiooniinimeste tööd. Me jõudsime positiivsete sõnumiteni alles nädal aega hiljem. Poliitiline trall käis nädal aega. Meedia korjab kõik väga hästi üles ja ministri tasemel on loogiline, et asi läheb nii halvasti. Kui minister oleks positiivse sõnumiga välja tulnud, siis ma arvan et ei oleks poolt ka asi nii hull olnud.

Katrin Vides, avalike suhete osakonna juhataja ülesannetes Siseministeeriumis, katrin@siseministeerium.ee, 6125032

Milline oli teie roll õlireostuse kriisi juhtimisel?

Minu roll oli kriisikommunikatsiooni korraldamine. Selles meeskonnas kaasa löömine. Esialgu oli minu roll marginaalne. Ma olin lihtsalt üks osakonna liige. Kommunikatsiooni juhtimisest strateegilise suundade ja läbirääkimiste juures ei olnud. Kui pärast moodustati kriisireguleerimisemeeskond, siis ma olin meediagurpi juhi asetäitja. Kuna Päästeamet määramati Siseministri poolt seda kriisireguleerimisemeeskonda juhtima, siis juhtis ka meediagrupi tööd Beata Perens ja mina olin tema parem käsi. See oli juba Runneri ajal.

Aga kui rääkida sellest esimesest juhtumist, kuskohast teieni esimese kriisi info jõudis?

Ma ei mäleta. Tõenäoliselt sain ma SMS'i. Või siis ma sain teada Piirivalve avalike suhete juhilt. Helena Loorents luges sellest lehest ise esmaspäeval. Ma ei mäleta ja ma ei oska seda öelda. Ma seda esimest poolt mäletan üldse vähem.

Mis sellest esimesest poolest on meeles?

Esimesest poolest ongi meeles põhiliselt see poliitiline tasand, kuidas väga kiiresti läks kogu kommunikatsioon üle poliitilisele tasandile. Keskkonnaminister ja Siseminister mängisid siin kõige suuremat rolli. Tekkis vaidlus, kelle vastutusele peaks olema riiklik reostustõrje plaan. Kuna meil oli olemas oma reostustõrje plaan. Siseministeeriumist valitsuse määrusega tulenev plaan ja meil on kriisireguleerimis plaanid olemas võimalike juhtumite osas, mis meie valitsemisalas toimuvad. Siis me nägime riikliku reostustõrje plaani peamist rolli Keskkonnaministeeriumil ja see selline poliitiline vaidlus oli päris tuline ja kestis päris kaua.

Kas poliitikud olid rohkem omavahel või lasid avalike suhete osakonnal kaasa rääkida, et mida välja öelda ja mida mitte?

Igal juhul avalikud suhted toetuvad ministreid sellises olukorras, kus on poliitiliselt väga raske seis, aga põhiline sisend tuli ikkagi sisulisest osakonnast. Piirivalve poliitika büroost. Nemad valmistavad ette, tuginedes kõigele mis meil on, meie seisukohad ja ettepanekud, millega minister võiks välja minna. Piirivalve ja reosuseksperdid töötasid selle seisukoha välja.

Minister võttis kõiki kuulda ja tegi tihedat koostööd?

Sellises olukorras ega tegelikult minister teab kõikides valdkondades mingit peamist kihti ja üldist taset. Loomulikult ta võtab kuulda, kui tuuakse selliseid spetsiifilisi nõuandeid ja täpsustusi.

Teine asi on see, et minister ei ole ainult oma organisatsiooni esindaja, vaid ta on ka erakonna esindaja. Ja kuna siin oli tegemist kahe erineva erakonna ministriga, siis loomulikult see vaidlus oli sedavõrra tulisem.

Aga mis veel kommunikatsiooni poole pealt, et miks see nii läks?

Soome press oli see, kes hästi jõuliselt ise hakkas näitma soomlaste osalust ja soomlaste abi pakkumist ja hästi kommunikeerima seda, kuivõrd soomlased on valmis meile appi tulema. See oli see Runneri juhtum. Kuidas see info jõudis? Runneri kohta. Esimesed hetked sellest.

Sa küsid nii spetsiifilisi küsimusi asjadest, mis juhtusid aasta tagasi. Ma tõenäoliselt ei oska sulle vastata.

Beata rääkis, et ta sai eelmisel õhtul teada, et laev on uppunud ja Piirivalve seirelennuk on näinud reostust, aga ta ei andnud teavet veel selle kohta, sest laev läks kontrollima. Järgmine hommik oli Soome meedia juba ülesse pannud, et selline asi on avastatud, aga Eesti meedia on maha vaikinud.

Sa paned praegu kokku sündmuste logi. See on tõenäoliselt mul kõige nõrgem koht. Kui sa küsid, mis oli meie roll või kuidas me kommunikatsioone korraldasime, siis ma usun, et see on see koht, mida ma mäletan ja rohkem seletada oskan, sellepärast, et ma tegelen sellega. Ma ei mäleta kuidas ma täpselt sellest teada sain. Kogu see sündmus venis ja venis kogu aeg. Põhimõtteliselt rääkisime kogu aeg ainult reostusest.

Kuidas teil kriisikommunikatsiooni süsteem toimis?

Põhimõtteliselt enamasti saime me kokku kriisireguleerimismeeskonna nõupidamiste ajal, mis toimusid nädalas vähemalt korra. Kui kriisireguleerimismeeskonnas on igast kaasatud organisatsioonist 1 esindaja. Kommunikatsioonis oli meil alguses vähemalt pool grupp kohal: Beata, mina, Leili Tuul, Helena. Nii Piirivalve, Keskkonnainspeksioon, et kõik saaksid otse kriisireguleerimismeeskonnast infot, sest taolisi tegevusi tuli meil kommunikatsiooniga toetada. Näiteks vabatahtlike registreerimine. Tegelikult, mis on otsene sündmuste lahendamise funktsioon. Selleks, et sellist operatiivtegevust toetada olime me seal kogu aeg juures. Meil oli oma tööjaotus, nelja päevased valvetsükliid, mida me jagasime üksteisega. Meil oli alati telefoninumber, millega vahepeal juhtus väike aps. See kuulub kriisikommunikatsiooni naljalugude valdkonda, kuidas üks hetk, kui üks inimene saadab välja pressiteate, kus on kontakt ja eksinud ühe numbriga ja teine saadab copy paste põhjal sama pressiteate välja. See ekslik number levib ja see vaene numbrimanik oli hiljem reostusteemadega väga hästi kursis juba. Ajakirjanikud helistasid talle pidevalt. Kriis.ee peal oli see number õige. Käivitasime kriis.ee, kuna kriis.ee'ga oli tegelikult sellel ajal alles segadus, sest üleandmisel selgus Siseministeeriumi riigikantseleis, et Siseministeerium ei olnud oma süsteemi üldse edasi arendanud, ma ei tea mitme aasta tagusest ajast ja Riigikantseleis ei olnud süsteemi veel valmis. Käivitamine võttis tohutult aega, sest tuli üles otsida inimene, kes selle kunagi loonud oli ja kes suudaks selle süsteemi jälle tööle panna. Probleem oli selles, et tekiks üks konkreetne koht, kust infot saada, sest kriiside puhul on alati se mure, et info on hästi hajus ja seda ei ole võimalik regulaarselt välja anda. Ja teine asi on see, et kui me anname infot regulaarselt välja põhiliselt ajakirjanikele, siis ajakirjanikud on meie peamised koostööpartnerid inimeste teavitamisel, siis kriis.ee peal on inimestel võimalik inimestel endal seda vaadata. Seal oli meil peal nii kriisireguleerimismeeskonna protkollid, jääkaardid, pildid reostusest, kontaktid ja igapäevased pressiteated. Kokkulepe oli selline, et igal päeval, kui meile saabusid

raportid päeva sündmustest koostame pressiteate, isegi kui seal ei ole suuri muudatusi toimunud, siis vähemal oli tähtis regulaarselt infot välja anda. See on päris oluline selliste sündmuste puhul.

Kuidas meedia neid sõnumeid vastu võttis?

Sõnumite kajastusel iseenesest ei olnudki nii suurt probleemi. Pigem oli probleem sellega, et me andsime välja istuvad infot. Meie, kes me istusime arvutite taga ja andsime välja infot ajakirjanikele, kes istusid arvuti taga. Samal ajal oli suhteliselt raske teenindada koha peale läinud ajakirjanikke. Hiljem oli juba see süsteem paika pandud, et pääste pressiinimestest oli ka seal. Siis said ka kohapealsed ajakirjanikud ära teenindatud ja nende teenindamine jätkus veel tükk aega pärast seda, kui tubane meediameeskond oli laiali läinud. Ma ei mäletagi täpselt, kuidas see kajastus oli. Üks mure oli see, et kuna see tekitas tohutu resonantsi, kuna seal olid linnud, mis oli emotsionaalne teema inimeste jaoks, siis kajastused olid kõik väga emotsionaalsed, mis tähendab seda, et see kutsus kokku ka inimesi ning esialgu ei suudetud hallata ära kõiki neid inimesi ja päris palju infot tuli jagada ka lihtsalt inimestele. ELF võttis selle ilusti enda peale ja sellega meil pärast enam muresid ei olnud.

Kuidas hinnata Runneri kriisikommunikatsiooni üldiselt?

Ma arvan, et seda Runneri kommunikatsiooni saab juba väga hea hindegga hinnata, sest süsteem oli kohe alguses paigas ja tõenäoliselt aitas ka see, et oli olemas konkreetne kommunikatsioonireguleerimismeeskond. Kommunikatsioonis aitab see, kui sul on kindel juht ja kindlad kõneisikud ja selle järgi saab paika panna ka oma süsteemi. Meil olid kokkulepped, et millal on koosolekud, kes vastab telefonile, kes monitoorib, päringutele vastajad, pressiteate koostajad. Kriisikommunikatsiooni funktsioonid jagasime ära. see oli juba hea korraldus, sest kui sa ühtsest kohast kõik omavahel kokku lepitud ja läbi räägitud sõnumeid edastab, siis see jätab koordineerituma mulje ja ongi koordineeritum. Isegi kui meil ei ole jutupunktide skeem, nagu Tõnismäe puhul oli, et kogu aeg jooksevad järjest värskendatav info. Me kõik olime kursis sellega, mis olid jutupunktid. Retoorika oli meil kogu aeg paigas, kõik olid samal ajal kursis.

Sest seal ei olnud süsteemi. See ei olnud koordineeritud protsess.

Kuidas on kriisiks valmistus üldse?

Nagu ikka sellised õnnetused tulevad ootamatult. Selles mõttes ei ol iialgi mingisugust pikaajaliselt ette valmistatud materjali olemas. Selles oligi asi, et ta tuli äkki ja ta tuli väga emotsionaalselt pinnal ja väga ruttu läks poliitiliseks, mis tähendab seda, et mingi hetk on ministeeriumi avalikel suhetel piiratud pädevus. Avalike suhete inimene teeb oma asutuses kõik, et oma asutuse mainet päästa ja ministrit panna, kuna minister on asutuse kõneisik number 1, panna toetama meie sõnumeid ja tema kaudu suunata kommunikatsiooni. Siin põrkuvad ka erakondlikud huvid ja mängud.

Milline on valmisolek ja ettevalmistus kriisideks? Mis selleks tehtud on?

Kui üldse, siis ma kujutan ette, et meie valitemisala on riigis kõige paremini ette valmistatud. Esiteks on meie valdkonnas pidevalt tegemist erinevate suuremate ja

väiksemate kriisidega. Kogu sellises riiklikus hädaolukorras valmisoleku süsteemis on Siseministeerium kriisiolukordades nn juhtiv ministeerium, ehk siis siseminister on kriisikomisjoni esimees, Siseministeeriumis on kriisireguleerimisosakond, mis valmistab ette seadussätteid, kuidas asjad käivad. Meie juures pannakse kokku kogu riiklik kriisireguleerimisplaan ja erinevad riskid erinevate kriiside puhul. Riskianalüüs tehakse meie juures. Kriisikommunikatsiooni vedamine on Siseministeeriumi kanda. Selleks ajaks oli meil välja töötatud Kriisikommunikatsiooni käsiraamat ja koolitatud umbes 600 ametnikku riiklikus süsteemis. Põhimõtted peaksid olema enamvähem paika loksunud ja meil on oma kriisikommunikatsioonimeeskond ja vajadusel me koguneme. Iga kord tuleb kõik üle vaadata. Samamoodi Nõva puhul, et ei tulnud käiku meie kriisireguleerimismeeskond. Politsei jäi välja, pigem olid kaasatud Leili ja Helen.

Põhiline koolitus alguses saigi meie omavalitsusele. Meie omavalitsuse avalikud suhted olid suuresti selle käsiraamatu välja töötamise juures. See käsiraamat on hästi praktiline. Sisu on ju erinev, aga põhiliselt põhimõtted on samad. Ma usun, et see Vaidloo asja me ei käsitlenud, kui kriisikommunikatsiooni. See oli pigem poliitiline kommunikatsioon ja mitte kriisikommunikatsioon selles tähenduses, kuidas me seda kriiside ajal mõistame. Kui käivitus kriisikommunikatsioon siis sellest hetkest ma usun, et ei olnud enam suuri probleeme ja ringi sahmimist.

Mis oli kõige suurem õppetund nendest kriisidest?

Meie enda jaoks on õppetund see, et kogu aeg peab olema asutuses võimekus selliste asjadega tegeleda. Ükstapuha, kas see juhtub Piirivalve, Päästeameti, Politsei, kelle iganes valitsemisalas. Sellisel juhul jäi meil Piirivalve nõrgaks, mis tähendab, et läksime appi Siseministeeriumi avalikest suhetest meie, et nad saaksid selle omaenda Piirivalve tasandi ära kommunikeeritud. Teine õppetund on loomulikult info liikumise skeemid, mis suurelt ajakirjanduses ka läbi käisid, kuidas minister neid infoskeeme pärast paika panema hakkas. Avalikud suhted peavad olema sellistel puhkudel kaasatud kohe. Siis saab juba vastu võtta otsuseid, kas see avalikustada kohe või mõelda enne. Mõnikord avalikke suhteid ei usaldata sellepärast, et äkki me oleme ajakirjanike poole. Ajakirjanike jaoks oleme me alati organisatsiooni poolt. Nendes organisatsioonides, kus avalikud suhted ei ole võimelised ennast väga tõestama, siis on seal probleeme. Kolmas õppetund on kooskõlastatud. Piisab ka sellest, kui on kogutud inimesed kokku ja rääkida läbi retoorika ja oma eesmärgid ja panna paika mingisugusedki tegevused. See Vaidloo teema läkski käest ära, sest kõik tegutsesid oma rindel. Kaks ministrid on omavahel vastasseisus. See andis ka teistele võimaluse kaasa rääkida. Riigikogu infotunnid ja teised poliitilised asutused ja huvitavaid teemasid ka.

Kuivõrd oli Piirivalve ametnike pagunite ära võtmine meedia survele tehtud otsus?

Ma ei saa kommenteerida, mis käis läbi siseministri peast. Loomulikult sellistel puhkudel alati otsitakse märtrit või otsitakse süüdlast. Seekord leiti süüdlane. Väga kerge oli kogu see teema taandada infoskeemile, siis oli väga kerge leida ka lahendus ja kedagi karistada. Hinnang ministri tegevusele tagantjärele on üks asi, aga me ju näeme, et sellest ei tulnud tegelikult midagi. Sellest ei olnud mingisugust kasu ja see ei viinud kuskile. Ja pealegi, kuna hilisem avalik toetus Piirivalvele tõusis ja Tõnismäelgi nägime, et rasketes olukordades rahvas ikka toetab omasid, siis ei olnud ka mingisugust põhjust seda pikalt edasi lükata. Ma ei mäletagi, kaua see auastme

tõstmise peatamine oli edasi lükatud. Protsess oli algatatud ja taotlus oli sees ja oli teada, et auastet peaks tõstetama, siis oli kerge seda lihtsalt peatada. Kui Piirivalve peadirektor ei oleks sellel ajal olnud sellises ajajärgus, kus tal ei oleks auastet tõstetud, siis tõenäoliselt oleks tulnud välja mõtelda midagi muud. Aga ütleme nii, et sellisele asutusele kus auaste on oluline, siis on see loomulikult karistus. Hilisem aeg näitas, et seda protsessi ei ole mõtet jätkata.

Lavly Lepp, Põhja ringkonnaprokuratuuri juhtiv prokurör, Tatari 39

Milline oli teie roll õlireostuse kriisiga seoses?

Pärast reostuse avastamist teisel päeva alustati kriminaalmenetlus. Ma olin teine prokurör, kes menetluse juhtimise üle võttis ja pärast seda oli puhas kriminaalmenetluse juhtimine.

Kuidas oli kogu kriisi kommunikatsiooni kaasatud?

See oli väga lihtne. Kriminaalmenetluse seaduse järgi käivad kriminaalmenetluse andmed läbi prokuratuuri, see tähendab, et prokurör peab otsustama, kui palju kriminaalmenetluse andmeid on võimalik avaldada sellistel, et need ei kahjustaks kriminaalmenetluse huve. See on nüüd teooria. Praktikas oli nii, et selle asja menetlemiseks oli moodustatud uurimisgrupp, kuhu olid kaasatud Keskkonnainspeksioon, Piirivalve, Keskkriminaalpolitsei ja Prokuratuur, kes seda koordineeris ja see kommunikatsiooniteema. Esiteks oli esimene rõhk kindlasti reostusel. Kogu reostusega tegeleda, et seda hakata kokku korjama jne. Siis tuli tagantjärele ilmselt kommunikatsioonis, mis oli ilmselgelt eespool kriminaalmenetlusest, sest info hakkas ennem tulema. Näiteks see sama esimene küsimus, et millal te saite esimest korda reostusest teada, siis tegelikult sai prokuratuur reostuse ulatusest teada meedia vahendusel. See näitas, seda, et esialgu oli kommunikatsioon väga halb, sellepärast, et ilmselt kui see oleks hea olnud, siis me oleks saanud teistest riigiasutustest seda teada. Ühesõnaga, saime meediast teada. See oli teisel päeval reostuse tekkimisest. Meie roll oligi peaaegselt kõigepealt see kriminaalmenetluslikult uurimisgrupp kokku saada. Toimima hakkas ta nii, et meie toonane pressiesindaja, kes võttis väga suure rolli enda kanda. Käis kaasas kõikidel uurimisgrupi nõupidamistel. See oli nõupidamine, kus kõik ametkonnad istusid ümber laua ja täitsime sellist logiraamatut, et jagasime ülesanded, kes mida teeb, kui palju teeb, miks teeb, millal on tähtaeg. Esialgu olid need grupi nõupidamised iga päev ja pressinõunik oli sinna kaasatud. Erinevate ametkondade päringud jõudsid tegelikult osaliselt prokuratuur, osaliselt vastati ise ära, kõik vastused tulid ühte kohta, siis me teadsime mis toimub. Samas toimus ka kõrvalkommunikatsioon. Mina kõikidele küsimustele ei oska vastata. Ma arvan, et sellise valitsuse kommunikatsioonibüroo, kus toimus omakorda info liikumine. Kui esimestel päevadel oli kontakt väiksem, siis ma tean, et järgnevatel päevadel oli pressinõunik nendega koguaeg ühenduses. See, mis puudus kriminaalmenetlust, see läks välja prokuratuurist, see mis puudutas päästetöid, läksid Päästeametist ja poliitilised avaldused ja seisukohast läksid valitsuse pressibüroost.

Kuidas te hindate oma pressinimese tööd selle õnnetusega?

Väga heaks, sest kui vaadata selle töö mahtu, mis tuli ära teha, siis tegelikkuses oli ta üks, ainult võibolla mingitel hetkedel oli toetamas teda riigiprokuratuuri pressinimesed. Tegelikult kandis ta umbes 90% kommuniqueerimisest üksinda ära.

Kuidas meedia prokuratuuri poolseid sõnumeid kajastas?

Ma arvan, et meil oli alguses kokku lepitud see, et me iga päev andsime välja mingi sõnumi sellest, et mis siis on, kui oli kõige kriitilisem aeg. See toimus erinevaid

kanaleid pidi. Ühteltpoolt me vastasime kõikidele päringutele, mis tulid. Teiselt poolt olid need pressiteated, kui mingisugused olulisemad etapid. Näiteks need samad, kui toimus see, et olime saatnud esimesed modelleerimised, olulisemate faktide peale läksid ka pressiteated välja. Ning kolmas oli vist selle nädala jooksul vist 2 korda oli ka pressibriifingu teema, et kõikide ametkondade esindajad andsid korraga ajakirjanikele seda informatsiooni, et mis seisus hetkel see asi on.

Kuivõrd palju te jälgisite üldist pilti, mis juhtumi põhjal oli meedias?

Probleem oli see kindlasti esimestel päevadel eriti, et oli situatsioone, et meie ise, kes me teoreetiliselt oleksime pidanud mingeid asjaolusid teadma, kus n-ö jutumärkides spetsialistid andsid hinnanguid. Nead teadsid kuidas asjad on. Selles mõttes oli loomulik see, et meile jõudis palju informatsiooni, mis ei pärinenud meilt. Praegu lihtsalt öeldud on see, et mina prokurörina ja pressinõunik samamoodi, et me kuulsime nii mõnestki õnnetust puudutavat uudist omakorda meediast, mis ühelt poolt oli see, et ühtedel juhtudel oli vale ja teised olid need juhud, kus me olime öeldud, et me ise ei lähe. Et meil on kokku lepitud inimesed meedias.

Poliitikute väljaütlemiste kohta. Millise hinnangu te sellele annata?

Sellele ma ei anna mingit hinnangut. Seda ei saa ma oma ametikohast tulenevalt öelda.

Läksite uurima Flawlessi?

Egiptusesse läks osa uurimisgrupist. Nad ei läinud mitte uurima, vaid võtma proove laevalt, kuna Flawless oli tolleks ajaks peamine kahtlusallane laev. Seda otsustati, et minnakse.

Kuivõrd meedia selle kajastamisega hakkama sai?

Sellega saadi hästi hakkama, sest meie mõte oli see, et mitte teha sellest niivõrd meedia sündmust, kui et lasta uurimisgrupil oma töö ära teha. Nad olid seal nädalavahetuse ja sellest sai meedia teada vahetult enne, kui nad tagasi tulid. Ja kui keegi sai enne teada pidasid nad lugu kriminaalmenetluse eesmärgist ja seda ei käidud suure uudisena välja. Aga kui nad tagasi tulid oli see kajastus täitsa neutraalne. Ühelt poolt me ootasime ise märksa hävitavamalt hinangut, et mis te käite nii ja kulutate maksumaksja raha. Aga teisalt tunduski tollel hetkel, et see on ainuke võimalus. Küsimus oli selle, et mis on alternatiiv. Alternatiiv on mitte minna ja pärast heidetakse ikka ette, et miks te ei läinud, kui oli võimalus minna. Tundus, et kõik valikud on pahad, aga sellel hetkel tuli otsustada ja aega oli ainult mõned tunnid, et otsustada. Meedia kajastus oli suhteliselt objektiivne, aga ma arvan, et nii nagu selliste spetsiifiliste valdkondade puhul tekkis meedias spetsialiste ja ütleme nii, et kuna asjaga peavad tegelema ühelt poolt juristid, meil oli küll kaasatud spetsialiste, kes nõu andsid. Spetsialistidel on kõigil oma arvamus ja oma tõde. Selles situatsioonis oli vahel raske orienteeruda, et kes on õige spetsialist. Üks ütleb, et saab, teine ütleb et ei saa. See võis olla raske meediakajastuse poolt, et meedias ilmus hästi palju artikleid ja siis me pidime kontrollima, kas nii saab olla. Ressurssi on ikkagi piiratud hulgal.

On ka mingeid selliseid aspekte, mida meedia oleks võinud kajastada?

Menetluse koha pealt küll ei julgeks öelda, et ei olnud midagi, millest ei räägitud. Seda ma ei oska öelda. Pigem oli justnimelt see, et esimest korda Eestis pandi tööle uurimisgrupp, mis oli moodustatud erinevate ametkondade vahel. See oli esimest korda ja selle tõttu ka päris suur katsumus. Ilmselt, kuna esimest korda oli Eestis ka selline kriminaalmenetluse uurimisgrupp, mis pidi koos kuhugi suunas liikuma. Seal samas kõrval oli selline pressinõunike kogum, kes pidi samamoodi esimest korda liikuma selliselt, et ta oli kokku pandud erinevatest huvigruppidest. Kõige selle keskel oli kriminaalmenetlus. Igal pool oli ka muu huvi. Ministeeriumitel oli oma huvi, erinevatel ametkondadel ka. Seal võibolla tekkis seespool huvide ja kohustuste konflikt. Kui üheltpoolt pead ütlema, et sellega ei saadud hakkama, siis kuidas sa seda ütled ja teiselt poolt survestatakse, et seda sa ei räägi. Pressinõunikele oli see päris raske periood.

Milline on teie organisatsiooni ettevalmistus kriisi kommunikatsiooniks?

Meie ettevalmistus ongi see, et see üks pressi inimene, kellel suhtleb vastava prokuröri, kui midagi on. See tähendab omakorda seda, et kuna seadus on selline, et prokurör räägib ja võtab endale vastutuse, et kes ütleb kui palju, miks ja kui palju midagi võib öelda. Prokuröril mingit kriisi ettevalmistus ei ole.

Kas tuntakse sellest puudust, et kas võiks olla või ametkondade vahelisi koolitusi või läbimängimisi?

Nüüd vist tuli midagi. Kui ma ütleks nüüd, et jah on vaja palju koolitusi, et hakata kriisisituatsioonis toimetulemist õppima, siis ma pingutaks võibolla üle. Samas midagi jäi ju puudu, et ega need erinevad ametkonnad ei kohe sulanud selleks. Võibolla ideaalpilt ongi selline, et kui toimub mingi jama, siis igaüks teab oma rolli. Siis peaks olema teoreetiliselt see, et me kõik kaotame pea ja hakkame rapsima, siis on sisse harjutatud, et nüüd me teeme seda, seda ja seda. Näiteks kohe ei saanud tööle erinevate asutuste listi, sest nii suured turvanõuded on peal. Ainuüksi, et selleni jõuda, peaks olema üks list, kus me saame kõik asjad kätte. Nii et jõua, et igaühele eraldi e-mail saata. Kõik info läheb ühte kohta ja kellel on vaja, see võtab sealt. Selle listi tegemine juba viibis päris kaua, sest keegi ei olnud selleks valmis. Rääkimata siis kõigest muust. Õppida võiks enne, mitte pärast juhtumeid.

Lõppkokkuvõtte hinnang kriisikommunikatsiooni üle?

ega see kommunikatsioon hullem ei olnud, kui sisuline kriminaalmenetlus. Ma isegi arvan, et mõne koha pealt kommunikatsioon iseenesest toimis paremini. Kui ma ütlen, et ta oli hea, siis ma valetan.

Loode-Eesti on kriisideks nüüd valmis ja. Kui ma ütleks, et oli täielik kaos, siis ma teeks jälle ülekohut. Tegelikult ma arvan, et kuskil 4 või 5 päeval me hakkasme aru saama, mis on kellegi ülesanne ja kes kellega suhtlema peab. Võibolla, kui teha sellest näitlik õppetund, et kõik need inimesed leiaks selle aja, et istuda maha ja arutada läbi, mis valesti läks, siis sealt õppida oleks üksjagu. Ma ütlengi, et kui vaadata selle peale, et kui me oleks õppinud inimesed ja selliselt kommunikeerida neid asju, siis võiks panna sellele hindeks 1.

Teine asi, mis hakkas tekkima oli see, et ühel hetkel ei tunnistanud seda, et meie asutuses on probleemid. Selmet hakata tegelema sellega, et lahendada seda olukorda

mis on tekkinud hakkas iga ametkond oma nõrki kohti varjama. See ei olnud meie süü, meie ei jätnud seda faksi saatmata, meie lendurid on kõige tublimad jne. Ma isegi julgen öelda, et tollel hetkel oli prokuratuur kõige sõltumatu kõigest. Samas see on jälle hästi hinnanguline. Ilmselt oli meil see võimalus, et meie saime appelleerida seadusele ja kriminaalmenetlusele ja öelda, et meie ütleme, palju me räägime. Mingil hetkel oli tunda, et see tuli ka teistele kasuks, sest nad said aru, et see on hea asi. Teisisõnu oli asi halvasti, aga ta ei olnud nii halvasti, et võiks nutma jääda.

Jüri-Ott Salm, Eesti Loodus Fondi tegevjuht 5295933 jott@elf.ee

Milline oli teie roll õlireostuse kriisi juures?

ELF'is me olime lihtsalt valmis sellisteks sündmusteks. Me olime algatanud ühe projekti, mille eesmärgiks oli vabatahtlik kaasamine ja ametkondadele appimine selliste õnnetuste korral. Seda me siis üritasime kogu selle õnnetuse perioodi vältel teha. Alguses läksime kohale ja siis see koostöö hakkas sujuma ja läks järjest paremaks. Ma olin siis isiklikult kriisi reguleerimiskomisjoni liige ja ELF oli siis riigi partner vabatahtlike kaasamisel ja linnuabi osutamisel.

Millal te saite esimest korda reostusest teada ja kustkohast?

See oli pühapäev, 29.jaanuar. Pressist kaudu.

Mida te ette võtsite kohe?

Ma helistasin projektijuhile ja ütlesin, et on reostus ja mine kohale. Siis ta läks kohe esmaspäeval sinna randa. Ta vaatas mis see olukord on ja annaks hinnangu, kas me midagi saame teha või aidata ja mis edasi võiks juhtuda. Seda ta tegi ka.

Mis see hinnang siis oli?

Esimene hinnang oli see, et on väga palju linde, kes on õli sees. Rannik on reostunud, päästetööd on korraldatud väga väikesel alal ja ei toimu lindude abistamist. Kiires korras lihtsalt tapeti linde, et neid päästa kannatustest. Seejärel hakkasid ka diskussioonid päästetööde juhi Tõnnis Pajoga, et mis edasi teha. Siis meie Tartu kontoris saime hinnangu, et vabatahtlikke kaasata. Esmaspäeval ja teisipäeval oli pigem diskusioonikava, kas on vaja ja kuidas kaasata ja meil oli just ELF'i sünnipäeva üritus 1. Veebruar. Kõik muud paralleelsed asjad pidid toimuma ja teisipäeval otsustasime, et sünnipäev jääb ära. Saatsime välja teate, et ootame umbes 30-40 vabatahtlikku ja olime valmis neid ise kordineerima.

Kas te otsisite neid meedia kaudu?

Jah, me saatsime välja pressiteate.

Kas teil mingit vabatahtlikke võrgustikku pole?

Tol hetkel meil veel polnud. See läks puhtalt pressile ja press võttis selle väga üles. Seal hakkas üks probleem veel tekkima, mis on edaspidi ka veel olnud etteheide, et me kutsusime vabatahtlikke ja registreeris neid väga palju. See moment jäi märkamata, kuna me tahtsime ainult 30-40 vabatahtlikku. See oli suurim arv, mida me suudaksime hallata. Seal oli väike aga veel, et suhtlemine Päästetööde juhiga – tal oli ääretult kiire ning kooskõlastus temaga oli äärmiselt pinnapeale. Meile kontoris jäi mulje, et see on kokku lepitud, aga päris täpselt vist siiski ei olnud. Teade läks ja läksime ka meie kohale kolmapäeval.

Mis selle projektijuhi nimi oli?

Kristjan Toom

Meediast lugesin ka, et üks vabatahtlikke oli Wales'ist. Kas

Kaasati ka välisvabatahtlikke. See toetas läbi Soome WWF'i, läbi IFAF'i. Läbi Sea Alarmi, mis on Euroopas baseeruv naftareostuse tõrje ja ennetusega tegelev organisatsioon ning Inglismaalt Kuninglik Loomakaitse Fond. Nende kaasamine toimus seeläbi, et kui sündmus kajastus rahvusvahelises meedias, siis Soome WWF on meie Eesti partner naftareostustõrje projektis, siis nemad edastasid selle oma rahvusvahelisse võrgustikku. Seejärel tuli neile selline küsimus, kas SeaAlarmilt või Loomakaitse Fondilt, et kas on vaja ka rahvusvahelist abi. Soome WWF andis selle kontakti mulle. Ma sain kõne ja ütlesin et mulle sobib ja tulge kohale. See oli 1. või 2. veebruaril. Seal oli ka teine nüanss, nad küsisid, et kas ma esindan riiki või NGO'd. Ma ütlesin, et NGO'd, sest ma riigi poolt ei saa veel 100% ütelda, kas nad aksepteerivad sellist häbi. Ma põgusalt rääkisin Riikliku Looduskaitse keskuse inimesega ja ta arvas ka, et las nad tulevad siis kohale. Nad ütlesid, et see ei too mingit kaasa. Reedel olid nad juba Eestis. Nemad on ka NGO'd ja reageerisid sellele kontaktide võrgustiku kaudu, mis NGO maailmas toimib. Mis puutub Soome abi, siis see jäi natuke katki, see oli pigem Runner 4 puhul. Soome abi oli see, et Soome WWF'i kaudu tulid vabatahtlikud, kes aitasid neid linde abistada.

Kui see linnuhaigla juba töötas kajastati seda väga võimsalt. Siis olid ju sellest jutud, et välismaalt – Brasiiliast, Saksamaalt, Inglismaalt, Belgiast, Hollandist ja mujalt tuleb vabatahtlikuid ja meist olid reportaažid. See sõnum jõudis kohale, aga algfaasis ma ei ole kindel kas seda sõnumit levitati.

Mis oli teie arvates reostuse põhjus?

Seda on raske öelda, aga siin on kindlasti see, et võibolla Eesti lihtsalt ei ole valmis selliseid kuritegusid lahendama ja võibolla on selline arusaam ka nende laevnike seas, kes selliseid kuritegusid korda saadavad. Üleüldse on sellist süüdlast raske tabada ja siin aitaks võibolla kaasa see, et kui need süüdlased leitakse, et sellest tehakse tõsine meediasündmus. Inimestele jõuaks kohale, et karistused on väga karmid. See hetk oli aga väga väike kontrollimisskeem. Seirelende oli väga vähe ja seda teostati väga kaootiliselt. Kui Eesti vetes toimub mingi reostamine, siis süüdlane jõuab ilusti minema. See jätkub ka praegu nii.

Milline oli teie arvates kriisi juhtorganisatsioon?

Päästeamet.

Mõlema reostuse puhul?

Jah. Natukene sekundeeris Piirivalve ja Keskkonnainspeksioon, aga Päästeamet sai kogu selle töö ja valu enda kaela. Nendel oli ainsana meeskonnad, kes said organiseerida inimesi, kellel oli mingisugune varustus ja teadmine kuidas seda reostust kõrvaldada. Keskkonnainspeksioon pidi tegelema sellega, et süüdlast otsida ja keskkonnakahju hinnata. Tema otseselt väga palju ei aidanud ka selle reostuse likvideerimiesga. Piirivalve tegi mereseiret ja üritas süüdlast tabada.

Aga seal oli juttu sellest, et tehti pakkumine Keskkonnaministeeriumile, kes võiks kriisilahenduse enda peale võtta. Nad tõenäoliselt keeldusid. Ise täpselt ei tea, kuidas see juhtus, aga see näitab, et Keskkonnaministeerium ei oleks olnud selleks valmis.

Kuidas see organisatsioon õnnetust kommu­ni­keeris? Peale pressiteate mis tehti vabatahtlikele?

Me püüdsime iga päev anda kodulehel infot edasi sellest, mis kohapeal toimub. Me nägime, et keegi seda eriti ei kajasta adekvaatselt ja kohapeal puudus isegi pressiohvits­er. Seetõttu ma olen natuke kriitiline õnnetuse algfaasis, et Päästeamet ei tekinud sellest olukorrast täielikku ülevaadet alguses ja päästetööde juht Tõnis Pajo jäeti sinna üksinda tegutsema. Tal ei olnud assistente kõrval üldse. Ta pidi suhtlema pressiga ja suhtlema absoluutselt kõigega. Järgmisel nädalal see asi lahendati. Algu­ ei läinud üldse käima ja siis tegutsesime ka meie võibolla natuke põikpäiselt, aga...

Mis see tähendab?

Selles suhtes, et see on see õrn moment, et algatus vabatahtlike kaasamiseks oli väga mitte kõige paremini kokku lepitud. Võibolla oleksin mina pidanud helistama kuskile Päästeameti tippjuhtkonnale, et teeme selle kutse või mitte. Aga igastahes see info, mis õnnetuse sündmuskohalt laekus, andis pigem selle tõuke, et kutsuda inimesi ja me hindasime enda poolt ära selle ressursi, et me suudame 40 vabatahtlikku hallata. Samaaegselt oli Marek Tampere Terevisioonis ja rääkis, et kuna oli ette näha suuri kulusid, siis me mõtlesime välja annetuste korjamise kampaania.

Rääkige veel kohapealsest kommu­ni­keerimisest.

Me panime selle kodulehele ja meil oli mingi pressi...

Aga võrgustikud?

Seal oli meil mingi ajakirjanike nimekiri. Kõik suuremad ja personaalsed ajakirjanikud.

Kui te tegite pressiteateid ja oma kommu­ni­katsiooni poolt, et kelle reegleid te selle juures jälgisite ja kellega koostööd tegite?

See oli nii, et see, kes ELF'ist oli õnnetuskohal koondas info ära, mis päeva jooksul juhtus, mida tegi ELF. Kui seal oli numbreid näiteks lindude kohta, siis seda infot esimestel päevadel eriti ei kooskõlastanud, aga järgnevatel päevadel kooskõlastasime ka Looduskaitse keskuse inimestega ja siis hakkas info, mis välja anti ühtlustuma. Kohapeal puudus pressiohvits­er, kes oleks need küsimused ära lahendanud. Hiljem see asi tekkis. Kokkumängu ei olnud ja kogemust ei olnud absoluutselt. Rollide jaotus oli ka segane. Linnuabi oli esmakordne Eestis, üle pika aja, kus nii palju elusaid tegelasi pidi päästma.

Mis oli hästi?

Hästi oli see, et Päästeamet on sellise ressursiga, et tegutseda ja hiljem need erinevad ametkonnad suutsid väga hästi koostööd tegema hakata.

Teise juhtumi puhul siis?

Ei umbes nädalaga juba, sest edaspidi oli kindlalt fikseeritud palju vabatahtlikke oli vaja ja me registreerisime neid. Kõik muutus korrapäraseks.

Mis oleks saanud kommunikatsioonis teistmoodi teha?

Esmapilgul oleks vaja olnud üritusele ühtset pressikoordinaatorit, kes oleks päästetööde juhilt selle funktsiooni ära võtnud ja päästetööde juht oleks saanud rohkem kontsentreeruda õnnetuse likvideerimisele. Oleks hea olnud, et oleks olnud kontakt kõigi organisatsioonide esindajatega ja kõik kooskõlastatud omavahel. Siis ei oleks tekkinud seda, et ühed oleksid andnud ühte laadi infot ja teised teist.

Keskkonnaministeeriumile heidaksin ma ette seda, et Keskkonnaministeerium helistas järgneval nädalavahetusel, 4. Veebruaril, avalike suhete juht, kes ütles sellist asja, et teeme nüüd nii ja edaspidi, et teie saadate välja ainult meiega kooskõlastatud teateid välja. Mis oli minu meelet räme peale hüppamine ja arvamine, et niimoodi saab info levikut kuidagi suunata või pidurdada või kujundada.

Millega ta seda põhjendas?

Ta põhjendas sellega, et toimime koordineeritult ja hästi palju erinevaid arvamusi ja infot on välja läinud. Siinkohal tulebki selle juurde tagasi tulla, et Keskkonnaministeerium ei olnud päästetööde üldjuht ja üleüldse käitus üpris kehvasti. Villu Reiljan hakkas õigustama, mis Keskkonnaministeerium ei ole see koht, kes vastutab selle jama eest. Käidi õnnetustööde olukorraga tutvumas. See oluliselt segas päästetööde algatamist. Keskkonnaministeerium oleks pidanud oma inimesed kontorist välja ajama ja randa tööle panema, siis nad oleks aru saanud, mille nimel nad tööd teevad. Tegelikult see kogu ülesannete raskus läks Päästeametisse ja Siseministeeriumisse. Nad surkisid natuke ja üritasid oma nahka päästa. Allasutused nagu Keskkonnainspeksioon ja Looduskaitsekeskus töötasid oma võimete piiril. Eriti Looduskaitsekeskus, kuna see oli vastloodud organisatsioon ja kogu regiooni töötajad olid rannas tööl ja toodi teistest regioonidest inimesi juurde. Nemed olid oma reorganiseerimise peal maksimumi peal väljas. Pärast oli see neile endile suur tagasilöök.

Kuidas neid sõnumeid kajastati, mis te välja saatsite?

Seda väga ei tea, sest ma ei jälginud. Üks inimene teeb meil analüüsi, mis juhtus, aga ma pole seda veel näinud. Aga kui me otsisime ruume Linnuhaigla jaoks, siis meedia tahtis väga aidata ja tegi kõik endast oleneva, et mingil moel seda üritust kajastada ja eelkõige seda, et kas on vabatahtlikke ja et nemad on valmis seda sõnumit vahendama. Kui me ruume otsisime, siis nad lasid kuulutuse väga kiiresti käima läbi kuulutuse.

Alguses oli aga see, et see mis tekitas suure vabatahtlikke soovide rohkuse, oli et läbi meedia läks vabatahtlikute otsimise sõnum, aga ei täpsustatud, et see number on väga piiratud. Hiljem tundsid need inimesed, kes tahtsid tulla, aga ei saanud ennast solvatuna. Aga see oli paratamatu.

Kas midagi oli valesti kajastatud ka?

Jah, see mis lindudesse puutub, seal oli arvatavasti emotsioone. Ma ei tea, kas ajakirjanik käis ise kohal, või keegi rääkis. Alguses need kokkukorjatud linnud identifitseeriti ja põletati. Kuna need linnud olid nagu naftakätkrad, ei suudetud alati hinnata, kas nad on surnud või ei. Teine on see, et võivad olla mõned närvireaktsioonid. Sealt mõned tõepoolest lendasid välja. Kas keerati otseselt kael kahekorra või surid nad seal tules, siis eriliselt vahet ei ole. Selles võis hoopis ka nii ju kirjutada, et linnud said hukka tänu sellele, et keegi õli vette valas, mitte et looduskaitsejad linde põletasid. Aga see on ajakirjanike omadus.

Mulle tundus, et Tiit Randla oli hästi emotsionaalne, samas oli Andres Kalamees, kes ütles, et ei ole üldse nii hull linnuliikide hävimise seisukohast. Randla jutt oli hästi emotsioonidest juhitud ja tal ei olnud millegi peale väita.

Seda kõik küsisid, et palju neid linde on hukka saanud. Sellele hinnangu andmine oli väga raske. Üks linnuekspert lõpuks andis hinnangu, et umbes 20 000, lisaks sellele 10 000, kes rannast kokku korjati. Tiit Randla on kohapealne inimene, ta teab ka seda, mis see võis merele kaasa tuua. Ma ei ole ühtegi tema intervjuud küll lugenud. See oli kodukoht ja põhimõtteliselt tema elutöö, et ta selle kaitselaa löi. Arvata on, et see oli päris halva mõjuga temale.

Esimestel päevadel ma ise ka ei käinud rannas. Need inimesed, kes käisid esimestel päevadel, kui need linnud kõik laiali olid, ütlesid, et see mõjus päris kõvasti.

Kuidas meedia kajastas kogu seda Flawlessi juhtumit? Mis aspektid sealt meelde tulevad, et mis oli olulisemat ja mis ebakohast?

Poliitika asi ei olnud nii väga ebakohane. Poliitikutele tulebki aru andmist nõuda. Kokkuvõttes ju süüdlast ei tekkinud. Ainult Keskkonnainspektsiooni peadirektor sai noomituse, selle eest et ta ei edastanud mingit infot õige aegselt.

Piirivalve juht jäi oma pagunitest ilma, pluss karistati kahtne Piirivalve ametnikku moraalse süü eest. Pandi nende pildid igale poole. Üks isegi lahkus töölt. Pärast audit tuvastas, et nad tegid kõike õigesti oma töö piires. Meedia kaasabiga said nad oluliselt kõrvetada.

Mina pigem jälgisin seda, kuidas Keskkonnaministerium ennast väljendas. Seal oli palju eneseõigustust, vastutuse teiste kaela veeretamist. Mitte ei võetud lahenduse otsimise rolli vaid pigem süüdlase otsimise rolli.

Vaadati kõrvalt ja näidati näpuga.

Hukkunud lindude numbrid varieerusid päris kõvasti ka. See oli paratamatu. Seal ei olnud ühtegi keskset kontakti, kellelt küsida.

Kuidas sa üldiselt hindad kommunikatsiooni avalikkusega läbi meedia? Kas see kommunikatsioon õnnestus?

Alguses oli ta kahtlemata väga halvasti. Teisel nädalal läks rööpassse ja muutus tavasündmuseks. Kõik oli väga regulaarne. Mälean isegi seda kriisireguleerimiskomisjoni pressikonverentsi. Ajakirjanikud said küsida kõike ja

väga korralik oli.

Üks asi on mulle siia maani ebaselge. See on seotud sellega, et kuidas riigiprokuratuur hindab süüdlase otsimist. Seekord käidi selliseid lubadusi välja, et süüdlane kindlasti leitakse, aga uurimisprotseduuri kohta rohkem teavet ei antudki. Intervjuud ei olnud avalikkusele leitavad.

Nad ei tohigi anda mingit infot. Samas Ansip ütles kohe, et see oli Flawless, aga see ei olnud tema pädevuses. Kahjuks see olukord on selline, et nende õnnetuste süüdlasi on peaaegu võimatu leida, kui riigid ei tee paremini koostööd. Need signaalid olid väga ennatlikult positiivsed uurijate poolt, et süüdlane saab leida. Ning need reportaažid, kuidas Flawlessi taga aeti olid väga põnevad, aga kahjuks ei viinud kuhugi.

Mis selles teises kriisis teistmoodi oli?

Teise kriisi puhul oli kriisireguleerimiskomisjon juba põhimõtteliselt koos. See oli juhtum, mis tekkis juurde. Aga siis tekkis soomlastega jama. Ja need väljaütlemised Eesti poolt, et kui tulul puhuks põhja poole, siis oleks hea, et ei peaks soomlased eestlastele appi tulema, vaid koristavad oma vetest selle reostuse ära. See oli väga hea, et meedia selle välja tõi.

Miks?

See näitab sellist küünilisust või vastutustundetust, mida mõned võimukandjad omavad.

Kes selle välja ütles?

Tallinna linnavalitsus, aga ma ei mäleta, kes need persoonid olid.

Ma mäletan seda, et siis tehti need esimesed tuukritööd ja sukeldumised ja sealt meediale ikka lõigati neid infolõike. Minu arvates infot anti niipalju kui võimalik.

Kajastuses oli ka ju midagi teistmoodi võrreldes esimese kriisiga.

Runner 4 puhul ei olnud ju sellist mõju ka rannikule. Rannikul otseselt sellised päästetöid üldse ei teostatud, mis tähendas seda, et palju vähem oli kajastada ja teha. Mingi naftalaik sõitis mööda Soome lahti ringi ja siis vaadati, kas tuleb kaldale või aurab ära. See oli mõneti ka väga õnnelik, osa jäi sinna paaki.

Mida selle õnnetuse puhul ette heita, et valitsus ei suutnud otsustada ja ära korraldada kiiremas korras paakide tühjaks pumpamist. Ma ei ole eriti aru saanud, kas see oli ülaltpoolt antud korralduste aeglus. Piirivalve ametile anti ülesandeks korraldada ära paakide tühjaks pumpamine. Samas Veeteede amet üritas läbi rääkida laevaomanikuga, et äkki nad tulevad ise ja pumpavad laeva tühjaks. Seal anti põhjendamatult hästi pikk vastamistähtaeg ja riik ei olnud üldse resoluutne. Pigem nagu üritati läbirääkimiste teel leida see lahendus, et omanik pigem teeb selle vraki keskkonnakahjutuks. Riik oleks pidanud ohjad enda kätte võtma ja ütleva, et kui kolme nädala möödudes me näeme, et omanik seda ei tee ja me teeme selle ise ära, aga see võttis kuus kuud aega, kuni riik jõudis selleni.

Riigi all pead sa silmas siis Keskkonnaministeeriumit?

Ei, see anti Veeteede ameti ja Piirivalve pädevusse ehk siis Siseministeerium ja Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium.

Õnnetuse puhul see teeb ka asja keeruliseks, et on kolm ministeeriumi ja hästi palju ametkondi. Neid on keeruline koordineerida ja omavahel suhelda.

Mina olin kriisireguleerimiskomisjonis, siis oli veel kriisikomisjon, mis oli see, mis meid üles võttis. Nead pidid ära otsustama, kes selle vraki tühjaks pumpamise ära korraldab ja kust see raha tuleb. See võttis aega pool aastat.

Milline on ELF'i valmisolek ja ettevalmistus kriisiks nüüd?

Meil on väga head personaalsed kontaktid päästejuhtidega. Meil on isegi koostööleping Päästeametiga, kus me oleme võtnud oma rolliks vabatahtlike kaasamise. Meil on andmebaas vabatahtlikest, meil on varustust, meil on teadmisi. Meil on kindlasti vaja kahte koolitust, et see situatsioon veel kord läbi mängida. Õppus on kavandatud augustis või septembris. Kahe nädala eest oli ka mingi väiksem reostus ja sinna oli vabatahtlikke vaja ja see töötas. Muidu on hästi ja isegi rahvusvahelisel tasandil. Kui meil on vaja rahvusvahelisi eksperte, siis nad on ainult mõne kõne kaugusel. On olemas linnuhaigla asukoht.

Aga mis natuke ise ohustab seda riiki on õppimise toimumine, mis on alles augustis. Ega ametkondi pärast seda õnnetust kokku ei võetud, et teha situatsioonianalüüs kõikide osalistega. Vähemalt ELF'i puhul ma ei tea, et seda oleks tehtud. Me tegime küll ettepaneku, et seda võiks teha. Ma tean, et ametkonnad on oma siseselt käsitlenud neid teemasid, aga meie ei tea sellest eriti midagi.

Kas varem on ka olnud mingeid kriisialaseid koolitusi?

Sellise õnnetuses likvideerimises osaliseks ei ole olnud koolitusi. Meie projekt hakkas pihta 2005 aasta augustis, et olla valmis tegelema naftareostuse tõrjumisega. Me olime ise ka alles projekti algatanud. Meil oli sellesuhtes valmisolek olemas, et meil oli inimene ja mingid ressursid ja me saime ühe inimese kohe sinna välja saata.

Mida tuleks teha edaspidi selliste reostuste ärahoidmiseks?

Kui meedia poole pealt rääkida, siis merekeskkonnateemade kajastamine ja võibolla Eesti juhtumi viimine ka rahvusvahelisse meediasse. Sellel on teine pool see, et kui meremeesteni jõuab ainult see, et kui me siin kaebleme et meie süsteemid ei ole adekvaatsed, siis saavad nad signaali, et seda saab ära kasutada. Nüüd ei saa seda signaali enam välja anda, sest need süsteemid on kõvasti paranenud.

Teine on see, et merekaitse tööd peab tõhustama ametkondade vahelises koostöös. Mitte, et Keskkonnaministeerium ainult hoolitseb keskkonna eest, vaid kõik ministeeriumid peaksid vastutust jagama.

Loetlege mulle veel korra üle need partnerid, kellega oli hea koostööd teha/ kellega halb koostööd teha?

Eestist Päästeamet, Keskkonnainspeksioon, Riiklik Looduskaitsekeskus. Kahe viimase puhul ma tooksin esile, et Keskkonnaministeeriumi allasutused on head, aga peakontorist tuli selliseid signaale, et see ei tekitanud väga positiivseid emotsioone.

Mis signaale Keskkonnaministeeriumist veel tuli?

Mulle mainiti, et kui Runner 4 põhja läks, et sellega tegeletakse kohe ja kiiresti, mis oli bluff. Kahjuks seda bluffis mulle kantsler isiklikult. Samas andis Keskkonnaministeerium meile auhinna eelmise aasta eesti Aasta Keskkonnatöö auhinna, mis oli väga tore.

Positiivne ministeeriumi poolt oli see, et nad selle õlifondi asja võtsid järjest tõsisemalt üles.

Partneritest veel mainiks ära Nõva ja Padise vallavalitsused. Koostööd sai tehtud veel Soome WWF, IFAF, Loomade Heaolufond, Sea Alarm. Nemad olid tõsiselt head ja see oli ka hea, kuidas nad meediat korraldasid. Nad olid väga ettevaatlikud, enne kui nad midagi rahvusvahelisse meediasse lasid nad üritasid kokkuleppe saada kohaliku kellegi esindajaga. Nad üritasid juba eoses vältida võimalikku konflikti mis oleks võinud tekkida, kui nad võtavad liiga palju rolli enda peale. Nemad tulevad ikkagi väljast ja neil pole mingit kana kitkuda absoluutselt. Meil ikka natuke on. Meid toetasid veel Estonia teater, ma vist rohkem ei oskagi välja tuua. Mitmed firmad ja inimesed helistasid ja pakkusid abi.

On sul veel midagi lisada, mis äkki jäi rääkimata?

Ma arvan, et kui seda õnnetust juhtunud ei oleks, siis oleks Eesti Vabariigi ettevalmistamatus suhteliselt sama. Võibolla meie oleksime natuke rohkem valmis, aga sellise õnnetuse läbi tegemine ja ametkondade vahelise koostöö saavutamine toimus antud juhul läbi õnnetuse ja sai heaks. Ilma ma arvan, et Eesti oma väiksuse ja inimeste vähesusega ei jõua neid koolitusi teha ja asjad jäävadki sellele tasandile, et on kriis ja kriisiga tekib kogemus ja koostöö.

Rahvusvaheline surve on ka Eestile suurem. Rahvusvahelised kokkulepped peab saama täidetud ja Eesti võtab tõsisemalt seda asja.